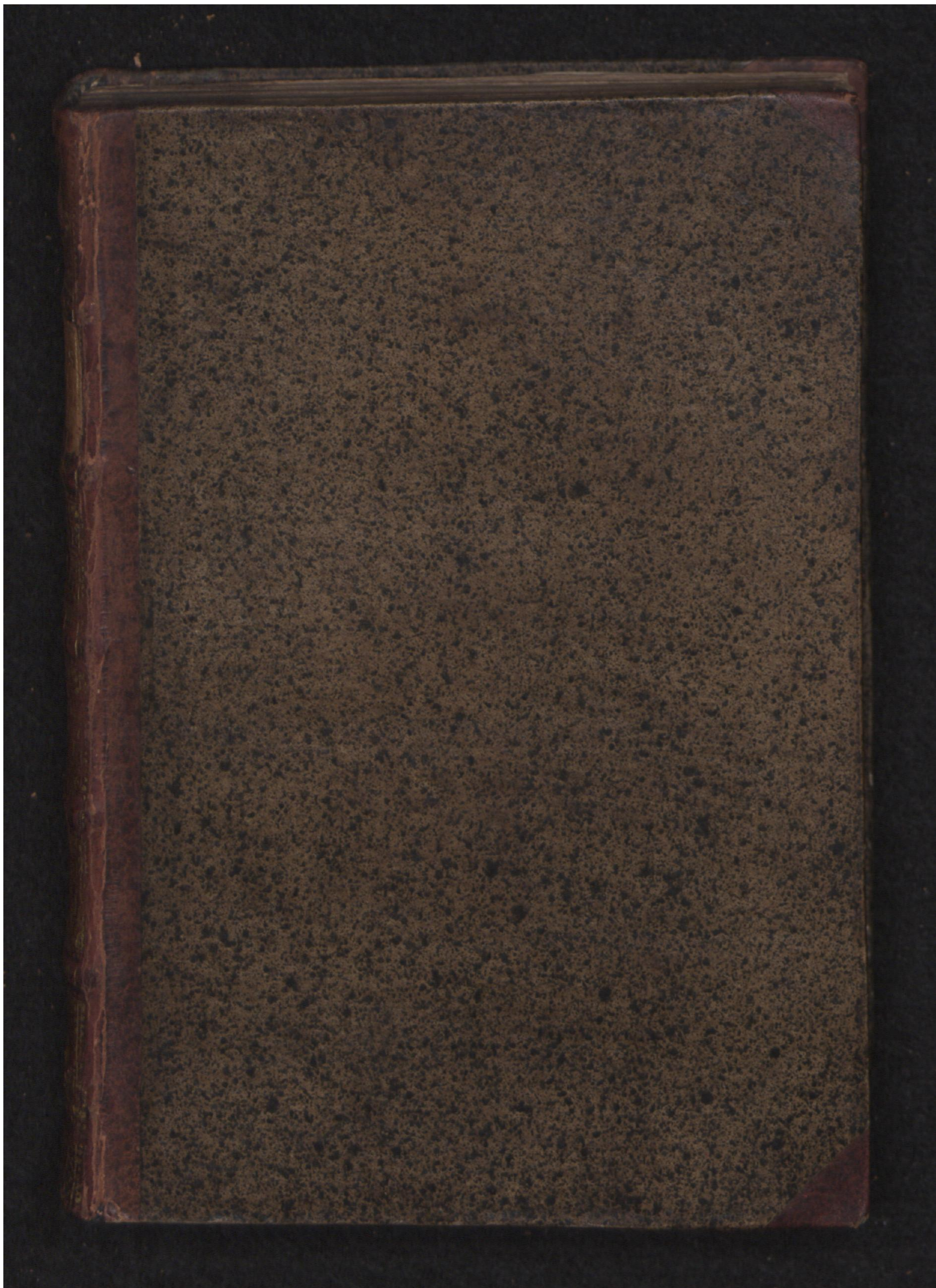
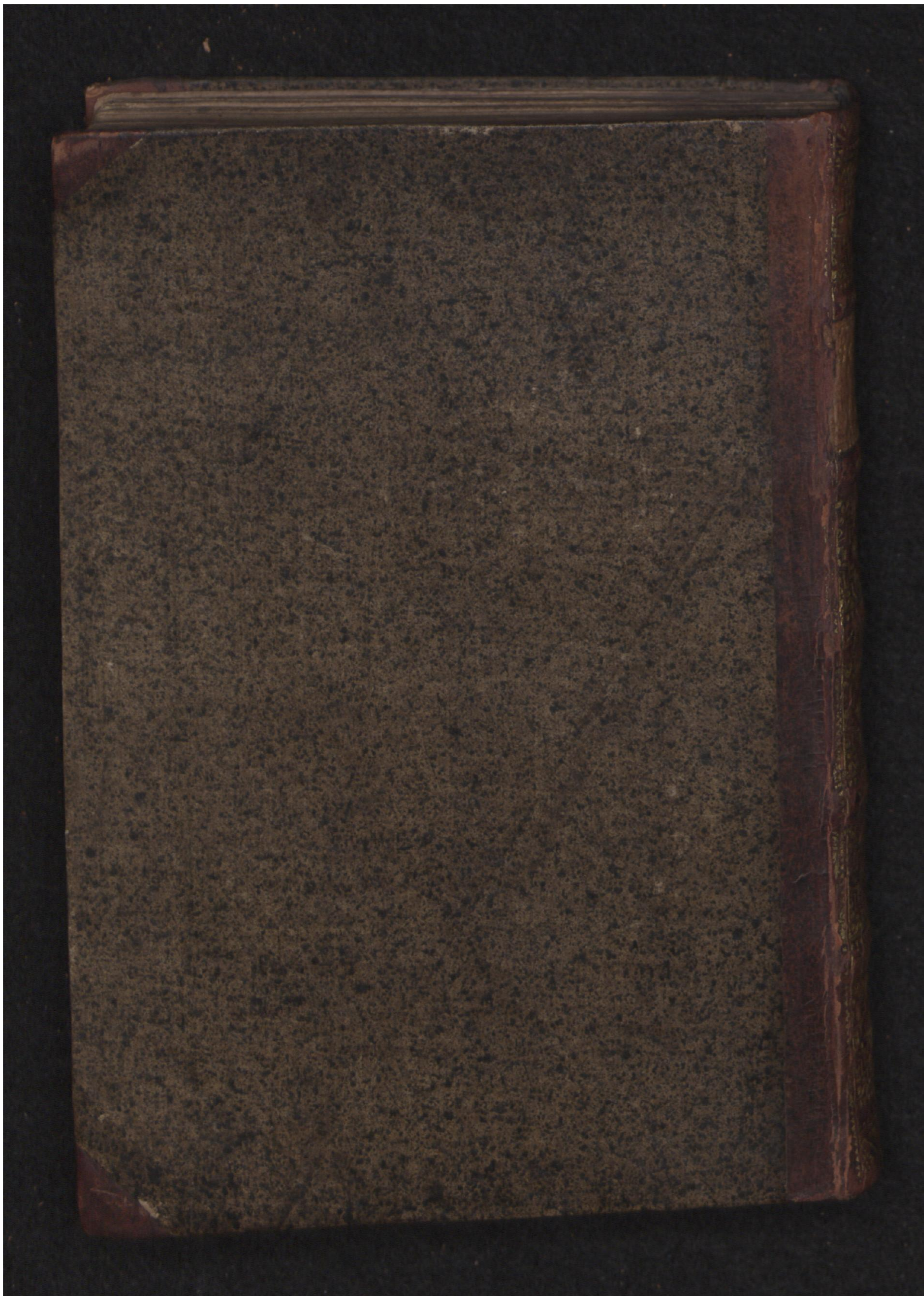

SIELANDS
LOV

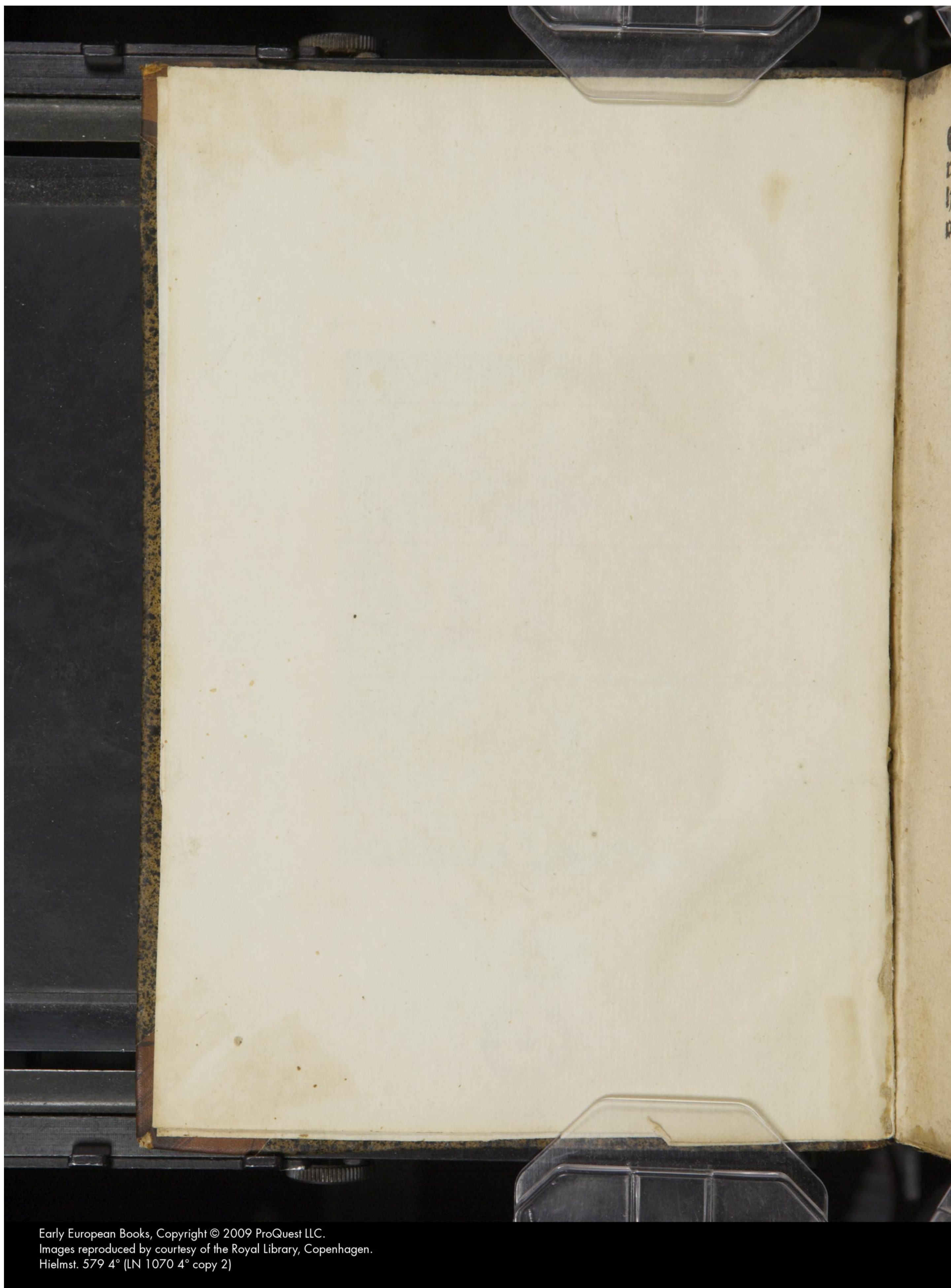

257

=LN 1070
ex. 2

¶ Hær begynnes then Zelands low paa
ræt dansk och ær skifft i sÿw bøgher och
hwer bogh haffuer sith register oc ær wel
offuer seeth och rættelighe corrigeret

Eth logh ſcal man landh
bygge En hwille hwer mã
nøſſues met ſith eghs/ Oc
ladhe man nydhe ieſſneth
Tha tørffte man icke logh
wether Engen logh ær be
tre at fylghe en ſannen En hwor ſom man
ieſſuer om ſannen tha ſcal logh wth ledhe
hwilket ſannen ær Wore ey logh a landhe
tha haffde hyn meſt ther meſt motte fonge
Thi ſcal logh effter alle man giøris at rætte
man ſpage Oc ſagløſſe motte theris ſpeckt
oc orætte man oc ſwle rædis thz ther i lowẽ
ær ſcreffuet at the tore ey forti fulkõme the=
ris ondſkab ther the haffue i hwge. Wel ær
thz oc ræth Ath then ther gutz rætſſe elſkede
mwe ey locke the gode ath høfftings rætſſe
och landhens wydher logh forfæinghe thm̃
at gøre illæ Low ſcal wære ærligh och ræth
oc tolligh effther landens wane qwæmme=
ligh oc torfftelighe oc openbare Saa ath alle
men mwæ wÿdhe oc onderſtonde hwat lo=
wen ſigher Low ſcal ey gøris eller ſcriffues
effter annẽ mantz ſerligh wild Men effther
thñ logh ſom alle mentz tørfft ær ſom ther i
landz boo Enghẽ man ſcal oc dømme geen
thñ logh thẽ koning giffuer oc landz methẽ
tagher Men effther then logh ſcal dømmes

oc rætthes then log thē koning giffuer oc lā
det wether tagher thū maa hā hēne ey skiff
te eller aff tage oden landēs wiüllie for odhē
hū ær opēbarlig mod gut Thȝ ær konings
embede oc høfftingis i landȝ ære at gømme
dom och ræth och frælse thm̄ som mȝ wold
twingis Saa som ære widuær fadherløse
børn oc pelegrime oc wlendes mæn oc fati-
ge mæn thm̄ gøres tÿdest wold Oc lade illæ
men.ther ey wille rædis i hās land ey leffue
forti at thȝ hā pyner eller dræper wde thes
mæn. tha ær hā gutȝ tianiste mā oc landhe
gelkere fortÿ at so som thū helÿ kircke styr-
ris mȝ pawe oc biscop Saa scal hwert land
styris mȝ koning eller hās wndher rætthere
Ther mȝ ære oc alle skyldige ther i hās land
boo at wære hannū hørsom och lydig och
onderdan. oc fortÿ ær hā oc skyldig at gøre
thm̄ alle frith.thȝ sculle oc alle wÿde werdēs
høftinge at mȝ thȝ wold gut solde thm̄ i hād
i thēne wærild tha solde hā oc thm̄ sin helige
kircke at wærie for al thȝ thē a betes en wor
ther glømt eller wille the ey wærie som ræth
ær Tha sculle the a domme dage sware aff
kirckēs frælse oc lādsens frith mÿnskēs for
ther; skyld i ther; tÿme

VIdhe sculle alle mæn thē thēne bog

ſeer at woldemar koning annē woldemars
ſøn Thē ſctē knutz ſøn war thn̄ tÿme hā haf
de warit koning.ix winter oc. xxx oc at wor
herre wort føder wor gangne. M.winter oc
ij c.oc xl winter i marſ manet thē næſt effthē
lod hā ſcriffue thēne bogh oc gaff thēne low
ther ſtander a danſke i worinborg mz hans
ſøners radh ther widher ware koning erick
hertug abel iuncker criſtoffer oc offe thē tha
wor ærkebiſſcop i lwnd oc biſcop neels aff
roſkilde.oc biſcop pwer aff fyn oc biſcop pe=
der aff aarſſ biſcop gwnner i rÿffue oc biſſ=
cop gwnner i wiborg oc biſſcop iens i wen=
del och biſcop iens i hettebÿ oc ther til alle
beſte mentz rad ther i hans rÿge wore

¶ Har beriæs cappittel aff fiælātz low bog

F Or mā atelkone tha hwat sā the a re agēde at for othē the ris iort tha oge the alt til helft tok hās war. c. marck oc hēne icke ellē hēnes. c. marck oc hās icke En iort hwat som the skilies at lewēdis ellē døde oc hawe ey børn samē tha tagher bondē saa megz sō hā førde ellē hās arffwinge oc konē oc saa eller hennes arwinge

¶ Om kone kaller sig mz barn wære ij

E N worð saa at bondē døør oc sidē konē igen oc kallē sig mz barn wære tha hawer hū rat at wære wit boo i. xx ogē oc wocte oc gømme mz hēne wariēde bo til hielpe oc ey til skade En siær hū en at hū ær meth barn thē. xx ogē ære gāgne oc hyn iessuer om

Trädsker lōg i Bogs 3 cap:

ther arff scal tage effther thn̄ døde tha scall
hā tage gode koner til oc the skulle see huad
heller hū ær mz barn eller ey iefluer oc them
om hwad heller ær tha scal hū framsÿtiæ til
xl. wgher ære alle fremgangne. oc foor hwn
barnet fød tha maa hū arfue mz thz. om thz
barn fonger sin Cristēdom en dør barnet si-
then thet fick sin krÿstendom tha a modher
at arffue Kan thet oc saa worde at hyn thē
mantzens arffwing scal wære siger at bar-
net wort døt fødh eller thez fick ey sin kristē
dom tha scal hā gange til ther konens arff-
wingh ær mz twinge manne witne oc tolff
næffnde mæn aff henne køøn oc swærie thz
at thet war leffuende fød oc fick kristēdom
oc henne bør rættelige at arffue thet. oc ther
mz ær hyn skild with arffuen Wordher och
thet at bonden leffuer oc konē fangher barn
oc thz fanger sin kristendom oc leffuer off-
uer moder. tha ær fader nærmere ath arffue
en noger En fiær konēs arffwinge at barnz
leffde ey yffuer sin moder eller thet wordhe
ey kristneth tha scal faderen ganghe til meth
twigghe manne withne och tolff næffndhe
mæn aff sine frændher och swærie thet ath
thet fick sin cristendom och leffdhe ywer sÿn
moð oc hā a thz rættelige at arffue. han scal

Barn død fødd
Jydske Lov
i Bog i cap:
xij nævnd ed:

nekknd nekkne bode teſſe oc ſo hyne thẽ ſag
ſøgere are

¶ Om hwſtru eller bonde døø barn løſſ

EN døꝛ annet there barn løſſ fraa annẽ iij
tha ſcal thñ dødis arwinge gange at
halfft boo i alle mũne oc i køfue ioꝛt om the
hafue om the are ey mere en to i felge ſãme

¶ Om mã ther barn haffuer fanger barn-
løs kona

EN om bondẽ haffde barn føꝛ hã fick ko iiij
nen. oc are ſaa i felge dag oc iamlyn-
ge oc felge vortiſſ ey lagt. tha owe the alle
tyl hoffuit lot at gãge ſøn til fwl lot ſom bõ-
de eller hwſtru. oc dotter til halff lot komer
oc konẽ ſaa barn in boo. oc are dag oc iam-
linge i boo tha gange the oc tyl hoffuit loth
ſom paa ar malth

¶ Om barn døꝛ i bondens flath

DøøR bondẽs barn tha ryſter inghẽ ho- v
wet lot til alle mwnne och ey køffue
ioꝛt aff the ther køfft woꝛt ſithñ the kõmen
ſammẽ oc ey aff hẽne barn foꝛ vdhen barnet
hawer otharffue. oc thz maa ware paa mo-
ders wegne oc ey paa faders foꝛty innẽ fa-
ders flath maa ey arff ryſſe Om hãs barn
døør ſithñ huſfrw. och bonden haffue dagh
oc iamlynghe ſammen warit tha rys ther

inghen howet lot aff fæmwnne for othñ thẽ
ær oth arff tÿl

vi ¶ Om the fonghe barn samen

EN saa the barn samen bonden oc ko
næn tha gor søn ath fool loth och dot=
ther ath halff loth i alle fæmwnne och the
iort køfft war sithen the kõme sammẽ

vij ¶ Om søn wÿl qwennes i felge

EN worther søn saa gãmel innẽ faders
fleth eller i moders saa at han kõmer
til aldhers oc til vitz oc wil segh kone taghe
oc with sith eghz wære tha maa hã fare mz
sÿn hoffuet loth i alle fæmwnne oc køp iort
en aff hans faders iorth a hã icke ath bedis
othen fadherẽ wil giffue hannũ ther aff En
giffuer han noger sin søn iort tha skal hã gif
ue them alle saa meghz ther aff fare oc dot=
ter halff saa meget Thñ thẽ mã foor oc thñ
dotter man hafuer fanghz tha maa hũ kal=
le sin hoffuit lot oth i alle fæmwnne oc i køff
ue iort bør dotter ey mere en halff saa megz
som fader eller broder fange

viij ¶ Om fadher ær høgre wit sith bran en all
gemmol

Om thz kã en saa kõme at hã sigher ath
han lade sin søn iort oc ey gaff tha ær
fader høgre i all genmol en søn ær Saa ær

han oc m₃ alle gen mol høgre an hãs børn
i hwor mange the are

¶ Om barn barn ix

EN worder saa ath anns there for barn oc dør ther barn hafuer fonghet før en thes fadher døør tha ar barebarn thet ther haffdes i haffd geen fader fader m₃ logen vthen fader fader hafuer tings witna tÿl at hã lade sith barn thñ iort oc ey gaff Er thet te tha maa hã taghen i sin haffdh igeen och saa aff andre sine børn thet hã haffde them lath En døør fader fadher fran barne barn tha arffuer barne barn saa megh₃ som thes fader hafde leffuet eller theris moder wÿth theris fadher brodher eller fadher søster En døø oc alle børn oc are barne barn igeen tha skal hwer coll taghe saa megh₃ som there fadher hade taghet ther han leffde

¶ Om søn fører kone sin fadher i flath x

EN worder saa at fader ar i boo oc haffuer woxen søn oc tager hã kone i flat tÿl sin fader oc sidher saa m₃ hannũ dagh oc iamlinghe oc worther ey annet felghe lagth oc ey tÿngh lywst tha gor hũ om fulleligh til hoffuet loth. sønen och alle the børn the fonghe innẽ flat the gange tÿl hoffuet loth

ſøn til fwl lot oc dotter tÿl halff. oc the iorth
køpt worth ſithen ſønnen fick ſÿn kone tha
gaar hun tÿl hoffuet lot ſom annet boo fææ
with alle the ther i thz fælige ære

xi ℭ Om arff effther modher

EN tager bondē ſin dotther man innen
flæth til ſigh oc ſÿtÿæ the i boo ſammē
dag oc iæmlinghe i wlagt fælghe oc lÿwſt a
thinge tha ganger mannē at fwl lot och ſaa
hans kone fortÿ at hū tager tha hwſtru lot
oc ey dotter loth. oc theris børn ganghe ath
thū ſamme logh ther føre ær mælt om ſøn-
nen En thet ſcal man oc wide at all the kø-
ne iorth ther føre orth køfft en mannē kom
i felogh til them tha tagher dotter ther halff
loth aff En ſidhen hwn worther huſtrw
tha tager hwn ther fwl lot aff ſom aff an-
neth fææ ther ſithen worth køfft ath hwn
wort huſtrw En ſaa ſcal han thet lÿwſſe
a thinge at han tagher ſin ſøn konæ tÿl han
de i boo met ſeg eller ſin dotter man tÿl han
dhe om the haffue lagt ſelogh meth hanum
eller han tager there fææ i wirtnÿngh indh
tÿl ſigh Tha ſcal han bodhe taghe ſønſens
fææ och hans konæs fææ Enthen tÿl fe-

ghe mꝫ ſeg eller til wyrtning Er thet oc ſaa
at hā lægger thm̄ i fælgah mꝫ ſig tha ſcal hā
thꝫ lywſe a tinge hwor meget the owe i fel-
lagh mꝫ hannū tha bier thm̄ engn̄ arff fore
thꝫ ær ſom byptie fellagh Køffue the nogher
iorth tha taghe the ſaa meghet loth ſom the
owe i felagh En lyuſer hā at hā hafuer thm̄
taghet tyl mꝫ wyrtningh tha huad ſom boo
worther bætre eller wærre tha faa the icke
meræ en the wore intaghne mꝫ i wyrtning
oc icke mÿnne Thet ſcall mā oc wÿde ath
then tÿme ther hā lywſer. tha huad heller
han tager ſin ſyn eller ſin maw i fellagh tha
ſcal then ther han tager i felig til ſigh wære
paa tÿnge mꝫ hannū Oc ſÿæ iaa tÿl/forthÿ
thet maa en twllywſt wære othen han ſiær
tÿl paa tinghe then ther han hafuer taghet
i felagh til ſigh tager han oc wyrtningh tha
ſcal och hÿn wedher wære ther indtacks oc
ſÿæ ia tÿl

Om the børn aff ære ſkiffte

EN om thet worder ſaa at bonden ther xij
konen haffuer ath the faa Enthen eth
barn ſammē eller flere oc dør konē ſidhē tha
alt thet henne iorr ær ther hā haffuer mynth
met barnet thꝫ ær thꝫte at all the iort thē ko-

ren haffuer fonget før en henne efftærſthe
barn worder fødh thet ther till lyffs kom.
oc døør konē oc barnet leffuer yffuer henne
tha tager fader ſaa fwlt ſom ſøn tager Er
ey annet en dotter enæ tha tagher hā ſkiffte
ſom en dotter En tager han ſiden annē ko=
ne Tha bør hēne icke aff the køffue iort ther
føre wort fangen En hun fick bondē oc ey
for hēne barn for othen hans hoffuit lot ther
the ſculle ærffue ſom annet fææ effther han=
num nar han dør

xiij ## Om børn dø innen faders flæt

Thet ſcal man oc widhe ath døør an=
net barn aff thū føre coll ynnen hās
faders flæt. Tha ær ræth om hans arff ſom
thet wore eÿ i fæmwonne ms alle them i fæl=
ghe ære En i iort tha gør han i thū coll och
ſom hā ey wore with thm i flæt ſÿtiæ meth
hannū worthe the oc alle døthe oc aff ſkiff=
te aff then føre coll Saa at ey ſytther mere
æn een igeen Och døør thet ene tha læghs
loth op tÿl hans fæderne och ganger alt ſi=
den ſom hans fæderne ganger

Om the børn ſom aff ære ſkiffte

The børn ther ære aff skiffte aff bondens boo the faa icke aff the iord ther bonden koffte eller fanger siden ther the ære aff hans felæg for uthen saa meghet som hans hoffuit lot ær thē ærffwide saa fwlt aff som aff annet fæderne

Om arff effter fader fad oc moder mod xiiij

Thet scal man oc widhe ath barne barn effter fader fader oc effter fader moder oc moder fader oc moder modher Arffuer om fwlt som theris fader leffde ellr there moder broder eller modher søster leffuer tha tage tog hwer fwl arff som nw ær melt

Om gange arff xv

EN: dø alle børn oc alle børne børn tha a en togh arff fræm at gange om nogher ær tyl ther aff them ær fødh man eller kone tha tagher konæ eller mø saa meghet som man alt tyl hoffuet lot hwer there saa meghz som annē forthy thet ær gange arff En thn man ther engen aff komē hafuer aff sigh eller kone Tha ær fadher och modher och brodher næsth ath arffwe tyl fwl loth och saa søsther tyl halff loth hwath heller

the are samsøsken eller ey En ær engē the-
re tyl ther næst ær ath ærffue fadher fadher
eller fader moder oc fader broder oc mother
søster oc broder søn oc broder dotter tha ære
the alle om nær at tage ærff saa meget qwi
ne som mā. forthi thet ær gange ærff En ær
enghen tyl ther nw ær om mælt Aff the ther
ærff sculle tage ær en man ther i mellom tha
goor thz a thm̄ tha tho ær i mellom som søs-
kenæ børn ære Oc tyl ther tho i mellō ære
thet gor thz a thm̄ ther fyre ære i mellō tha
gor thz a thm̄ ther tre ære i mellō. oc alth a
tha til gange ærff oc saa lēge som samsøskē
rækker. oc nar ey ær fransomen tyl tha ær
konings foget næst ath ærffue

xvi Hwor bondē scal slegefrith søn ting føre

EN worder sa at bondē haffuer slege-
frith søn och wyl hannū tyl arff holle
tha scal han hannū til tings føre oc lywse hā
num ther tyl søn. oc haffuer hā iort tha scall
han hanū ther skøte oc tog ey mere en halff
loth with ætelkonæ søn En ær thz slegefrith
dotther tha maa han giffue henne fierding
with thet ther søn tagher och halff minne
æn ætelkone dotther bodhe i fææ och saa i

fort Wil han them oc ellers giffue oc lÿwse them tÿl swlt framsomme tha haffue thet the haffue fonghz oc taghe engen arff mere hwerken effter hannū eller effther hās børn En skøter fader hannū oc tager hā arff effther hannum tha arffuer han siden hā haffuer sin fader arfft alle sÿne søsken om swlt som een fwl broder och søster om fwlt som een fwl søster

¶ Om slegefrit søn a fwl lot wit atelkonæ søn

Thet scal man oc wÿdhe at hwad som slegefrÿth søn eller och dotther ære i flæt met fader eller othen flæth tha tage the hoffuet lot i fæmwnne men thet at han arffuer saa stor arffue othn̄ slegefrith søn a fith møtherne eller dotter a fætherne giorde mz tings vitne at han legger them i fælag meth seg tha taghe han saa meghz aff som tings vitne ær til. at han worth i meth lagt oc saa meghet fææ som tÿngs vÿtne ær tÿl at han wort i mz lagt En kommer ther ellers fææ oc tog ep met tings witne tha lathe atelkone barn thet wth met twighe manne witne oc tylther eth och ther sculle the nøffues ath ther slegefrith børn ære Enghen aff taghe

the fø2 effter broder fø2 en the hawe arfft theris fader

xviij ¶ Om arff effter fader fader

KOmmer saa at bondē hawer gifft fine sønner wt en eller tho eller tre eller dotter och sijtia sōmen mz hannū. och døø2 bonden oc sigher nogher there ther wth ær fareth at thet fick ey fwl loth aff fææ tha scullethe ther inne fitiæ swærie tylther eth och witne ath the haffue fwlt fonghet och ther sculle the nøffues mz Sijæ oc hynne ther inne fitiæ at hynne fynge mere en fwl lot tha stande oc the igeen mz thet sammen lot ath the haffue ey mere fonget eller lathe wth

xix ¶ Om low maa ey gange mellom søsken om iorde dele

ENn iort maa inthz søsken sælie eller logh føre fore thet scal io effter alt wære tijl skiffthes oc tok saa at hwer there holder sin hæffd oc boo til iæffns with anner Oc skyll ther om hwat heller the ære samsøsken eller ey.tha scal mē næffne tol mæn aff there fran der the beste at skylle them om mwthū om the ære aff felagh hwo2 meghen io2t hwer

tog. oc saa om the ære i felge hwor meghet there fangh war om alle køffue iort oc om alle the met effther inkomen

¶ Om samfrænder ære døde xx

EN om børne frænder ære saa aff gangne ath the ære ey tÿl ther kwnne gøre them ræth a eller the ære wden lantz kommen a ther ær ey frænder tÿl ther mwe ræt a gøre tha scal man næffne til the beste men i bygdē ære oc the sculle gøre om the wore til

¶ Om mā skyffter bort sin kones iort xxi

Thet scal man oc wÿde at bondhen och konen ther the ære sammen oc faa the køffue iort eller oc han skÿffter bort sin iort oc læger thet anner stæd Kan them dele kōme i mellō eller there arffuinge hwat kone iort ær, oc hwat fangh ær aff fætherne, tha scal man taghe. xij aff the beste mæn i bygden. oc the sculle swærie thet tÿl fæterne iort oc thet tÿl kone iort ther the torffue och thet tÿl fangh ther the wÿlle oc tok saa at konēs iort scal først fwlt uth gange och bondhens ther næst brÿster noghet tha scal thz brÿsthe i bondhens Er ther nogher fange iort Tha

scal io hans fatherne swlt oth forthÿ at thet maa ey før kallis fangh i boo før han wor=ther saa meghet aff som han førdhe tÿl Er och nogher offuer Tha ar thet køffue iorth oc gor tÿl skiftes

xij ¶ Om mā ellr̄ kona word gifuē iort i falig

Thet skal man oc wÿde at alt thet ther iort ar som thm̄ wor ther giffuē huad haller man eller kone tha ar hwn all som køffue iort for othen fadher eller moder gÿf uer bonden eller then han wordher arff ath taghen effther Tha stoor thet hannum for fatherne Soo ar oc om konen worther no=ghet gÿffuet then ther hwn war rath arff taghen effther. tha stoor thet henne och for faterne skyl oc stÿff børn ath Hwadh there fatherne wor konans børn with bondens børn eller bondens børn with konens Tha scal oc tolff man om swarie the beste ther i herrath are ther tÿl worde nafnde hwath til hwers there høer bode faterne oc modne En brøster nogz i tha scal io møterne oc hēne børn swlt haffue oc bondē ma tok icke sÿne stÿff børn mz alle fellia oc ey skiffte othen

thes ene at han hafuer theris frander willie
til oc radh tha maa han tog ey ſkiffte annet
koſte ther the kõme tyl vitz oc til aldhers at
the haffue theris fatherne om the wille hel-
ler thet haffue en annet

¶ Om fellæg mellã ſtyffader oc ſtyff børn xxiij

Thet ſcal man oc wyde at worther fe-
læg lawth mellom ſtyffader och ſtyff
børn eller oc met annẽ the børn ſom ſaa ære
indkomẽ for othñ tynghs wytnæ Er thet
giort tha ær thz goth ath man holdher thet
En ſkyl thm̃ om tha ær io thñ nærmere thẽ
tyl hofſuet lot wil wyde bonde eller hwſtru
oc ſøn tyl fwl lot oc dotter til halff i famũne
ſom før ær melt tha mwe ey børn wide geen
there fader hawe

¶ Om ſtyfmoder oc ſtyfdotter xxiiij

Thz ſcal mã oc wyde at hwad ſom mo-
der eller dotter eller ſtyfmod̃ och ſtyff
dotter ſyde ſamẽ i felgæ oc engñ mã war i
fellag mz thm̃ oc reyſes thẽ ey aff vdarff no
ger døtzmãs lot i mz tha tage the alt ieffnt i
famũne En hwor ſom the ſculle arffne ko-
ner ellẽ møør oc ære inge mẽ mz thm̃ tha ta-
ghe the alth ieffnt hwat heller thet ær iorth
eller annet

xxv ¶ Ath bondẽ maa ey selia sin hustru iorth

OCh scal man widhe at bondẽ maa ey sellia sin kones iort borth. vthen han hafuer barn with henne oc han haffuer saa megel iorth with at hatte som han sell aff hennes En hafuer han ey mere iort sin egen en saa meghñ som han haffuer solth aff hẽnes tha maa han ey hẽne iort bort sellia forthi at hũ stander tha henne fore then iorth ther hwn førde til hans

xxvi ¶ Om arff mellã hustru oc bonne

Thet scal man oc widhe at ther kone oc man komẽ til samẽ alle the arffue ther the før arfft i sammonne thz ar beggis there oc hwat som annẽ mã scal hãnũ gielde for vdhen købe iort tha ar thz beggis there saa ar oc paa hennes wegne hwat heller hwn scal gielde eller man sculle hẽne gieldhe tha ware thet samme landh

Naar mand oc hustru komme sammen

Lige ...

xxvii ¶ Om the iort bort wort lat for the samen komme

EN om hã haffuer iort bort lat som hã atthe før han fick hẽne nar hũ worter

gwl ē tha gar hū op til fætherne En hawer han noget iort før køfft ther han haffuer ey taghet ſkøthe paa før en han for henne och worther hwn hannū ſithen ſkøt Tha ær hū beggis there forthi at hū ær ey hās til fwlts før en hwn worther hanū ſkøth Saa ær och om konens wegne hwat ſom thz ær heller kone iorth eller købe iorth

¶ Om ganghe arff xxviij

Thet ſcal man oc wijde at enghē ær lone arff at bijthe annē for vthen han ær ſaa got ſom marck ſølffs. for bonden en arff indh Oc arffuer hwn annē waghū atther i geen tok hennes ær ſaa goth ſom. C. marck eller bedre oc then annē ey bedre en i. marck ſølffs tha ieffnes the bodhe ſom annet boo fæ En iort holler hwer ſom arft haffuer ſelff och thet gor op tijl theres fæterne then iorth ther arfft ær ſom thet wore theris eget fætherne En worther ſaa at bondē arffuer tho arffue eller flere. och arffuer hun en paa them tha ieffnes the oc alle om hyn æne alle hyne andre. for och nogre arff ſithū offuer at hū haffuer thm ind arffd tha hawer hun thz forloteſfor oc hū tre arwe ellr flere oc ar-

wer hā sithen en paa the tha i affnes och the alle for oc hā en arff sithn̄ paa the tha ar oc then forløthes

xxix ¶ Om fader wil i closter fare

KAn saa kōme at fader wyl sig i kloster giffue. tha scal hāskiffte with alle sine børn alt tyl hoffuet lot. oc with them ther hā haffuer før skifft al then iort han haffuer Thn̄ ther the haffue ey skiffte før aff fanghz tha scal hwer sin søn lathe haffue fwl loth wit sigh Oc dotter halff loth och tha maa hā i kloster mz syn loth fare om hā wyl saa scal oc kome thn̄ ther børn haffuer skiffte ba de faa oc iorth som nw ar malt om bondē En hwercken ma kone oc ey bonde i closter fare mz all there hoffuet loth uthn̄ thes ane at the taghe badhe kladher samē och badhe then sāme regel ther the fare tyl Wyl man eller kone sith klosther giffue Tha maa ey hwer there mz mere fare en mz halff lot thm̄ kalle wy̆ søsken ware ther ey are førde tyl tinghs eller til anner steffne mool ath rithe at thn̄ kone kalle wi siuk ware thr̄ ey maa mz sith legome gāge oc for sine børn at rate En worthē enthz there i øgē siuk eller wfør tha mwe mz theris fwle hoffuit lot ey thes sither i closter

¶ Hwat bōne maa giffue effter leg.

EN effter sijn døt maa han ey mere giff ue en halff sijn hoffuet loth man eller kone En giffuer han halff sijn hoffuet loth oc skøter a tijnge tha hwad som han giffuer gutz huss eller anner man tha standher ioo thet ther tijngs witne ær tijl En uthen ting at giffue tha hwat som thet ær Enthē gutz hws. eller oc thz ær fiælle gijfft. ær ther tijng men witne tijl at han eller konē giffuet ha we oc wijlle theris arffwijnge thz dylie. tha sculle the dylie thet met tylther eth næffndhe man En kaller nogher man a hans halffue lot tha dylie ike mz mere en mz. xij. lowfaste man æn tha at witne ær tijl Thet scal man oc wide at man maa engen giffue arff mere en een annen xxx

¶ Om arff tage ær arff landz faren

EN kommer saa ath noger man ær aff land farē oc anner man døt effther. fi den han ær arff tagen effter oc ære the fle= re thre hannū sculle ærffue hans søsken eller andre mē tha mwe the ey skiffte innen dag och iæmlijnghe En skijffthe the før en dagh xxxi

oc iæmlinge oc kommer hyn hiem eller, och
the hannū lot aff lagt tha ma han al thet op
ryffue igeen som thet war ey mz alle skyfft
En stor thet dagh oc iæmlinge oc welæ the
skiffte haffue the thē hiemeære oc tha sculle
the tyl tynghs fare. Och lywse theris skiff-
the och tyngh men skulle theris frændher
tyl taghe ther bothe wel kwnne Och we-
le hielpe loth tyl bæthre Tha ær thet sidhen
saa fwlt som han hadhe selff opp boreth och
togh saa ath hwer there iæffne wyth han-
num iorth om han kær offuer them sidhen
han kōmer hiem innen dagh och iæmlyn-
ge en tho at the ære eysøsken ~~Thet scal mā~~
~~oc wyde~~ at then mā ther aff rigghet ær saa
faren oc ær borte oc stoor hans arff saa ath
engen hans arffwinge kaller paa hās arff
oc ey bedis skifte. oc dør tha noger ther hyn
sculle arffue ther borte ær tha en tok at han
kommer ey igeen. och spør man hannum ey
san døt før tha ære hās arffuinghe nermere
at siyæ at hyn ther aff lands ær at hyn arff-
de hyn ther døt war mz twyge manne wit-
ne oc tylther eth War oc nogher barn fødh
ther hyn sculle arffue thē borte ær før en hās
arff wort kallet tha ær thet eller thes wæri-
ende with log at thet arffuede hyn mz rætte

om the hans arffuÿnghe kalle paa hãs arff Och ſculle ſkyffte En kalle arffwÿnghen paa hyns arff ther borthe ær. tha maa hyn ther arffwen gømmer holdhe paa dagh och ſæmlinghe ſidhen krafft wordher En døør ſidhen nogher wth then ther hannum ſkul le arffwe tha arffuer han icke ſÿdhen hans ær wÿthbedhet worther oc ſithen noghet barn fødh ther hans ær ſom wthbet the ther han otthe meth rætthe ath arffue tha arffue the oc ey En kommer ſaa ath ſanth wÿthne ær ther man tørfft ey iæffue om mwndhen at han war encthet døth før eller ſidhen thē lowen war tÿl giorth Tha the ther wÿtne haffue førth thefæſthe och ſtandhe wthen kircke. Och bøthe bÿſſcop hwer. iÿ.marck och arffuen ganghe tha ſaa ſom ſame ær tÿl

Om søn far aff landet fran fader xxxÿ

EN worther oc noger borth faren fran ſÿn fadher eller fran ſÿn modher eller fran ſøſken tÿl thÿeneſthe wthen lantz eller innen Oc ære the ſaa wſel ther hã far fran at mã wit ey hwad hellẽ hã tog ſin hoffwz lot eller ey oc kãmer han igeen oc ær faderen

døt for en han kommer igeen oc kaller paa
ſin moder eller ſøſken ath hans hoffuit loth
ær ther inge oc hyne mæle igeen oc ſighe at
12 ſandemend han haffuer fonghet tha ſcal man næffne til
om frend ſwere tolff ſanne mæn om frænd ære ey tÿl oc thz
ey till ſculle the ſwærie ath the hannum ey ſaa fær
ſpwrt om ſÿn eghñ wifſth eller i nogen an=
dre wore thet ſaa at han war fran thm̄ ſkift
tha ſcal han oc gange til mz tylther thet och
witne ath ther ſtor hans hoffuet loth oc han
fick hannũ aldri. oc han aa hannũ mz ræthe
at haffue ſwerie oc hyne ther i modh at the
gÿde ey ſannere ſpurt En han haffuer fon=
ghet ſin hoffuet loth tha ſculle the ther i ſitie
lathe wthorthe om the haffue noghet ÿnne
men ſighe the at the haffue als inthet inne
Tha giffue paa tylther eth oc witne at han
haffuer fonget ørtud oc øre oc hwer pēning
ther han ær ſkyldig at hafue oc ther mz ſcall
han nøwes

xxxiij ¶ Om huſtrw arff

Thet ſcal man oc wÿdhe at hwer arff
ther ſaa kommer ind paa huſtru weg=
ne til bondēs oc worther hā bythz oc dyl hā
at han kom ey indh tha dylie met. iij. tylther
eth at han kom ey ind oc ſerdelis hwer Oc

hwer then han gør wæther tha lathe oth oc tylther eth oc twygge mãne wÿtne at arſf-wen war icke mere

¶ Om bondens arff

EN the arffue then bondẽ før ind hwat ther kõmer bort i køpe eller i ſalæ oc kan han gøre redhe fore hwort thet ær kom met then hans arff war tha a thes ey at kyl-les hwerken hans kone eller hẽnes arffwinghe En thet ther enæ arffue ær tha late ko-nen ther wth mz tylther eth oc twÿgge mãne wÿtne En dyl hyn at thet ær enthñ icke holdet eller ther kom inghen arff indh Tha dylie thet mz iiij tylther eth Ere the flere arff-we a hoſbondẽs wegne tha lathe hwer ſær-leſt wth ſom nw ær mælt mz tylther eth oc witne ſaa ær oc om han haffuer ſolt ſÿn iort oc ther ær ſaa køffue iort til at han maa faa fwlneth fore Oc haffuer han noghet holdet aff thet ther han tok fore ſÿn iort tha a han thet at holde En ær ther icke holdet aff tha for han icke ther gyld fore En ſkyl thĩm om mwnden tha ær konens arffue wÿth the ſamme logh ther før ær melt om arffue delæ

¶ Om arff byth

xxxv En skyl them om hwat heller arff byth eller ey tha ær io then nærmere hwad heller a bõdens wegne eller hustru wegne at siie at arff byth saa som low war en hyn ath dylie wil hyn oc wiitne paa tho arffwe eller thre eller flere at hwæth war arff ghen som low wor oc hyn wil dylie tha dylie icke mz mere en tylther eth oc wiitne at the wore loglige betne wor thet oc ey mere æn en arf oc hyn fiær at anner arff beth then arff tha scal han och swærie thet met tylther eth och witne at the ære loglige butne

xxxvi ¶ Om flat føring

Ek nogher mãn saa wsæl eller foraller eller for soth ther sigh wil flat føre huat heller thet ær mã eller kone tha scal han tiil tiings fare oc lywsse thz ther at han wil sig flat søre oc the ther næst ære arffuinge a han nũ at taghe tiil saa meghet hwer there som han sculle arffue effther hannũ Oc saa a hã at fare mellã thĩ oc met them længher ath wære som mære haffue taget aff hans. och mz them skæmmer ther miindre haffue taghet aff En flat før sigh nogher man eller kone saa ath thet worther ey a tiinge lywst tha wære sigh nærmere at reyse tiil sit eghet

frælſſe oc tÿl ſith eghet wold en nogher ath haffuen tÿl flat føringh

¶ Om flat føring oc hans brødhe xxxvij

EN lyuſſer ſig nogher tÿl flat føring a tÿnghe tha ſcal thet ſtandhe ther haf- wer thet giorth en hwat ſom han byther ſi dhen then ther flatføringh ær hwat heller hā ſlar eller hugher nogher man thet ſculle the alt bøthe ther hannū haffue taghꝫ bode ko- nings ræth och biſſcops fore hannū dræper han och nogher man tha bøthe the och thet ther hannū haffue taghet worther han och ſlagen eller dræwen tha taghe och the bøter ther hannum haffue mellom hender Engen low a han fore ſegh at ſee oc ey met andhre i logh wære

¶ Om flat førings frænder wille ey taghe hannum xxxviij

EN welæ ey flat førings næſte frænder wit hanū taghe tha ſcal hā lyuſe thet a try tÿngh och hans frændher tÿl kalle ath tÿng mæn withe thet ath them ær ey ower mers kommet ther frændher ære En aff ga hans næſthe frændher tha maa han fare met ſin hoſſwet loth tÿl then ther han wÿll oc wil han tage with hannū tha all thē ſam

me ræth ther frænder tager nær the taghen tha hafue han oc then samme ræth bote mz bøter at tage oc gøre bøther fore hannū saa scal oc thē ther ey ær saa nær frænde om hā tagher with hannū

xxxix ¶ Om flat førins wilst

Thet scal mā oc wiȳdhe om flatføringh at tage slycht som theris eghū dysk ær slygh scal oc hās wære ocsaa mz hans dricke Oc hwilcken mā som hannū tagher thz ther hā lywser a tȳnge thet scal han hannū oppe holde bothe tȳl math oc saa tȳl dricke Och scal tȳng man och konings æmbæsman ey annet tale æn thet worther hannū holdeth ther hannū woriæth Er oc tha noger æthen rȳgesſ ther hans næste wærie scal wære tha scal then with tage ther han hawer tȳl sȳn wærie lywsſd ther aff riget ær och hannum gange then samme ræth ther hyn sculle wæ- re with mz flatføring æthen taghe hannū tȳl hande eller forsyæ hannum

xl ¶ Om børne witning i fælge

The børn samē ære effter there fadħ eller there modher hwat som the winne i køpe eller sæle eller i andhre modhe tha ær thet alles there tabe the och noghet tha ær

then ſamme reth. oc hwad ſom en there mor-
ther gÿffuet thet ær oc alles there for othen
the ære halff ſøſken. oc thm̄ worter iort giff-
uen aff there ræthe arffwinge tha ſaa man
ge ſom with then otthe ther them gaff iortē
oc ære ſaa nær at the ſculle arffue tage effter
hannum brother fwl lot. oc dotter halff loth
tha tage the faa arff Er thet oc ſaa hander-
le ganget at thet ſculle gange at gange arff
tha tage the iæffn. ær thet ſøſken tha ær och
ſamme lwnd

Om bondens wyrt i fælge

EN kan ſaa worte at the børn ſammen xli
ſÿdhe at nogher aff the brøre brÿther
ſaa illælÿge at børnen ære ther forſagt meth
tha maa han icke mære forgøre en ſÿn egen
hoffuit lot tha ſcal hā bøde aff ſith eghz bo-
de konings ræth oc biſſcops oc ſaa wit thū
han brød i moth ſaa meghet at han for ſlar
eȳ ſÿne ſøſkēs mz En tok frænder ære ſiær-
mere en brøre tha ære the tok nærmere ath
gømme børnens gotz en hyn ath forſla En
tolle frænder ath han bøther aff felagh ther
the ſkiffte effter Tha tagher han ſin fwlle
hoffuet loth ſom een annen barn Worther
oc nogen with at han brÿther i fellag en thū

han sigh aff skyffte tha tagher han thet en
sammen En tagher han i felagh mz sigh the
bøther tha worder thet alles there

xlij ¶ Broder maa ey sallia sine søskene iort

Thet scal man oc wÿdhe ath hwerken
mz bøther eller meth sallien eller meth
gÿffuen maa broder ey sÿne søskens iort aff
hendhe uthen thes ena at han haffuer fwll
aldherne broder ther stor mz hanum oc gør
saa aff sith gotz worther oc flære brøre fwll
aldherne tha mwe the thet samme gøre En
hwerkẽ møø eller then søn ey ær fwl alder=
ne tha mo ey there broder eller flere brøre aff
hende there iort

¶ Om fader wil søn skillie with sig

xliij Ær ther nogher man ther søn haffwer
ther ey ær wÿder tha ær han ræth ath
skilien fran at sallia eller fonge hannum saa
stadelÿge i handh at man wÿth ath han ær
sær om sig eller lyuse thz a tÿnge at han ha=
wer hannũ aff skifft oc thet ær fwllere En
bryther søn noghet i fellagh mz fadheren tha
maa han ey mere for gøre til koning eller tÿl
bisscop En sin egen howz lot for uthẽ fade=
rẽ ær saa wsniller at hã skiffter hannũ ey aff
nar hã ær ey aff skifft tha bøter hã fore han

nū saa offte som hā bryter skiffter hā hannū at førsthe aff ther han bryter tha bøter hā sin eghen hoffuet lot oc bondē ær skyl with En skiffter hā hannū ey tha aff oc bryter hā annē sÿne tha maa hā thz same gøre i mæn hā haffuer hanū ey aff skifft tha gør hā til hoffwet lot wit thz ther effter ærthz same ær oc om dotter bryter som mælt ær om søn

Om børn oc there moder

Døør fader fran børn oc sither theris moder paa bolÿg met thm̄ tha ma mā ey skillie hēne with them i mæn hū er ey manne fæst othn̄ thes ene at hwn far soo illæ mz theris gotz at thz forhegdes fore hēnes skild Ho som theris gotz haffuer at gømme Tha scal hā thz gømme saa at the hafue ther gafn aff oc ey skade eller man scal tÿl tings fare lywse at ther fars illæ mz børnens gotz och tha sculle tÿngh mæn næffne man tÿl oc lathe see om thet ær for henne skyld ther modær at theris gotz forfaris Er thette so tha scal mā tage frā hēne. oc faa thz en annē mā thn̄ ther theris neste frænde ær far hā oc ille mz thz tha mo icke hā wære there wærie ther there hærie ær xliiij

Om børn oc there wærinde

xlv OM børne father ær døt oc there mod enthen døt eller manne festh oc ære the selffue saa smo børn at the mwe ey there egē warie wære tha ær there broder som alderne ær næst ath wære theris warie En om broder ær ey oc ære sambrøthre tha ær then næst som elsth ær a fathers wegne En er ey father broder tÿl then ther warie kan wære tha ær moder broder næst thz scal man wide at then maa ey wære anners man warie ther ey mo wære sÿn egen warie oc ey moo slegefrit søn wære atelkone barns warie er oc ey broder til. tha ær fader broder næst ær ey han tÿl tha ær moder fadher næsth ær ey moder fader til tha ær fað broder næst Oc hwor som the ære om nær fathernes frander oc motherne wegn tha holler han warien mollet

xlvi ¶ Om børne warie wille gÿffte them

THet scal man oc wide at som melt ær om warinde tÿl børn saa ær oc at giffte them sÿn frankone oc fren mæð om fader ær døder tok mz andre franders roth then mo ey anners warie tÿl at gømme hās gotz ther sÿn egen warie ær om han haffuer sith eghz fordoplet eller fordrucket eller for sla-

ghet eller han ær spyrwtffman oc haffuer ey
mere wÿt at hette tha mo hã icke børne wæ-
rie wære Er och nogher aff there frændher
ther lithz haffuer tÿl En tog hã ær spag mã
oc haffuer han ey til halff fææ with thz bør-
nen hawe tha mo hã ey there wærie wære
othẽ hã sætter thĩ wærnet til at theris wor-
ther holdet

¶ Om børne fææ

EN ho som børne fææ tagher hwat hel-
ler broder eller annen mã tha scal ther
with wære bode fæthernes frænder och mø-
ternes nar hã scal tage oc børnẽ sculle oc alle
tage with thet ther hyn tagher om thz mo
mere worthe en klæde oc føde Thz scal mã
withe hwor meghet ther maa om areth aff
gange thet scal mã lywse a tÿnghe oc meth
hwor mange wirtninger hã haffuer theris
taghet oc hwor meghet hã scal gÿffue ther
aff om areth Och hwilke the ære som han
giffuer icke mer en klæde och føde om aret
Tha mwe frændher hwat heller the wele
legge hannũ thet tÿl felags eller tÿl wyrt-
nÿngs then ther børnẽ scal ind tage

¶ Om børne skiffte

xlviij En morder saa at nogget barn skifftes
Börne gūods oth fran annet barn tha scal with wa
waar ey skiffte re bote faternis frander oc møthernes och
skall fäderne bare wrake lot i ho som fwl aldherne ar hā
oc möderne bare sijn eghen loth oc hwer mø som manne
Regt wæræ hos fest ar tha bare hēne feste mā hennes lot op
En the børn saa are at the mwe ey lot apē
bare eller the møør ey are manne feste tha
bare en aff thare frander lot op En sithen
the haffwe lot op taghet. for tha noget søs-
ken haffd a sijn loth saa ath bygden torfft
swarie at han haffde thet i sijn haffd tha a
han at holde sin loth mz tylther eth oc wijt-
ne oc tock with iaffnet mz andre søsken En
kommer trathe a at engen hafuer sin haffd
a sijn loth fonghet tha are the narmere ath
withe at ey war lot hafdet en hijne thz we-
le witne kōmer oc saa at eth søsken for flere
lotther for en i loth wordher ind boren aff
iordemal eller een annē mā for oc flere lother
i so māge lotther som han haffuer i tha bar
han ey mere an een loth i forthij at hans mo
ey iaffnes thij at ey wor føre lotther

xlix Om slegefrit barn

En hawer mā slegefrit oc hawer barn
wijt hēne tha gange the børn at atel-

kone bøꝛne ræth om hā wiær ſig with hēne
æn kōmer ſaa at han wijær ſig with annen
kone ſiden the bøꝛn ære hæffde eller ſleghe=
frit wiær ſig with annē man En tok at thn̄
kone døꝛ ther han haffuer ſigh with wither
eller henne bonde døꝛ ther ſlegefrith woꝛ or
wil han ſiden lathe ſig wide with then ſam
me kone. tha gange there bøꝛn at ſlegefrith
bøꝛne ræth alle the bøꝛn føꝛre woꝛe føde en
han woꝛt wpt with hannū then annē kone
eller hū woꝛther wpt with then annē man

¶ Annen Bogh

¶ Om bonē tager anner mañ meth sin kone i sange

TAger man annē mā mz sin kone i sange. oc kommer so at hā draper mā ellr̄ barier tha scal hā bodhe bulster oc bleer til tings føre til witne ā the are blodige oc ther til twige māne witne at thet mo ey dylies at hā tok thm̄ sammē tha a han ther icke fore bøte hwerken koninghs rath eller bisscops oc for alle frandher scall han sagh løff ware I

¶ Om kone haffuer openbare hor giort h

EN kōmer saa at konē gor tyl lyffs och ar thet saa openbare giort at han mo ey geen male oc ey henne frander oc trøster hā sigh til ath han mo othen kone ware tha ma han hēne oth aff gordē skyūde i sarcke ena oc ma hū aldri fange aff thet hwn otte forthȳ hū haffuer thz sialfuer forgiort. oc henne iort beholder bonden saa lenge som hwn leffuer En dør konen tha gor iordhen igeen til hēne arffuīnge En dør bondē før en konē tha gor iordē igeen til hēne eller hēnes arwinge forthȳ at engen mo iort til fwls for

gøre wthen with koningh

iij ¶ Om mā bywther bondē bøther for hor

EN kommer saa at then ther hoor haf-
wer giord with bondens kone at han
bywther bondē bøthē fore tha a bondhens
dom sielff ther om at standhe hwat bøther
han wÿl taghe ther moo hannum hwerken
koningh nøthe tÿl oc enghen lantz ræth ath
han moo ey the bøther haffue han wil sigh
sælff dømme

iiij ¶ Om bonden bedis bøther for hor

EN och nogher man tÿl ther ey gyther
hæffnd om ãner gør with hans kone
hoor oc bær han offuer hor karlen och wÿll
haffue bøth aff hannū oc haffuer han witne
tÿl at hyn ær skyldigh ther othi tha hyn en-
ghen taghe ther næffnd igeen eller bøthe xl.
marck En haffuer han ey wÿtne til tha wæ-
rie hyn sig met iij tylther eth eller bøthe som
paa ær mælt

v ¶ Om mā dræper annē hieme at sÿn egen

EN om nogher man rÿder eller gor tÿll
anner mātz. oc dræper hanū i hās eghz
hws eller hans søn eller hās kone eller dot-

ter eller nogher then ther i kwld felag ær mz hanū i then gord dræper hā noger aff thm̄ tha ær thet orbode moll och alle the i færdh oc i følge ære mz hannū Tha bøthe for gor-gang iij marck En ær oc noger ther odh oc ægh radher paa then dræpne tha bøthe han iij. marck for od oc ægh oc iij. marck for gor-gang oc alt thet hannum hør tÿl som man-nen dræper for other iorth thet wære i ko-nÿngs woldh. oc fly han frit løff

Om man dræper annen a tÿnge vi

EN dræper nogher man annē a tÿnge tha ær orbode mol Tha a oc kong alt thz hās thz ther ær ofuer iort Oc hwer thn̄ ther i færd oc i følge ære mz hannū som æn-then sææ eller slar eller drager then ther dræ-per worter tha bote hans næste frænder. xl. marck oc koningen oc saa meghet

Om men dræper annē a bøther bøthe vij

DRæper nogher mā annē a bøther bøthe tha ær thz oc orbode mol. tha a koning alt thet hās ær affuer iort oc fly hā sielf frith løff Warthē oc so at hā forlathē thz wit hanū war giort oc hā lywser thz sielff a tinge at hā hawer hanū forlats oc gør hā thē sithn̄ noget

vppa tha ær thet saasnolt som bøt wore

viij ¶ Om man haffuer taghet bøther for thet with hannū ær giort

Thet scal thȳ mā withe thī bøthī hawer taghet at han scal sig siden mere gøm=me fore then man en fore andre man tock at hyn ther bøth haffuer at han gør noghet with hannū tha scal han tok thet ep paa hā=nū hæfne før en han haffuer thet a tynghe saght oc far mʒ som low er

ix ¶ Om then man a bøther ær dræpen

EN kan saa worthe at hyn worther so tyl threngder ther bøther haffuer tagʒ at han dræper hyn ther bøthe aff hans egen skyld och sighe hyns frændher ther dræper wort ath thet wor giort fore then sagh ther han haffuer bøth tha scal man næfne til. xvi man the bæste bønder i hæret ære. och hyn ther saghtʒ ær skywte tre aff oc torffue the igeen ære swærie thet at han nødden til ath dræpe sigh for andre gierninghe och ep for hyn tha gange om thet mol som om andre bøthe mol En swerie the at the gythe ep an=net swnneth en han dræper hannū fore thʒ mol ther aff wor gangʒ tha wære han frith løss som paa ær mælt

Om then mā ſig hawer wort mz lowen x

Hæffwer oc nogher man wort ſig met lowen oc worter han fore thn̄ ſamme ſagh dræpen tha ær then hannū drap ſo frit løſt ſom han hade thet giort for tagne bøter Skyl man om hwat heller thet wor giorth fore the ſaghe eller for andre tha gange the ſamme log før ær mælth

Om man worter dræpē i kircke xi

EN kircke ſcal hwerſt kriſtenmenniſkes hiem hws wære hwilkē ſom thr̄ wor der i dræpē tha gāge thz alt efftr̄ ſāme low ſom hā wore dræpē i ſin egn̄ gard eller i ſit eghz hws oc ær then frit løſt ſom hanū drap ſoo at han mo ey with bøter komme oc tha a koning at rætte offuer hannū ſom offuer andre En the ther hannū følge oc ſære eller ſla then ther dræpen wort eller noghz gøre paa hannū tha bøthe hans frænder xl marck oc konūgh xl marck och ſaa biſtcop och kir-ken xl marck

Om the. iiij orbode mol xij

Theſſe fire mol i kircke at dræpe oc a bøther bøte eller aff gangz mol oc a tyn-ge at dræpe oc hieme at māts eghn̄ ænthen

i la-gard eller fæ-gor ellr̄ lade gor eller møl le tha a-r thet alt orbode moll. oc ther mwe ey arffuinghe bøther fore taghe aff hyns wē ne ther dra-pet haffuer othn̄ the fo konings willie tÿl oc koning mo them ey there frÿth igeen giffue othen han haffuer fra-nders wil lie tÿl En the tho første sale mwe frandher wel aff hyne taghe tok at hyn a-r bort flyter met then ena- sal ther frÿth løst a-r

Om man draper annē a gruth gÿffuen eller a bøther festh

xiij En draper nogher man annen a festhe bøther eller grwth giffuen thet ther a tÿnghe wort enthē fa-st eller gruthz tha scal han ther dra per bøthe fwlle bøther fore hās gerning oc arffuinghēne xl. marck ther til for grwten eller for by the feste oc xl. marck ko= ningen oc ther mo enghen low geen gange forthÿ ther a-r tÿngs witne tÿl

Om the grwt othen ting worther fa-sth

xiiij En worther wthen tingh bøther fa-sth eller grut taghen oc dyl hyn thz giorde at ey worther grwth gÿffuē eller ey bøther festh Er thr̄ witne tÿl thes dra-pne frander tha wa-rie hyn thet mz na-ffnd søm andre xl.

marck mol Er ey wÿtne tÿl tha warie thet met thre tylter eth

Hwo næst ær at tage with bote festningh xv

Thet scal man och wÿdhe at then scall with bote fæstning taghe for tʼt man ther hans næste frænde ær oc fwl aldherne ær Tok ær atelkone søn nærmere en slеghefrith søn ær ey søn tÿl. oc er fader tÿl tha ær han næst Er ey fader til tha ær then broder næst thē elst ær Ere the oc flere brøthre eller andre mæn ō nær tha thē ther ær ælst.oc ey ær lærdher oc ey haffuer mwnke klæder taghet oc ey ær flatføring tha scal han with bodhe fæstning taghe oc grwt giffuen Oc tha offwe alle frænder then gruth at holdhe eller giffuer noger ander grut ther ey ær ælst tha maa han giffue for sigh selff ena och ey for flere

Om orwÿde maa bod festning tage xvi

En børn oc orwide mwe hwerkē grwt gÿffue. och ey bothe fæstningh taghe vthen thes ena at hyn stor wether ther næst wore at taghe bøther eller læstning om orwÿde wore ey tÿl. oc han feste tha bøte barnet.oc hyne bøther eller grwt

xvij ¶ Om mā sarer ellē barer for a gangz mol

EN barier mā annē a gruth giffuē eller bøthē feste a tinge tha bøthē hā enthū for bøther eller bordag oc ther tyl xl. marck bonden oc saa koningen forthȳ at met thet ther man faster bøther tha tagher hā gruth Oc saa som grwteren warer eller bryther hā ma thz ey mz minne bøte en mz xl. marck En worther othen tynget encthū grwd gif= wen eller bøther feste oc ar ther withne tyl tha warie thet saa mz naffnd som andre. xl marck mol ar ther ey wytne til tha warie thz mz tre tylther eth ellē bøte xl. marck

xviij ¶ Om man saer eller barir anner a grwth giffwen

EN kan saa worde ath hyn som grwth ar giffuen at hā radher oppa hyn an= nē. oc nør han hannū til at han scal geen ta= ge oc gør han tha noghet paa hannū i then grwth han haffuer giffuet. oc hyn annē fiar at han giorde ther icke tyl then ther grwth wort gyffuen tha naffnes ther sexten man tyl oc hyn ther sagthz ar skywte tre aff the ther han wil oc torffue the andre swarie at the gythe ey annet spurt an han war ther

nødher tijl sidhen han gaff grwthen Tha wære sagløst aff the xl. marck bodhe bonde oc saa koning swærie the thet ath han war ey nøder til tha bøde the som paa ær mælth

¶ Om thū ther føør brād i āner māts hws xix

VOrter saa at nogher man far tijl och sætther ildh i bondens hws mz williæ eller i ladegor eller i fæægor eller i lægor tha bøthe ther fore. xl marck En dyl han och ær ther witne tijl tha dylle thet mz næffnd En ær ther ey witne tijl. tha dijlie thet met iij. tre tylther eth wore ther oc flere meth at sætthe ildh paa som han giordhe tha bøthe och the samme bøther och ganghe ath thet samme low som mælt ær En kær han nogher man at han wor i færd oc følge met och gor han with tha bøthe iij. marck Thet scal man och widhe at ganger nogher man wither Tha gijælle først skaden igeen Och sithen gange tijl bøther En dyl han tha dylie met tylther eth Saa ær och bondens mølle som andre hws En morbrand scal man oc widhe ath ho som worter thē mz tagen thz gor a hans lijff at hā a ther fore at brænde eller i hiwl at brydes bryster hanū low tha a thette at gā-ge hanū offuer En tok haffue han dags oc

nat com at skiale sigh forthy at engen twiste
eller til low komme

¶ Om her wercke

xx ¶ En far man til bondens gord och gør noget wold i tha mo thet ey herwercke worde mynne en mz fam man oc hwer mz try swlle wapn Tager han nogher i eller bryter wold eller hugger wlouilighe mz fam man tha then ther hoffwitz man ær i hā bøthe. xl marck oc the ther mz wore i fylge the bøthe hwer tre marck En gøre hyne hannū nøghre wrath enthñ the hugge ellē rana eller skanne tha bøthe sar for theris gerninger oc sar for fylge forthi at gynghe ther ey mare æn een man i bondens gordh mz wfyrmd tha bøthe hā sar for gorgāg iiij mark ocsar for the gerninger som the giorde thē

Indsker Lou 2: Bog, 30 cap:

xxi ¶ Om then ther bryter a tynge

En om mā slar eller sarer āner eller tytter a tinge tha a hā thē fore at bøthe. xl marck bondē oc so koning oc the mē som til tings kōme oc worde saa farne eller saa nær tynghz at mā maa see aff tynge til om ther worder bryds tha maa ther ey byntes low igeen forthy at mā maa ey low moth tinghs witne bywte

Indsker Lou 3 Bog, 22 cap:

Lou maa og Bruch smodt Tingfriende

Indsker Lou 1: Bog 37 cap

¶ Fritløst mā maa ey tingfrÿth nydhe

Thet scal mā oc wide at fritløst mā mo xxij
ey ting frith hielpe wthn̄ thes ena ath
hā frith word thn̄ sāme dag tagen.tha scall
hā mz frid bort fare oc rymme thn̄ dagh och
thn̄ nath i frith at ware til at lede sig skow
fore oc hielp oc worther hā siden grapē tha
fare hā som andre fritløsse man

¶ Hwat mā a for bond at bøthe

Binder nager mā annē thz hā ær eñ me xxiij
bre æn ensammē ther hanū bynder tha
bøthe hā ther fore mānen xl. marck oc so ko=
ningē oc hwer thn̄ i færd oc i fylge ære meth
hanū at gøre hȳn ther skam oc skade tha bø
the iij marck En dyl hyn ther hanū bant oc
haffuer hā witne til tha tager hā næffd igen
En ær ey witne til tha dylie mz tre tylter eth
oc hwor thn̄ ther hā sig ther fore færd at fyl
ge.oc wil hā dylie tha dylie mz en tylter eth

¶ Om nød tagen kone eller mø

EN worter kone woltagē ellē mø tha bø xxiiij
te then thet gør xl. marck henne och
soo konÿngh och togh saa at hennes næs
the wærie tagher the xl. marck och konghe

them henne i hender En dyl hyn ther giorth
haffuer oc ær ther witne til aff twigge mā=
ne Enthen the hørdhe henne øppæ eller the
ſowe at hyn wortnød tÿl tha tager han thē
næffnd fore En ær ther ey witne til tha dy=
lie meth thre tylther eth En the ther i følge
wore mz hannū til then onſkaff han bøthe
ther fore iiij marck eller dylie mz tylter eth

xxv ¶ Om mā føris til ræ tthe aff ſith wold

EN man worther taghen mz wold och
førder borth en tok at han worther ey
bōdē tha ær thz tok xl. marke mot othn thes
enæ at man hitter i wægh eller i by thn ther
vgernings man for oc wil haffue borghen
fore hannum tha han holden op och ſpørie
om ther ær nogher by i the bygdh ſom han
kan fonge borghen fore ſigh oc næffner han
tha by fore hannū Tha ſcal han føre hannū
tÿl byis och forſøge om han kan fonge bor=
gen fore ſigh Borgher tha nogher man fo=
re hannum tha ſcal han haffue witne ther
tÿl aff byen for han tha borghen fore hannū
tha ſcal han lathen fare oc tha ær han ſagløſt
fore the. xl marck En for han ey borgen fo=
re hannum i then by tha ſcal han føre hannū

tÿl een annen by oc bÿwde hannū ther tÿll
borgen oc ther scal han oc haffue wÿtne til
som før Oc for han ther borgen fore hannū
tha lathe hannū fare oc dele siden low met
hannum En kan han ey fonge borghen fore
sig tha scal han føre hannū tÿl then tredie by
Oc for han ther borgen fore hannum tha
haffue ther wÿtne tÿl som førre at wære løs
En for han ey ther borghen fore sig tha mo
hyn føre hannum hiem tÿl sin eghen om thz
ær i thet samme hæret oc læge fore hannum
fiædhrer ms wÿtne oc bede hannum sælff
paa sig lægge lawe hæcth En wÿl han ey
selff lægge a sigh tha mo han legge a hannū (Legge fiador)
fiædher oc gømme hannū oc føren til tings (paa)
oc tho mæn met aff hwer by som han bødh
hannum til borghen oc hyn bædis sielff før at
komme tÿl bedis han oc engen by til at kō-
me Tha scal hyn tok wÿtne haffue aff the
thre by som han haffuer hannum tilført och
soo thet witne som medher war at han bad
hannum lægge lawe hækth a sig och tha a
han ther icke fore at bøthe hwerkē xl marck
eller annet vthen saa som tÿng mæn tycker
sithen ræth wære oc saa scal han hanū løss
lathe En wÿ siden hyn ther i fengzel war
sithen han haffwer hannum ræth giort sigs

at ther war ey rættelighe meth hannum fa-
reth oc han war ey met low tagen eller hol-
den tha ær hyn fore at swærie thet met thre
tylther eth at han tock hanum met skæll oc
ræth oc for saa met hannū som low ær En
ey kommer ther næffnd fore forthÿ han ha-
wer thet met sÿne witne mælt ath ther war
loglige fareth met hannū en gÿder han ey
low fest tha bøte xl.marck mannen oc so ko-
ninghen

¶ Om man dræper annen a torge

xxvi Dræper man annen a torge tha a han
at bøthe ther foee frænder tÿl man bø
ther oc xl.marck oc koningen xl marck Och
for the iiÿ mol at man worthet a torge dræ-
pen eller a bothe festningh eller a grwt gÿf-
wen eller brender bondens hwff op tha mo
koning met rætte skiffte oc tage sÿn lot fwl

xxvii ¶ Om man særer eller barir annē a torghe

Saær man annē eller bærier a torge tha
a han at bothe bonden for sor eller for
bordag som til kommer oc ther tÿl xl marck

bonden oc saa koningē En dyl hyn ther gi-
orth haffuer oc ær ther witne til tha dylie thz
met næffnd ær ther ey wÿtne tÿl tha dylie
thet met thre tylther eth ære oc flere met ha-
num och sla the eller hugghe hyn tha bøthe
hwer there xl marck saa som hyn ther gior-
de oc dylie mz thet sāme low hyn dylde mz

Om xl marck moll

Thet scal man oc widhe at all the moll man wÿl haffue næffnd fore som ære enthen hærwercke eller xl marck mol tha a hā før at lade mæle fith witne en hyn tager with lowfestning then stæth withne a ath mæle ther ær a tÿnghe En fester hyn før low æn wÿtne haffue mælt tha ær hyn skild wÿt næffnd En fester han low effter witne tha scal hyn ther søgher næffne sexten mæn iort ægendhe och moo han næffne hannum lan-bo om hyn wÿl wether taghe ther lowen scal giffue och then ther søgher moo enghē tÿl næffne ther hans frændhe ær ÿnnen try-tie man oc fithen han haffuer hannū næffnd sexthen men tha skÿwther hyn tre aff paa tÿnge om hā wil oc the træthē ther til wor-

de naffnde the komme atther igeen til hæ-
rets tyng saa at tingh ær i mellā hwat som
the syn gøre aff the træthen thet ær fwlth
swærie och flere tha ær thet thes bætre. och
tha sculle the saa swærie bethe them saa gud
tyl hielpe och helgen ath the haffue spwrth
och atlepth och kwnne ey ræthere spørie en
han ær sagløsf eller at han ær skyldigh swæ-
rie the hannū sagløsf tha wære saghløsf En
swærie the hannū tyl both tha bøthe

xxix ¶ Om brwncke bruth

Føør nogher man syn kosth i fith skyb
eller han ær hiem kommen meth syne
koste oc søger hannum ther noger man met
fæm man oc gøre hannum ther noget tha æ
ther fore hærwerke at bøthe som the thet gi-
orde i hans eghen gord oc saa the i færd oc
i fylge ære mz forti thz kaller mā brwnke brut
wære

xxx ¶ Om bodhe bruth

EN haffuer man bood for fith skyb oc
syne koste i fred oc gor man indh tyl
hanū mz fæm mē som melt ær oc gøre thē no
get wyt hanū tha bøte hā thz hā gør oc thē
til iij marck forti hā giordz wyth hanū i synn
bood sā ær bodegāg oc ære the flere tha gøre

thet samme En draper han bonden enthen i hans skyb eller i bodh tha bøte swlle mãne bøther oc ther tijl tywe marck frander och saa koning

¶ Hwor man maa sin iort forgøre xxxi

Thet scal man oc wijdhe ath sijn eghen iorth maa man meth enghen forgøre for athen han far aff rijghet oc far saa met athen rijghes man har ind paa sith eghet rijghe och harier tha haffuer han forgiorth hwer penning han a innẽ rijghet bothe iort och andre koste with konighen forthijn thet kalle man affwentz skijold modh righet

¶ Ath koning a bondẽ at fo sijn rath xxxij

Thet scal man och wijdhe som malt ar at alle stadhe ther som bondhen a. xl. marck Ther a och koning xl marck en tock saa at koning hielpe bonden først sijn rath forthi at thet wor with hannũ giort Oc fidhen scal koning rath haffue

¶ Ath man scal mz frith til tijngs fare xxxiij

Thet scal mã och widhe at man a meth ratthe fran sin eghen rath wep oc tijl

tings tha han m(z) ra‧tthe at haffue frith och ather aff tynghz oc hiem tyl sin eghen ra‧th meth frith at haffue ho som hanū dra‧per tha eller sa‧ra‧r eller ba‧rier tha a han ath bøthe gerningen oc ther til xl. marck eller dylie met thre tylther eth

¶ Ha‧r begynnes tritia‧ bogh

I ¶ Om ildh sattis i swyne sty

TOrther thz saa at bondē rythey eller gor til anner māts i harm hw oc sætther ijld enthn̄ a markē i hās swine sty ellr̄ i hās aelgord tha a hā at bøte bondē.iij marck ther fore En thz scal man oc widhe at om noger man haffuer sine hws wloglighe sath eller aelgord eller haffue oc worde the op dømde saa at man maa them mz low op gwnge tha mo mā tok ep brād i thm̄ at føre othn̄ mā wil saa frith fore thm̄ bøthe som the wore eij mz alle op dømde

Judsker lorg 2 bog 38 rap:

ij ¶ Om man rader annē man tijl døde

NJp marck a mā at bøte fore om hā rater anner til døde oc.iij marck hwer then mz annē ære i drap oc repske od oc ægh paa eller noget gøre til hās døth oc saa the wold roff gøre paa døder man

Raade saj
Raader anden till døde ix ₰
Reÿß andt och egh iij ₰

iij ¶ Om træl draper frelssman

DRaper nogher mās træl frelss man eller hanler tha a han at lathe trælen wth i hyns frandher wold och ther til vi. marck

en løper trælen bort før en han antwordher
them hanū tha scal han swærie tylther eth
Ath thet war hwerken met hans radh eller
budh at han løff borth oc bøthe. iij marck
kommer oc saa at hijns næste frænder sighe
at bonden bøth hannū eller rodhe hanum
thet tha wærie han sigh met tre tylther eth
oc kan han sig wærie Ath han hwærkē bøth
eller rodde hannū thz tha bøthe som paa ær
mælt en kā ey tha bøthe fwlle man bøther

¶ Om hoffwit læmme

Tære ære hoffuet læmme paa mannē thē iiij
man a for hwer at bøthe fwlle manne
bøther som ær ~~mans næste twnge oc lønlig
thing~~ Om noghet there worther aff hwget
eller skoreth en gør thet en man at hā hwg=
gher ænthen tho eller tre mz alle ath eth are=
de tha bøthe icke mere fore æn en mans bø=
ther en tok at han haffuer flere aff hwgget

¶ Om thet samme nor flere gøræ thet v

EN ære the flere mæn och at hwgghe
hwær there sæær en læm aff eller flere
tha bøthe hwer there soo meghet som han
gør paa hanum en tok at thet ær alt ath eth

arade ath anner skar nassa aff och anner twnge oc tritie lønligtingh. tha bøthe hwer there fwl mans bøther oc ar ther flere man oc hwgger flere lather aff at et arede Tha bøther hwer there som til komer En ar saa at nassen worther ep all aff hwggen tha bøthe saa meghet mÿnne effther godhe mans asyn som man tycker at thet ar mÿnne

vi Om thet samme oc om flere lamme

Thet ar sex lamme som mã a for hwer at bøthe halff mans bøther som ar twøgen tho hender och tho fødher worth eth øghe oth stwngen tha bøthe ther fore halff mans bøther en worde the bode oth stwnghen tha bøthe fwl mans bøther fore En kommer saa at nogher slar anner paa øghe saa at synes tapes oc øghet sÿdher an i pãnen tha a man ther fore at bøthe fierdingh aff mans bøther En slar han them bode saa at the thabe synen tha bøthe halff mans bøther fore

vij Om handh hwgges aff nogher man

En worther annen handh aff hwggen

tha bøthe ther fore halff mans bøther En worther bodhe aff hwgghen tha bøthe fwlle mans bøther en wordher hand saa hwgghen at man kan henne icke nøtthæ en tock ath hwn fither all wedher tha a han at bøte fiærdingh aff mans bøther en wordher hū ellers hwggen tÿl lythes tha bøthe han effther so som lythet wÿth both som før ær mælth En worthe och fÿngherne alle aff hwgne tha bøthe halff mans bøther forthÿ man kan ey meth then handh spllæ som ey ær fÿnger tÿl. en hugger hā tommel fÿnger enæ aff tha bøther fiærdingh mans bøther en hwÿlken fÿnger man eller hwgger aff tha bøthe ÿÿ. marck sølffs oc aff en man mo ey mere bøthe en halff mans bøther for hād som nw om een handh ær mælt oc om lyte oc fÿngher som før ær melt

¶ Om føder aff hwgghes eller hand

EN worder fod aff hwggen tha ær thz dig och halff mans bøther Worther han och saa hwggen ath man nytther icke aff hanum En tock ath han hængher wÿth tha bøthe fiærdingh aff mans bøther En wor-

ther han oc saa lythet ath man maa noghet aff hannū nøtthe tha wrthe godhe men thz saa a tÿnge worthe tÿl mælthe oc the wrthe thet saa som lythet ær tÿl En worthe alle teær aff hugne meth i saar tha ær thet fiær=dingh aff mantz bøther worther tommæl twæn aff hwggen tha ær thet otthendeel aff mantz bøther En enghen aff the andre tæer bødis mere fore en. iÿ marck

EN om øre worther aff hwgghet eller skoreth och kan han tok høre medet tha bøthe han fiærding aff mātz bøther En myster han hørelsen mz tha bøthe fwl mās bøther worther man slagen saa with øre el=ler i hoffuet wther sor saa ath han kan icke høre tha bøthes ther halff mantz bøther fore En worther som hwgghet aff øret tha bø=the saa megz minne sō lythz ær minne oppa

¶ Om læpe worder off hwgghen

ix EN kōmer saa at nogher hwgger læpen aff andher eller saa i kÿn ath oppeth stor eller saa skoreth i læppe at ey maa sam men ganghe tha scal godhe mæn thet wrte som tÿl worthe næfnde paa tÿnghe oc saa

bøthe hyn ther giorth haffuer. en hwor ſom
worther høggher lythe æn for tha bøther hã
ey bothe ~~En ſæer man annen i antlæde~~ ſaa
ath ey maa hÿlies tha bøthe ſaa ræth oc ſer
øre tÿl lythe both en worther thet ſaa dÿpt
ath man maa leghe ith lythet ſtor i oc annet
øghet ofuer arræth och dragher han ſaa eth
ſtro vth aff hynt ãnet røres ey tha bøthe for
bøther och ther tÿl en øre both

Om lythe oc om ſor

Thet ſcal man oc widhe ath alle the ly=
the ſom høgreære æn for tha a hã ther
icke fore ath bøthe før dagh och iæmlynghe
en om alle lythes bøther tha a thz icke før at
bøthes en thet haffuer ſtandhz dagh oc iæm
lÿnghe En aff hwgh maa man icke geen
mæle om bøther nar hyn wÿl haffwe ſom
læmmen ær ſkaddher a ~~En worther mantz~~
~~tan wth ſlaghen~~ aff fare tendher ſom twn=
ghe faller i tha bøther han hwgghet oc een
halff march ſølffs fore tannẽ worther oc tho
tha bøthe een march ſylffs worther tho eller
thre eller flere tha bøthe ſo ſom tÿl kommer
for hwer een halff marck En worther kÿn
tan eller tændher wth ſlagne tha bøthe hug=

ghet och for hwer tan tho ore sølffs

¶ Om drap

Worther man drapen tha bøthe ther fore famthen marck sylffs lygher han i døtz sor och kommer hyn thet giorth haffmer och forbeder hannū En tock at hyn for lader hanum thet tha a han togh at bøthe skulle bøther forthi han maa ey the bøther la ther som han scal ey fialffuer taghe En the the xx.marck som fore døt mā sculle giffues tha scal hā taghe fam marck sylffs ther try ting are gangne aff iamlinge fran thet thē bøther worthe faste Och andre fam marck ther andre try ting are gangne oc. v marck iamlynge dagen effter at bøther are festhe

¶ Om mans bøther

En then ther bøthe scal han scal førsth bøthe en sall aff sith eghet oc then annen sall bøthe fadernes frender och then tredie møternes frand oc saa hyn ther nast ar

at tage bøther hã tage try ting aff thñ første sal oc try tÿng aff then annẽ sal oc so aff thñ trytie och fadhernes frandher taghe en try tÿngh aff hwer sall och møthernes frander en trytÿngh Forthÿ the kwnne soo basth skÿffthe och hyn kom saa bast wither ther bøth haffuer En farer man annen for for ath ey ar lythe tÿt tha bøthe iij marck En farer man annen hol for tha ar thet sex mark bøthe thet kaller man hol for ther enthen ar i øffre gwlff eller i nathre gwl eller gømmen hand eller fodh eller hwor som thet ar tha innen oc halth othen om kringh tha ar thz sex marck both En far man annẽ flere hollfor eth eller thwo innen for eth eller flere sammen tha moo thet ey mare worthe en eth arathe om mannen ar wlÿther en famthen marck both thet ar fam marck sølffs En thz for man tagher been aff Tha hwor mannghe been soo store are ath man kan them ey hylie meth thet brethe aff mans tømmel fÿngher paa brethlÿghe then tha a han ath bøthe ther fore sex øre eller dylie meth fiathe mantz eth hwerth been som man kan kẽne ther wÿth margh haffuer leyt eller with hynna tha ar thet halff marck eller dylia

met tre mants eth oc hwert been som i mol=
logh skalaher tha bøthe tho øre fore Och
hwer thet man ma see tha bøthe halff tryetie
ørtugh fore eller dplie met een eth

xij Om lythe ther nafftd gyff fore

Thet scal man oc wijthe om hogh dyl
man anthen sar eller lythe tha a han
icke mere at swarie for i there en naffnd. oc
sithen for the andhre for lowfasthe mants
eth En ar thet aff hogh eller lythe eller thet
sar ther han wijl giffue paa ther sag søgher
ar. tha a hã at swerie nafnd fore eth arethe

xiij Om lamme ther fwl man bøther hør tijl

Thet scal man oc wijthe om the lamme
ther man a fwl mans bøther fore thm̃
scal man sammelwndh dplie som man ha=
dhe man drapeth Ere the och tho lamme
ther swile man bøther a fore ath bøthe eller
tho fødher aff een man Tha scal han och so
low fore giffue eller hwad som man gør at
een man ther fwlle man bøther a fore ath
bøthe. tha warie han som mandrap

xiiij Om sor

Thet scal man oc wijdhe haffoer mã sor
fonghs aff annẽ oc far mã til tings mz

grønt ſor thet ſpæth ær Och ſpÿræ ſkal we-
ther tæghe och ſee tÿngh mæn ath thet ær
lawe ſor tha a hyn at tage ther næfnd igen
ſom wÿther hanū haffuer giort En ſar han
ey tÿl tÿngs met nyt ſar. och ær ſor paa ſor
tha tagher han oc næffnd i ghen En ær thꝫ
hol ſor oc ær ar paa oc ſee the godhe mæn a
tÿnge wore tÿl næfnde ath thet haffuer la-
we ſor wæreth tha bøthe ther fore vi marck
om han kan icke dplie thet met næffnd En
iæffuer them om hwad heller thet ær hol ſor
eller ey tha dylhyn at thet war ey hol ſor
meth tylther eth eller bøthe iij. mark om tha
mwnt ſor ær En haffuer han fanghet fleræ
ſar ath eth aradhe tha dyl hyn hol ſor och
tuæmwnt ſor meth ij. tylther eth och anneth
ſar mꝫ en tylt Ere tho ſamen eller flere ath
ſære mannen tha maa han hwer them giff-
ue ſagh ther hand wil och tha ſkal och there
ſær haffue næffnd Ere och fleræ ſor til en a
men ære tha giſue thē low fore oc ey næffnd

Om ſar ſom flere ære ſammen at gøre ro

EN kommer ſaa at manghe mæn ſære
en man oc hā foer enthū. marg ſor eller
lythe oc hÿn ther lÿdꝫ haffuer ſonghet haff-

wer lydet with at hette eller icke with them alle gange tha mo han icke hÿn annen mere helge æn han gÿther bøth fore hwadh som thet ær heller lythe eller annet for Worther oc so ath nogher man bøther the kæm for igen oc wil han sithen wærie the andhre sar ath hyn for ther ey bøther fore tha maa han icke flere wærie en han haffuer bøth fore so ath hÿn for io fwl low eller bøther fore En the sar nw ære mælthe oc scal næffnd fore gan- ghe Tha scal han næffne som sagh gÿfwer oc næffne engen aff sine frænder ther ære in- nen thritiæ mantz aff hans som sagh søgher oc engen lanboo othen thes enæ at hÿn wil thm̄ haffue ther han sægther. oc scal hā ther næffne x. man tÿl och hÿn scall aff skywthe thre och wÿlle sithen fÿre mæn wærie och swærie thet ath the haffue sporth och leeth och wÿthe ey sannere æn han ær sagløſſ tha wære saghløſſ æn swærie the at the kwn- ne ey anneth spørie en han ær skÿldigh tha ath bøthe

x mend skulle
sweriæ skyldig
ell saglöst

Om sar ther ey ær ar paa

xvi En worther saa ath man sægther annē

for saar oc ær thī ey ar po oc ey so synt a tin ghe ath man sigher at thet ær lawe for tha gūffue thre tylther eth fore Gūther han ey lowfesth tha bøthe iij marck

¶ Om man taghes i hals oc i hor xcij

EN tagher nogher man anner ūnner har eller i kope oc drager eller twtther hannū met wredhe och i hor oc slar hannū meth handh eller næffwe och gūffuer hanū ior hwgh och gør hannū al thetthe ath eth ærædhe tha bøthe han iij marck Och kommer thet saa ath han slaer hannū sithen mz staff eller meth stangh i thet samme arædhe ther han haffuer alt wūth hannum giorth tha bøthe han stanghe hwgghet enæ och læghe alt hūnt annet nether En rantæ han hannum tha bøthe ranneth sær och hwggs sær hwadh som thet war heller met stangh eller meth annet wapn

¶ Om bens hwgh eller steen xciij

EN kaster man ath annem mz steen eller been tha bøter hā icke mere fore en iij marck uthen ther worther lythe oppa En

Tydsker Long 3 Bogh 32 cap: Bödis vij [illegible]

tager hā been eller steen staff ellr̄ stang oc slar annen m̄z halden hand hwad heller hā slar ith slaw eller flere tha bøthe icke mere fore en sex marck om ey worter lyte paa

xix ¶ Om stanghe hwgh

EN ware sigh anthen been eller hwat skøns som thet ær ther man moo illæ bærie æn mā m̄z som m̄z staff tha bøthe thē fore vi. mark som fore stanghe hwgh en dyl han bordaghen Oc ær ther enthen ar eller lythe oppo tha dylie han th̄z m̄z neffnd som sor. Er ther hwerken ar eller lythe paa tha dyliæ hā m̄z twige tylther eth. en worther saa at man bærier anner tyl lythes oc ær th̄z støre en stange hwg tha bøthe mā lyth̄z och ey stange hwgget. en worther thet høghre oc lythe ær paa tha bøther mā oc lyth̄z som i antlæde Saa haffuer wærith i mynne ath man haffuer bøth for lythe ther han bordhe hyn anner xl marck

xx ¶ Om ran

EN gør man hand ran with man tock thet ær ey mere en. v. penninge och ær witne til tha scal man bøthe thet eller dylie m̄z næffd oc scal tha lathe mæle witne paa

tynghe

tynghe for han fasther low fore En festher han før low en hyn lather wythne malt tha ar naffndh borthe och tha gyffwe tylther eth eller bøthe iij. marck the samme low ar och om man ranner anner i hans eghen gordh soo som bondhen sar salff a tha for han slight samme naffnd fore tock thet ar ey mare an fam penninghe som thet wore handh ran En gør han hannum ellers ran Ran
tha moo han ey meth mynne tyl naffndh komme en fore halff marck mwn. tha scall ther oc wythne paa mala som malth ar. om hyn wyl naffndh haffwe før an hyn festher low Thet scal man wythe ath fore anthen there thet han a salff ther tagher eller han a loth i tha a han ey ath taghe naffnd fore och thet stor a them ther wytne bare

Om rantz wythne

EN kommer ther tratthe a tha skulle the thet see ther wythne bore ath han xxi
ranthe tyl saa meghet loth och han otthe ther icke i ther ranthe tha then ther ranther

worth

worth næffne x. man tÿl soo som poo ær
mælth om forsoo scal hær wære En wor-
ther anneth thet ran ther ey ær tÿl halff
marck eller hÿn haffwer oc ey wÿthne tÿl
ther ranther worth eller tock thet ær felags
fææ soo at han a ey ath taghe næffnd igen
Tha scall hyn gÿffwe hannum tylther eth
eller bøthe iij marck

¶ Om ræth tÿngh

xxij Thet scall man och wÿthe ath tÿng scal
haffwes i stadÿghe tÿmæ Och then
stæd ther koning haffwer ræt giffuet oc the
haffwe wither taghet som i hærret ære och
haffue sag ia til oc mo thet icke anner stæd
skÿøthes

skÿnthes vthē mz alle harretz mans willia oc konings ia tÿ man ther theris laghe dag ar och the haffue hafft aff aldher thet scall ware then dag fran halff ganget mÿddagh oc ey mo thet langer ware an tÿl mith afften ~~oc mo ey ting ware mÿnne en mz tolff~~ man worder nogher dom dømt for halff gāghet mÿddag tha ar han som hā wore ey dømder worther oc lage tingh sath om half ganget mÿddag eller sÿar mere oc kommer saa at the skÿlies at oc kōmer sithen andre man nar tinget ar brodet och satte anneth tingh tha hwad som the male ther thz scal ey were stadigere en sā thz wore ey mz alle melt

+ Tings maa ey holdes minder end 12 mend

Om iwle halgh

EN iwle halgh oc faste heilg oc pingis xxiij
dags hellig oc høst hellig oc lantztings heligh tha a man at nythe om alle mol othē om tyffnet at man torff enghe saghe sware En sÿn tyff mo man søghe so wel innē helig som othen En kommer saa at nogher man tagher sÿn tyff oc wil fore til tings met hannum innen helig tha fortÿ at man scal ey sagløss man taghe och forkomme hanum meth tyff sagh och komme ey andre man til tings

ãn the han bedher til tha moo ey tỹng met mỹnne wære en met fire men och tywe och wil han dømme mannen tha lathe han the mæn dømme ther bonde mæn ære i herretz oc log faste ære En tok the ther ey ære hãs syslỹnge oc ey hans lanboo ther tyffuen ha- wer tỹl førth

xxiiij ¶ Om iort skøtningh innen hellig

OK om man eller ting holde oc i hellig hawe som ær faste helig om pløgning om man wỹl anners mantz hæffd aff han- num taghe eller wange roff with hannum gøre eller man skyl om gærde eller man wỹl wloghe hallæ aff dømme aff korn och om man køper aff then ther næst ær ath køpe thette mo man alt innen hellight gøre En ey mo ther annen skøtningh worthe skøth en man skøther sỹne næsthe wænne och ey mo ther tha lỹwsnningh worte forthỹ thet scall almings ting wære ther eyskens scal a lyose

xxv ¶ Om xl marck moll

DKop oc xl marck mol oc aff hwg hãd eller fod oc the mol ther halff man bø tehrkommer fore och alt thet pa mantz frit gor thet a man alt a lantz tingh søghe och

enthet anneth mol hwerken ræn eller for a man met ræthe a lantz tingh ath dæle for othen thet haffuer førre wæreth fordelth a hærris tingh tha mo man ſithen met thÿ tÿl lantz tinghs fare eller om man ſkÿl om low paa herris tingh Tha a han ſkæll aa lantztÿngh at haffue then man ther effter mandrap mæler om han wÿl ey ſtæffne tha ſcal han førſt lÿwſſæ dropen a eth tÿng off‑uer then ther han wÿl och næffne hannum och a annet tÿngh ſcal han oc mæle och trÿ‑tiæ och fiærde oc tha a met ræthe tÿng mã lægge hannum i fymth fore hannum kom‑mer ſo ath eth tÿngh ſkrÿther aff the thw nw ær mælt tha ſcal han ather a ny kalle bothe lÿwſſningh och ſtæffne ſaa ſom thet worre ey førre mælt En holder han alle tin‑ghen æffter thy ſom mælt ær tha a fæmthe ting æwthen feſte bøther eller logh En haff‑uer han ſoth eller forfal ſaa at hã mo ey tÿl tÿnghe kõme tha a hans næſte wænne ath feſte bøter fore hanũ eller logh En gøre the hwerken there tha mo man a fæmthe ting hans frit tagge En for xl marck moll tha a han ath lathe ſtæffne hanum til lantz tingh meth tho mæn tho næther føre En lantz tÿngh worther och then dagh han ſtæff‑

Landtingss Sag:

i fiendt er fiortend Dage

tha ſcal man lathe hanum ſtefſne før en ſoel
gør næther oc ther ſcal wither wære at mÿn
ſthe tho hās grannæ oc ſithen han ær ſtefſnd
tha a han at mæle a lantz ting at giffue ha-
num ther her wærcke ſagh eller the xl mark
ſagh ther næffnd hør til om han wil næffnd
hafue oc kommer hyn geen hannū tha lathe
han mæle ſith witne før en hyn feſther logh
En kommer han ey geen hannum tha maa
han och lathe mælæ ſith wÿtne Oc tock ſo
at tingh mæn hørre thet at han haffuer ther
wÿtne ath han loth thet loglÿge mælæ En
kommer ey hyn ther ſware ſcal och kommer
hans forfall tha ær thet fwlt fore thet tingh
En worther ey forfal Tha a han meth ræt-
the ath bøthe ſex øre then ther ſoth haffwer
ſo ſom han haffuer ſtæffnd hannum och at
melt thet førſthe tÿng tha ſcal han oc annet
och trÿtiæ En worther thet a førſthe tÿngh
ath hyn ther ſware ſculle worther a mÿnth
ath han grÿper førre. och dylie thet tÿngh
oc bÿwte loghen eller anner a hans wegne
eller och a trÿtiæ tÿngh om nogher gør wÿ-
ther thw tÿngh och bÿwther geen thet trÿ-
tiæ tha ſcal han fiærdhe tÿngh lathe hannū
ſtæffne ſoo ſom the tre giorth ær oc tha a hā

ath komme oc fasthe ther bøther eller logh
eller han scal frithløst wære En ær thet saa
ath hwerken thet førsthe tyngh wor skotet
och ey thet tritiæ tha mwe tyngh man læg
ghe hannum thet fierdhe fore och tha scall
enthen frithløst wære eller hannū tyl rætte
standhe Forthÿ ath ey mo then ræth wære
at hyn ther søgher scal lengher draghes fo=
re en tyl fiærdhe tyngh

Om latnz ting oc om fastning

EN kan thet och soo worthe ath hyn
ther søgher haffwer stæffne lathz en=
then eth tyngh eller thw och lather yffuer
skrÿthe ath han mælær ey a eth tyngh el=
ler thw oc lather ather stæffne trÿtie ting
Tha ær hans tyngh nøth En lather han
thet tritiæ tingh offuer skrythe tha mo han
icke mæle with hannum wthen han tager
ather a ny och komme the bothe a til tings
Tha ær hyn nærmere ath kære ther førre
mordh kærdh offuer Forthi han maa han=
num saa wæffwe och draghe ath han maa
ey komme kære with hanum ther før haff=
wer kærth om han wil draghen En will

then ther effther mandrag søgher eller starck
ne än lijwse tha mo han och lather han yff=
wer skrythe en then eth ting eller thw Tha
wäre hannum och tinghet nyeth som mält
är om xl.marck mol En thet är och räth at
komme the bothe tijl tijngs samen then ther
kär oc hyn anner. en tock ath thet skrythet
yffwer flere tijngh Tha scal hyn ioo førsth
wärie sigh om drapen før en han seghther
hyn annen igeen En kommer saa ath han
worther siwgh at han maa ey tijl fiärdhe
tijngh komme then ther kallet worth tha a
han meth rätthe at sandhe sijne nästhe wë=
ne fore eller som mächtigh är ath räth maa
worthe aff handhe och ladhe fästhe räth
for sigh Och tha a thet ath standhe dagh
och iämtijnghe om hyn worther ey føre
føør ther sijwgher lijgghet Och scal hyn
ther fästher enthen twijghe logh fore gøre
eller bøther En om hyn worther sijwg ther
sagh søgher är tha sänne och sijne nästte
wänne fore sigh eller annen hwem han wil
meth wijthne och a han ath mäle och søghe
met hyn om han är ey siwgh En är han
siwgh tha scal thet standhe tijl han wor=
ther før om han lijggher ey längher en iäm

Siug mand
Sende andre
y stedon
Stande aar
och dage
Ligger nogen paa
sotte seng, tha maa
hand icke forfølgis
før hand bliffuer
før:

lijnghe æ ganghen En tha see han enthen ræth aff hanum eller ladhe hanum saghløst En kommer oc saa ath hyn ær withen rijghet ther hyn haffwer tijl tijnghs kalleth Tha scal thet och standhe dagh och iæmlijnghe En far han borth fidhen han ær stæffnoh Tha moo thet hannum ey hiælpe Tha scall hyn hannum fwlth søghe och scall low fwllelijghe offwer hannum ganghe so som han hiæme wore En kommer och soo ath han ther søgher sijæ ath han war ey bort faren før æn han wort stæffno oc hyns wærien mæler gheen och sijæ ath han wor før borth faren Tha a han at sæsthe hannum tylther eth och drijghe hannum ath hyn war før aff landhet faren. oc tha a thet ath standhe dagh och iæmlijnge En wijl hyn kære offwer hannum hyn ther førre kærdhe Tha ær han nærmere at mæle wijth hannum the førsthe tryvning effter ath han ær hiæm kommen i rijget Tha scal han førsth mæle En lather han yffwer skrythe tre tingh tha ær hyn nærmere ath kære som ey wore førre kærd oc thet enæ haffuer hā ther mz wūnet at hā ær ather før nærmere at kære offuer hanū om hā wil,en so sā hā

Oc nogen faar bort siden hand var stefnde.

uden wigerde aar och dagh

wthen rÿghet och a dagh tÿl sex wgher om
han ær vthen lantz oc innen rÿghet om han
mæler oc siær at han war hÿmmæ ther han
kallede hannum Tha scal meth the samme
som han wore vthen rÿghes En kommer
han tÿl rÿghet oc scal logh fæsthe igeen Oc
ær withne tÿl ath han haffuer førre lathet
mæle sich wÿthne a tinghe Tha torfft han
ey anneth withne mæle En haffwer han
ey withne mælth tha scal han lathe wÿthne
mæle før en han fæsther logh ighen En si=
then han haffwer logh fæsth och ære the bo
dhe innen i hærreth boendhe tha hyn ther
skadhen søgher scal næffne hannum sexthen
mæn aff thet samme hærreth the bo i Och
hyn skÿwther aff the hans frænder ære eller
mawe innen trÿthiæ man wthen thes enæ
ath hyn wÿl them haffwe och siÿær iaa tÿll
En boo the ey bodhe i eth hærret Tha scall
man næffne ÿnnen thet herreth som han
boer i ther sæghthet ær En haffue the ey
bolÿgh bothe Och haffwer hyn ther sægh
thet ær boligh innen flere hærreth Tha scal
man næffne hanum aff thet hærreth som
han wÿl hannum tÿl swars standhe och aff
thet hærret scal hā hanū næfnd næffne ther

hyn næffner hannum sith hiem wære ÿnnen Och then stædh hans hÿem hws ær i thet samme hærreth scal han næffne i om han ha wer ey hÿæm hws i thet hærreth tha scall han hannum worthneth, sethe ath han stan dher hanum tÿl ræthe och ther scal man næffnd næffne En sithen næffnd ær tha sculle the lÿwsse thet hiæme paa hærris ting en ær næffndh i thet hærreth som tÿng hol- les a torsdagh tha worther anneth tÿngh ther næst hwilket hærrith som ey ær tÿngh a torsdagh tha wære thet a første tÿngh tha scal man næffne och lÿwse aff the paa lantz tyngh wore tÿl næffnde worther saa ath the komme æther paa thet næsthe hær- ris ting tha hwat som the gøre enthen fælle eller skære hannum tha stor thet som paa ær melt En fælle the hanū tha feste hā bøter for ok hærris mæn leghe hanum fore ath bøthe xl marck innen sex wgher en a thet samme tÿngh ath han fester hannum bøther a tha næffne the hannum fire mæn til ath wrdhe bøtherne meth andhre frændher ok wenner och ther tÿl kommer ath bøthe Tha sculle the før wrthe som the wÿlle and sware for gudh at them worther iæffnt i mellom ok so at the kwnne fonge hÿns willie til thē

bøther scal tage om hyn ær wsell ther bøthe
scal En fanger han bøther tha sculle the thz
lÿwse a tÿnge at thet ær giorth En bryster
hyn ath han bøther ey tha sculle the atther
fare til hærrets tingh oc lÿwsse ther at han=
num fiæl a hænder oc han bøthe icke oc tha
sculle the atther mē næfne paa hærris tingh
hannum ther søgher oc the sculle følle hannū
tÿl lantz tÿng Och lÿwsse ther at hyn fiælt
a hendher och bøthe icke och ey wille feste
bøther a hærris ting othen the fanghe han=
num om bethz ther saghen søgher hans frÿt
at tage so ær thet om alle the mol paa mātz
frÿt gar oc bøther ther tÿl fæsthe. och the tÿll
bøthe wirtningh wæret ther a tÿnghe som
tÿl næffndhe och om hyn wÿl ey bøtheære
ther bøthe sculle effter theris wirtningh tha
a førsthe lantztÿngh ther effther meth wÿt=
ne som hanum wore paa herris tÿngh tÿl
næffndhe ath han wÿlle ey bøthe tha gor
thet io paa hans frith wthen hyn wÿl ladhe
thet stande for gutz skyldh then ther sag sø=
gher ær En til herris ting at stæffne en nath
for en ther wort oc for sool gor næder oc hæ=
weÿ granne wÿther och meth tho mæn scal
han lathe stæffne och so mo han sithen paa

harreh tyngh kare offuer hannum En ar thet om sor mwn om thet sor ther wythne ar til Och haffuer før a tinghe meth waret Och laghe sar ar som bothe kom spack wit och spyre tha scall hyn met ratthe ther sag=thet ar festhe naffnd eller bøther En haff=uer han ey a thinghe wareth meth thet sor grønt føre tha scal ar witne a hander wa=rie Er och arrth so lønlyght ath han maa thet ey a tinghe haffue tha a tyngh men at naffne man meth hannum ther thet sculle see och ar tha ar paa tha a han at taghe naffnd igeen. en møther hyn a førsthe ting ther sware scal Tha ar thet retthest at han bywther anthen bøther eller logh fore Wyll han tha skywthe tha maa han tock hwern biwthe wern igeen och met thet festher han ey then dag logh tha scal hyn ther søgher la=the hannun staffne annet tingh oc tha scall han enthn selff møte eller hans forfal. en mø=dher han ey tha scal han tritia tingh ladhe staffne oc møther han tha forfall a thet tri=tie tingh tha scal han fiærdhe tingh staffne hannum Forthi han dyldhe thet første ting oc a fierde ting scal hān hanū enthn rat gøre eller man scal hans manhelge tage. en kom=

Den mandsla=
[illegible] ting
[illegible] grøndt saar:

[illegible] saar

Ret till fierde
thing

Ret mandhelli[illegible]
aff tage

mer thz saa at hyn ther sagh sculle sware
at han wor ey a thÿnge thet førsthe tÿngh
tha møthe annet fore hannū oc bÿwthe och
skÿwthe en møther ther forfal a første tÿng
tha møthe hans wenner tritiæ tÿng sighe at
han gor wither tÿ ting oc tritie biwther hā
fore tha scal han stæffne thet fierde tÿng En
møthe hanū icke skuth a tritie ting tha skulle
han ey mere stæffne hanū en trÿ tingh men
af fierde ting sculle ting mæn lægge hannū
tith fore. en haffuer han føre noget ting sku-
teth sielff a første ting eller noger aff hās wē
ne thet samme ting eller tritie oc haffuer la-
thet stæffne thet fierde tha mo ey ting mæn
hanū skiuthe til femtte en som po ær mælth
om lantz ting om han wore wthen righet
so som paa ær mælth ath han sculle dagh ha-
we til dagh oc iæmlinge och om han wore
wthen lantz oc innē rÿghes dagh til sex wger
tha hyn ther wÿl wære hans wæriende mo
hannū wærie for hærris tingh som hā wor-
the hanū for lantz tingh at hā wor før borth
farē en han wor ting næffnd worther han
oc siwger saa at hā ligger i senge ther sware
scal eller oc hyn ther søgher tha gor oc ther
om som om lantz ting ær mælth

Liger hand i Seng
i Seng oc Sengeleye
Suarer, och Söger
tha skulle forfölg-
ning indtill hand helbreder
föres, dog ey lenger end
Aar och Dage.

¶ En skrypther hannũ eth tyngh eller thw

EN skrypther hannũ enthñ eth tinh eller xxxiij
tha then ther stæffde effter thet første
so at han kaller hanũ ep tha ær hanũ hwert
hans ting nyth stæffner han hanũ ather an-
ner ting oc skrypter oc eth eller tw tingh tha
scal han ather op taghe anyp oc wil tha hyn
kære ther hã kærde før tha ær hã nærmere
at kære syne kære then ther føre wort sagtz

¶ Om mans man helghe ær paa hæretz xxxiiij
tingh tagen

EN worter mantz man helge taghet oc
wil han komme tyl thet næsthe tingh
ther effther och feste hannum bøther før sa-
ghẽ oc thre fore the rætløst hã giorde hannũ
at han swarede hannũ ep och hannum gick
man helge a handher oc fester han tha. tha a
han at bøthe fiorthenne dagen effter Enthẽ
for sor bøther eller for bordaghe och so fore
hans mãhelge oc iij marck konings embets-
man och sculle hæretz man næffne iiij man
tyl ther sculle offuer wære ath han enthen
lywsæ eller hyn gange at syn rath som melt
ær och tha scal hyn haffue fith manhelghe

tapet som wart ær om han haffuer ey bøth En worther saa ath hyn fasther ey bøther a næsthe tyngh fore eller haffuer bøther fast oc bøther ey a fiorthende daghen tha skall then ther søght haffuer lywsse a tinghe at han wille ey bøthe En will han ey faste a første tingh bøther som malt ær eller han faster . oc boter han ey oc wor thette liwssd offuer hannum paa tinghe aff thȳ som hās manhelge søgher tha mo han taghe tyl sig hwem han wil oc bærie eller sære hannum tock saa at the dræpe hanū icke oc gøre hanum ey aff hugh oc ey so ath han scall krøcke man worthe paa langhfrommen . wyl han oc heller hans fæ taghe Tha mo han well taghe haffue mera En han otthe at bøthe Och then stwndh man haffuer syn man helghe mysth tha mo han meth engen i logh wære Och inghen syn kære mo han a tynghe haffwe hwadh som wyth hannum giorth worther Før han haffuer hannum ræth giorth Forthy ath tyngh a ey at hiælpe hannum ther før tynghs dom wyl ey ræthe Thet scal man och wydhe ath hwylken mans man helghe ther taghet ær tha maa han ey thet langher haffue tapeth

en i thet samme hærreth som hans man-
helghe wor taghen En wÿl hyn ther søght
haffwer hans manhelghe a lantz tÿngh ta-
ghe tha fare han meth hærris wÿthne tÿll
lantz tingh oc kalle hannum tÿl lantz tÿngh
om han will ther møthe hannum Oc a førs-
the tÿngh han kommer ther tha tage han
hans manhelge wthen han kommer ther
sælff oc fæsther ther bøther fore om han haf-
wer ep for fæsth och haffue saa dagh som
hannum wor tÿl laght paa herris tÿngh
Och næffnd aff herris tÿngh och bøther ha
num tha alt som ræth ær i there wÿther wæ-
re tha nydhe han sith man helghe En bø-
ther han ep tha tagher han hans manhel-
ghe a førsthe lantz tÿngh ther næst æffter
meth thet wÿtne som a hærris tÿngh och
ær tyl næffnd En haffuer han føre fæsth
bøther a hærris tingh och ær brusthet Tha
scall han ep [illegible]the sith man helghe a lantz
tingh om saa [illegible] han haffuer nogher mz
sigh som wil lowe fore hannum Och fwlt
haffwer ath bøthe meth En brysther och
hannum then lagh dagh som tha læggis
Tha bøthe hyn ther loffmeth haffwer. oc
brysther a them bodhe Tha ganghe thet a
bæggis there man helge Thz scal mã oc wi-

dhe at then ther mantz man helghe haffuer taghet han mo hannū ey bæriæ eller særæ a tÿnge. och ey saa nær tingh ath mā moo see a tÿngæ tÿl och ey i kircke oc ey a torghe oc ey hiæme ath hans eghen eller ther som hans hiem hws ær oc ey om han ær wdhe i lætningh færdh ther a han alth frith at haf we Thet scal man oc widhe at alt thet som worther giorth wÿth hannū then stwndh hans manhelge ær taghet for othen hyn ha wer thet giort ther hans manhelge tock tha scal han haffue aff tha thet gøre fwlbøther eller logh So scal man och fore anner moll stæffne oc thet ther ræth ær om herris ting At hwilket hærris ting mā worther stæffnd tÿl och mødher ey enthen forfall eller logh mol tha a han at bøthe bondhen tho øre el-ler trÿtiæ mantz eth ath han wor ey loghlÿ-ghe kalleth En kommer so ath han haffuer søght hannū oc stæffnd trÿ tingh oc fierdhe tingh worther skuthet eller tingh mæn lege hannum fierde tÿngh fore Och kommer han ey tha oc ær whíwgh tha gange dom offuer hanum och konings ræth En kom-mer han soo ath thet tÿngh ther næst eff-ther oc biuther log fore at ey war dom tha paa hanū gangē oc biuthe bondē logh fore

hoffuet ſaghen Tha ſcal bonden loge feſt=
ningh aff hannum taghe bothe for dom oc
for hoffwet ſaghen tha næffnes til gode mē
aff tingz ther with wore oc hørde at han
gør ræth for ſigh at hyn ſcal log fæſte bodhe
for dom oc for hofuet ſaghen En bÿwther
han ey bondhen enthen bøther eller logh a
fæmte tingh tha tagher konings æmbeſſmā
mz then dom føre dømdher wort bondens
reth førſt with Oc ſithen ſÿn ræth En kom
mer thet ſo at nogher mans fææ eller gotz
worther hanum aff dømt och han haffwer
lithz tÿl Eller han æt thn̄ hæꝛre mātz wort=
neth ther æmbeſſman wÿl ey giøre i modh
eller ambeſſman gør ſo illæ ath han tagher
ther mwdhe fore oc ſtor thz ſo dag oc iæm=
linge at bonden for ey ſin ræth oc ey æmbeſſ
man oc wil han tha ſtæffne hanum til tings
ther ſagen søger. oc ting æt wÿtherlight ath
han wor føre dømpth. oc lÿwÿſſer han ath
han haffwer ey ræth ſonghet Tha dømme
thre mæn hans manhælge aff hannum Kō=
mer hā ey næſte ting ther efter och bøther i
mod bondē iÿ mark for māhelge oc koning
oc iÿ mark for māhelge oc bondē al ſin ræth
for al thz ſom hā haffuer wit hanū giort tha
tage hā thē ting mēs witne til ſom til worde

næffnde offuer at wære En nar so ær bøth
som mælt ær Tha lÿwsse the hannum sagh=
løsf ther til worde næffnde a thet første ting
ther effther En worther so at han kommer
ep a thet næste ting effther thz hans mãhel=
ge ær taghet oc fæster bøther Oc thet wor=
ther lÿwsd at hyn motte ep bother songhe
tha taghe bonden sigh selff ræth Ther søgt
haffuer ær ep fææ tÿl tha gør bøther a krop=
pen och wil han och hans manhelge taghe
paa lantz tÿngh tha moo han thet gøre

xix

Om gade wordher hwsset

Skyl man i by sammen om gadhe och
sige man at nogher aff theris granne
haffwe hwsst with a gadhe oc bÿwdhe the
hannum po granne stæffne At han scal opp
taghe om han haffuer wreth sæth Tha sæt
the thet ræth oc bøthe inthet sore en worter
han tÿl tings kallet oc gør thet op mz theris
reep thz som han haffuer wrangt sæth . tha
scal han op lathe oc bøthe koning iij marck
en kwnne the ep worthe sotte ther om met
reep tha scal man næffne xij man tÿl och the
sculle swærie skæl mellom gadhe och toffth
oc ho som haffuer wrangt sæt han bøte ko=
ning iij marck

¶ Fierde bogh

Om man skyl om iort innen bols

I Er thet so at noger skyll with anner innē bolz om iort so ath the wele rapes tha a then innē bols ar at iaffne hwilke time hyn wil repe ther a kaller i hwat heller thz ar om tofft eller marck En skyl them uthen bols tha scal then ther reff wyl haffwe kalle alle granne tyl tings Och scal them fore legghe och naffne ther man tyl. the som ther sculle offwer wa-

re nar thet repes En kōmer thȝ so at them sannes ther mȝ alle grāne tha mme the theris tofter so løcke oc so magle gøre som the wille. ar thet so at noghen mā wÿl heller hawe thn̄ fierding ther han haffuer føre mareth po En han wÿl nyt skiffte gøre tha ar han nast at holde fierdingh En wille the ey tha worde sotthe om hwilket fiarding war tha scules til naffnes xÿ. oldinge aff harris ting oc the sculle swarie mellom tofft oc gade Och so ather mellom hør tofft oc alande och sithen sculle the repe ther anners tofsth ther fore hwor thet kan falle och ar ther enthen brÿnd eller dale eller bierg tha ar thet rath at then haffuer mere ther mere scal ha we oc tha ar wel skyfth nar alle haffue lÿghe got

Om mā skyl om agher eller om tofft ÿ

EK noger man ther sig kaller lot i āners tofft oc siger sig at haffue fonghet aff andhre hwad heller thet ar agher eller tofft tha scal man ther naffne xÿ man tÿl at the sculle swarie at the kwnne ey sanner fanghe ath wÿthe en han haffuer ther laghe hafft po hafft oc thȝ war aff thȝ bol loglige fongȝ thr̄ the wele giffue naffnd paa oc brøsther

innen thet bol eller i then fiarding thet wor
fonget af Oc gange andre this fither til laff
we skyffte En swarie the oc thet at the kū-
ne ey spørie At thz wor logliche fonghz. tha
wære fore mz tylther eth ther iorden otte oc
witne at thz war hans iort oc ey hannū mz
loghen aff gangz.en kommer saa at nogher
ær othn̄ rȳgis aff the ther iort a met Tha a
thz at stande dagh oc iamlinge om han kō-
mer ey før hiæm oc om han wor før aff lan-
dhz faren en han wor til tings kallet. ær han
uthn̄ lantz oc innen riget Tha a thz at stan
de sex wgher oc fithen hwad heller han ær
uthen lantz eller othen rigeff tha mwe the
skȳffte en tock scall een hans næsthe man
eller wærie wære ther offraer oc see hās lot
en kommer ther dele i at hyn ther søgher fi-
gher at han wer før kallet æn han for aff
landet tha scal hās næste man eller frænde
witne thet mz tylter eth at hā wor føre aff
landz farē en hā wor til tings kallet en wor-
ter hā kallē eth ting oc tritie før hā far bort oc
later hyn gāge trȳ ting yffuer at hā ey kaller
hanū fithn̄ hā hawer kallet hanū eth ting tha
mo hā so fare aff lād oc rige som hā wore ey
kallet mz alle en for othē the gifue alle ia we
ther tha scal so ræpe hwert bol som thz wor

før at sol falls oc so som hwer hoffuz tofft fal ler i by so scal lymene uthe a markē lige om so ær at hoffuz tofften hawer agher i hwer wāg til fine som sol faller a sō a howet toff= ten selff tha ær thū nærmere at wite at alle lymmene lige som tofften liger en worter so at alle lymmene lige and koste en tofften tha thū thē lymmene hawer ær nærmere at wi= the tofftē til sin othū hū ær mz logē aff hand

Om wsæl mantz māhelge

Thz scal mā oc wide at worter noger mās fæ dømt for giæl oc ær so wsæl at hā hawer ey anns for giæld at fiælie oc wille the thē fore tage hās māhelge oc kōmer han til tings oc biuthē seg til at gøre thet som hās æffne ær til tha fore slig sag skæl mo man ey hās māhelge tage forti mā mo ey mere bedis en æffne ær til so som po ær mælt. so scal alen de uthe a mark lige til sol fal so som tolfft ær hiæme sol fallen, en om skowe at skiffte tha mo thz ey so gāge effter sol fall. So som om toffter forti mā tager offte thū wæste skow oc legger til thū bæste oc gør so til iæffns thū lot som hwer fonger i skowē thē tha mo sin hæffd a kōme. en tok til iæffns wit anner

Om powenge

iiij En wil noger sin agher indwengæ tha scal hā mz rætthe sin hoffuet tofft oth leghe til tros so meget som hā wenger ind i alenden En wil han noger stæd bygge uthe a marken a sin egen agher eller a skow lant tok at hā haffuer oth laght sin hoffuet tofft til tros tha scal han tok see at han haffwer wæg a sith eghet uthen at fare en hans fææ scal han engen lunde gømmen hans wāgh dryffue uthen han wil om horn taghe och so wth ledhe. en dryffuer han en tok at han dryffuer sin egene tha a han ath bøthe for hwert stort hoffuet tho øre indh til the ære tolff tha bøthe iij marck oc tha ā mo han ey mere bøte for en drefft ij. hwor mange som the ære

Om fææ føris a annes marck

v Thet scal mā oc withe at engen mo sith fææ hwercken oxe eller koo eller hæst a annens mans marck føre for uthen hā haffuer alle granne wilge til oc i byæn ære och loffue the och hannū alle uthen en tha a hā tack for hwert at bøthe tho øre hannū enæther hanū loffuide icke ære the oc flere fææs hoffuet tha bøthe for hwert tho øre ind tyl thet worder iij marck oc so mo man ey ath

fiske i watn huat heller thet ær fiø eller giort watn tha mo engen mã loffue annẽ at fiske vthã i alle æiære loffue hannũ forothñ thet ær i hans eghz enwenge En far noger man om land rÿthẽde eller agende eller han drif= wer fith fææ fore fig enthñ til een by eller til anđ tha mo hã wel lighe paa felath Oc bete hwat heller thet ær om nath eller om dagh drÿffuer oc noger fææ gømmen wang. tha mo hã ther ep bethe i En gør fææ noger ska de ther han driffuer gømmẽ wangen Tha a han skaden igeen gelde oc icke mere bøthe ther fore Graffuer nogher mã fig brynd tha a han mz rætte fin brønd at gømme Dør ther man eller kone vdhi eller barn tha a thñ fom brinden loth graffue bøthe hyns nælte wẽ= ne ther døt bleff iij marck Dør ther fææ vdi hæsth eller koo oc ær thet fo got fom tho øre følff tha gelde fore øre mwn fex øre bot En wore thet oc twige marck wært tha bøther han tok ep mære en fex marck both En ær thet ep tho øre fplfs wærd tha giælle thet fã thet ær wærd mz fworen eth Er thz bære en bothe fææ tre øre tha gielde thet mz tre mẽtz eth

Om alle granne bryndh

vi ¶En kōmer so at al byen graffuer brynd sammē oc faller ther i enthen folck eller fææ tha for han icke mere aff them alle sammen en aff en man om the wille sammē wære En skilies the at tha for hā aff hwer then ther aff skÿls so fwlle bøther som han otthe brÿndhen enæ sammē Gør thz en deel aff byen tha so māge som the ære tha sculle the wocthe hannū En ær ther nogher man ther en sam men haffuer ~~graffuet brynnd~~h oc flere man gange tÿl hans och taghe ther watn aff oc wil han tha sighe at han wil ey stedæ them at hænte ther want oten the wille wocthe brÿnden so wel som han selff ther haffuer han wel loff til En wele the wocte mz hannum tha haffue the om fwlt holdhe oppe for hannū som then ther graffue loth Faller nogher ther i enthn̄ mā eller kone aff the som brynde sculle wochte eller aff theris fææ tha bøthes ther icke fore

graffuinde brÿnd

vii ¶ Om granne hws at ræsse

En kommer so at nogher man bether sigh hiælpe hws op at ræthe hwadh heller ther ær nyth hws eller gamelt The stwndh the wæle om at ræse thet och faller

thet noger ther til døthe Tha bøter oc icke han fore ther hwsset a En nar som hwsseth op ræset ær enthn̄ til halffs eller til fwls. om the gange fran thet the met bondē wore at repsse oc kommer sithen noger anner til hw=sith. oc faller thet paa hannū til døde tha a bonden ath bøthe iij marck fore forthij thet war hans ræth at fæsthe thet oc gøret hwer man skadeløst So bøther han oc for fææ oc for anneth efsther the bøter ther hør tijl so som for man

Om staffuer oc om handeløst wothe viij

STaffwer oc hwad som mans gerdhe ær ther scal man wochte fore handløst wothe Kommer thet at enthn̄ fwlle man po eller kommer til skade hors eller nødh Tha bøthe for mā iij marck oc for hors eller nødh om thet ær so goth som tho øre splffs bøthe sex øreboth wore thz wærre Tha gelde han thet igeen meth sworen eth. Thet ær ræth laffwe staffwer som hwer man ær skadhe=løst Komme thet och faa ath anners fææ finge døt aff thz rijs i hās gord wore wūnz eller mā om so kā kōme tha bøte so fwlt for thet rijs som fore staffuer forti næfner man

staffuer til at ther for fææ offtesth skade aff kõmer so at noger man eller hors eller nøth po staffwer oc for thet ther døt aff tha bøthe sex øre fore om thz ær soo got. bøthe hyn thẽ elther oc soo then som staffueren a. Om the wille sammen bliffue. en skilies the at tha bø the hwer there som nw ær mælt Ere the oc flere hwor mange som the ære tha bøthe ic-ke mære fore. en skilies the at tha bøte hwer there so meghet En wil en sige til then an-nen thu giorde meg then skade at thu elthe hæsten paa gordẽ tha haffuer hyn saa meg-ræth at sÿiæ thet war ey tÿn staffuer oc ther gielder ey iek nmÿt fææ fore oc tha bøtẽ hwer ken there anner fore

ix ¶ Om træ fælles a man

EN kommer so at men stande oc hwg-ge træ sammẽ træ nedher oc thet faller po nogher man som ey hwggher met them tha sculle the alle bøthe som sammen hwg-ghe iij marck fore om the wille sammẽ wæ-re En skilies the ath Tha bøthe hwer there so meghet sæ En kommer thet soo ath the ther hwgghe ath nogher aff them gor bort tÿl andhre theris syslæ Oc hyne stande igen

oc hwgge oc faller so træith paa hanū Tha
bøthe the fore hannum iij marck. en standhe
the alle sammen oc hwgghe. oc faller træith
paa annen there tha bøthe the icke fore for-
thi the ære alle iæfnt wit at see hwort træit
faller Faller oc træ paa hans fæ tha bøthe
oc sa som mælt ær Hwgger man treith eller
flere somt aff oc ep alt oc faller thet sithū pa
man tha a han ther fore ath bøthe iij marck
then ther hwgh eller then som eldh sætther i
træeth om hyn bliffuer ther døth aff Faller
thz oc a fæ tha bøthe som mælt ær

Om man druckner i giort want

Druckner man i giort watn tha a then
watneth hør til hwat heller thet ær eth
eller flere tha bøthe iij marck fore. druckner
och fæ Tha bøthe so som paa ær malth
Saa ær och om dyghe oc om graff oc hwer
handheløs wothe scall man och bøthe som
paa ær mælth Och dyl han tha scal han for
man eller kone eller barn dylie meth tylther
eth ath thet fick ey sijn døth ther aff Och
fore fæ om thet ær saa got som tho øre sylfs
tha dylie han meth fiæthe mans eth Oc ær
thet saa goth som tho ørtugh sylffs eller bæ-

tre tha dylie meth iij man En ær thz wærre
en tho ørtugh sølffs tha a dylie met een eth

xi ¶ Om man agher paa man eller kone

EN agher nogher paa man eller kone eller barn hwat heller thet gør eller stor eller fidher for hanū oc agher hā thz til døde tha bøther hā fwl mā bøther fore En gør hā thz lythe eller iort hwgh tha bøthe soo som han hade thet sælff giort en welter mā wognen paa mā eller kone eller barn oc for thet døt aff tha bøther han ey mære en iij marck Haffuer han oc nogher thz træ i læs ther kā slenge til och sla anner tyl døde tha bøte oc iij marck fore forthi han holder tømmen oc scal wochte thet som fore hanū ær oc ey thet bagh ær

xij ¶ Om man ryder a kone eller a barn

EN ryder eller ræñer nogher paa anner man eller kone eller barn och for thet ther døth aff tha bøthe han fwlle mans bøter fore En for han iorth hwgh eller lythe tha bøthe oc thet som han hade thet siælffwer giorth En slaar nogher hæsth fithen hā kommer om tha bøthe ther ey mere fore en fore annē handeløst wathe Wthen thes ath

hã rÿther pa thñ sãme hæst som før ær wan
ath slaa op bagh Och han wÿñth at han gi-
ordhe thet met sÿn willie Eller han tagher
hanum a lændh ath han scal sla Tha hwat
som heller ær Tha scall han bøthe saa fwlt
som han hade sælff dræpet hanum En dyll
han thẽt. at thet war hwercken meth hans
iaa eller willie tha dylie met træ tylther eth
Och bøthe tock iij marck for hæsthen En
for han hwgh aff hæsthen och dør ey ther
aff Och sigher hyn at thet war ey met hans
wÿllie Tha dylie han thet meth tylther eth
eller bøthe iij marck ther fore En kommer
oc saa at then man som ager a annen at ha-
num brytster tømme eller hyn ther ridher ha-
num brytster tøgel oc wagn løper eller hæsth
rænner sa at man fanger ther døt aff Tha
bøte ey hyn mere som hæsthen reedh eller a
wagn sadh en iij marck forthÿ ath hanum
war so nær mothe ther paa sadh som then
ther skadhen fick En sÿgher hyn ath han
giordhet meth sÿn wÿllie ath han lod wog-
nen ganghe løst eller hæsten rænne tha dylie
han thet meth tre tylther eth at thet war ey
meth hans wÿllie Och hanum wort tøm-
me eller tøgel løst i modh hans wÿlghe. en
kommer so at hæst slar ellers man tÿl døde

eller oxe eller koo stanger man eller hwnd
bÿdher mā til døde tha a thē thet offuer bø
the iij marck eller dplie met thre tylther En
star hast eller nøth stangher anneth faa tÿl
døthe och thet ar so goth som tho øre sylffs
eller bare Tha bøthe fore sex øre och hwor
goth som thet ar tha bøther icke han mere
En dyl han tha dplie for man mz tylter och
for faas døt om thz ar so got som tho øre
mz fiatthe mās eth en ar thz ey batre en ør-
tugh sølffs tha dplie mz tre mantz eth

xiij ¶ Om mans hwnd worther galen

EN worther mans hwnd galen oc bÿ
ther enthen faa eller folck tha skal han
bøte som paa ar malt en worther han war
wÿther then ther hwnden a och følger han
hanū oc wÿl han draffue oc war sÿne gran
ne at Tho at mÿnste en eller flere oc bether
them drape hannū och sigher them ath han
ar galen tha a han icke at bøthe fore hwem
hā gør sithen skade oc sagter noger mā ha-
nū om mwthē at hā beth noger til døthe si-
thē tha giffue hanū tylter eth fore at hā swl
dhe hannum som logh war Och mareth
them ath och han wor galen Tha bøther
han ther icke fore en worther han och sagh-

thet for faa tha giffue sa meghet mÿnne log fore som ther hør mÿnne bøther til

¶ Om man hitzer sin hwnd at anner man xiiij

EN hitzer man sin hwnd ath anner och byther han hanū tÿl døde Tha bøthe ther fore skulle man bøther en dyl han Tha dylie met iij tylther eth en hitzer han och. for man for eller lythe aff tha bøthe som han ha de thet salff giort en dyl han tha dylie meth tre tylther eth

¶ Om marcke skal xv

EN skyl by with anner om marcke skal tha hyn ther a anner kaller kalle them tÿl tÿnghs ær nogher man i then annen by ther sigh kaller fongh haffue fonget. aff hyn anner by Tha scal man ther tÿl naffne xij. man och wale the swærie met them i haffd haffue tha sculle the swærie ath the kwnne ey retthere spørie en hā haffuer ther sin egen haffd a oc tha ware hyn fore mz loghen ath thz ær hās en swærie the ath the kwnne ey annet spørie en thz ær hās som toffthū a och witgerdz oc thz wor hannū mz wræthe aff hende en kaller hwerkē there raan a anners marcke the som dele haffue sammē. tha scall

man naffne xiij oldinge aff harrith the som i hwerken by haffue loth och the skulle swarie marcke skall som the wille och som the kwnne ey annet spørie an ther ar rath marke skal oc sithen mo hwerken there kalle po anners haffd forthi then by aritha with logen ther marken ar til sworen Thet scal mā och widhe at enghen bryrthie maa laa anner iorth ath saa uthen bonden haffuer a tijnghe wareth oc lywst hannū til sijn warie at thet ar swlt thet han gør aff hans iort oc hwilkē man som far effther thes brythie loff ther ey lywst ar a tijnghe tha ar hā fallen for sagen Ey moo och landboo laa anner iorth Men han scal enthen selff saa eller lathe lijghe forthi hyn motte ellers komme sijn haffd ther a som land aawer oc bonden mo so fonge dele for sin eghen

Ingen maa leij andres sijn iord bort

maa ikke leij iord bort

xvi ¶ Om man staffrer anners iort

EN skyther man staffuer a anners iorth eller tofft so som the boo sammē Tha hyn ther iordhen ar aff staffreth han kalle granne til oc ladhe see Hawer hyn tha staffreth offuer then haffdh han hadhe før Och wijl han bøthe oc op taghe staffueren. och bøthe tha bøthe tolff øre fore ath han haff=

wer wrant ſtaffreth oc ſætte tha a ræth ſkel
En wil han ey reth gøre tha ſcal han och
ſteffne hanum tÿl tinghs oc haffue ther wit
ne til at han betis ræth aff hanum hiæme oc
mothe ey faa oc tagher han a tinghe wÿter
ath han wil op taghe oc gøre ræth fore tha
bøthe bonden iij marck En wil han ey opp
taghe och ey ræth fore gøre. och worde men
til næffnde at gøre hanum ræth. om han ha
wer wranght ſtaffreth tha bøthe bondhen
iij marck oc koningh iij marck En boor no=
gher man ſa wthen fore eller a høgre tofſth
eller han ſkiwther wth gordhe a anners
mans agher eller a toffs ændhe at han ſkiw
ther ther gor wth wppa tha hyn ther age=
ren a kalle grannæ tÿl och ladhe ſee Wil hã
op taghe then ſom a ſætthe Tha bøthe ſex
øre En wil han ey gøre ræth tÿl granne och
kalle the hannum til tings tha a tingh mæn
ath mæle men til ath ſee hwor han haffuer
wrangt ſeth paa hans agher tha bøthe tolff
øre fore en ſtaffrer hã wrangt oc far wÿl ath
ſÿn gordh och hegner anners gordh Och
gor han wÿth ath han far wÿl Tha haff=
we ſith arbeyde for giorth. en wÿl han de=
le aff hanũ hãs gorde ſtæth oc gor thz til ſan
nig at hã hawer wrãgt ſæt tha bøte hã. vi øre

pløghnings — fore en pløger mā noget aff ānet mās hæffd sig owitne tha hawe sith arffuide for giorth

xvij ¶ Om mā sætther sith hws a anners iorth

EN før noger man sith til oc sæth ther a the iort ther i anners mās hæffd ær. en Rans sidt egidt — tock at hū ær hās eghz oc haffuer hā henne ey mz logh oth delth eller han staffuer hans iort forthi at hā wil hēne saa aff hanū fonge othen logdeling eller hā pløger hās iorth aff pløger andens Jordt — hanū mz wlog Tok hū ær hās eghn̄ mz logen. oc for hā sithn̄ iorthē til sig mz nogher logh tha bøthe hā bonden iij marck fore han ranthe hanū aff hās hæffd en ey bøther han koning ther iij marck fore forthi hā moo ey Jeder Koninger iij m — pa sith eghz forbrywte iij mark mod konigē

xviij ¶ Om mā sætter hws a the iort ther i annē mantz hæffd ær

EN før hā sith eghet hws til oc sæther a bondēs eghn̄ iort ther i bondēs hæffdh haffwer mæreth eller i thes hæffd hā hawer thz rættelige arfft effter eller rætteligshe købft eller aff skifft oc far tha hā til iorthen ther a hēne oc bedis iij marck fore at hā hawer mz ran sæth hws paa hās iort oc lader hā gange tre synne fymte til hās hws op oc tagher

han ey hwset op innẽ tritia fymt tha bøther hã bondẽ iij marck fore en pløger hã oc bondẽs iort eller staffwer til thet ath han wyll hanũ sa rãna. oc kaar hã ran offuer hannũ a tinge. enthñ for hwss eller for staffring eller for pløgning tha bøte hã hanũ iij marck och koning iij marck

Dagefald for pløgingh
Staffring och for Ersbjning

Om gerde mellom by xix

Thz scal mã oc widhe at alle the gerdhe mellã by scal worthe eller i by marck oc haffuer thz ey faa loglige waret seth ath them nøges ther alle mz. oc haffuer thet tock hwer i tre winter i haffd wareth oc wil tha noger a kalle at thz stor ey loglige. tha scall mã ee annet there swldele op garde før en man kaster hyn anner nijdher. en wil noger man kaste sin gord nedher oc kõme ther tyl iaffnet at hãs gord ligger nytthre oc haffue hyne ey wedher taget at gerde a tinghe och wore ey mz log til dømde før en han kaster gordẽ natther tha bøthe han thm ther han giorde thet wijther iij marck oc koningẽ iij. marck forti at the haffue alle scadhe aff ath gorden ligger nytther

Dele op gierde
vill icke gierde

At thñ ar narmere ther hegne wil en then

ødhe wil

xx Thet scal mā oc widhe at hyn ther hegne wil i byen ær io nærmere til at logh en then ther ødhe wil Thz ær saa om man boo i by sammen oc somme wille føre theris hæsthe i wang oc tythre a theris eghet och somme wille at enghen hæst kommer i wāg Tha ære the nærmere ath lathe inghen i wongh en hyne ær ath ladhe En loffwe i the nogen at haffue sīn hæst i wang a sith eghet forthi han scal gømme wanghen tha scal io præstens wære i mz then førsthe Thē som haffuer flere by en een i soghen Forthī om han torffthe with til kristendoms ræth tha ær thet mæst torff at man gør thet helsth ther gutz willie ær frændher meth En then ther fongher loff til som nw ær mælt Om presth eller hyn annen ath sætthe i sith eghet oc worther hans hæst løff oc noger man tager hanū i sith korn oc nymer hanū ind tha gielde hanū skaden igen som han torff swærie at hā giorde ey mere skade oc bøte ey mere fore

xxi ❡ Om tydher i mangh

En før nogher man sīn hæsth i wang och tydhrer a sith eghet oc haffuer han

ey granne willie til och worther halken løſt och kommer i nogher mantz agher tha giel de han ſkaden och bøthe tho øre fore han førdhe i wangh Eller han dylie meth thre mantz eth at han kom ey meth hans willia i wang En for faa eller loff at fare i wang aff alle granne tha hwat ſkade thet gør thz bøthe han oc icke mere En kommer ſa ſom offthe kommer at ſomme wordhe ſena ath gerde och hyne ther gert haffue wille twinge hyne andre til at gerde tha ſculle the ther hegnet wille gømme kalle them til tings thē them iaffuer at ey wilde holde hagnet och tingman lage hanū dag fore at gerdhe. och faa the ey then dag gerth och taghe granne theris pant ther fore ſaa meghet ſom tyngh man leghe withe til thet ſcule granne taghe ther gert haffue och ther torffue the ey bøte bonden fore ſom the taghe aff oc ey konigē

Om brutne gerdhe xxij

Jndsker Lŏug
3: bog 57 cap.

ER nogher then gordh gardh ther ey kan wochte eller warie och haffwe tyngh man laght daghe tyl ath han ſcal then gord batre Oc ar ther witne til at hā wort ey bathret tha mwe the ſaa withe ta-

ghe som hã wore ep gert mz alle en kõmer
noget fæ i wang i mod mãs willie gømmen
lyth eller gømẽ brutne gorde oc haffuer han
sin hyrde mz alle grannest tha bøthe icke me
re fore en skade geldh for sith fæ En ær no
gher then til som ep wil mz sine grãne haff=
we hyrde oc hans fæ worder løst oc kom=
mer i wangh en Tock thet ær i moth hans
willie om ander man driffuer thet ep i wãg
tha gelde han skaden igeen oc bøthe tho øre
fore at hãs fæ kom i wang. En wordher
nogher mãtz gord broden oc kõmer ther fæ
i gømen sithen hannũ wort wareth ath. Aff
granne ath hans gord wort brodhen oc bø
ther han hannum ep thet snaristhe han kan
til hanum fare tha gelde han skaden. en stor
thet faa dagh oc nath sithen han wor wa=
reth ath Och fongher man skadhe gøm=
men then gord Tha geldhe han skadhen
igeen. och tho øre bøthe En dyl han skaden
før thet haffuer standhet dagh. och tha dy=
lie mz sin eghen eth En dyl han sithen. tha
dyle mz tre mantz eth

xxiij ¶ Om man fonger høstet før en annen

EN fongher nogher man før høstet æn
annẽ tha scal han ep sith fæ i wangh

drÿffue oc ey mo hā haffue thz a sith eghet thz mo ey log wære at hā nyther før affreth forthÿ om han for før høstet hwat heller thet war aff en agher eller aff flere Tha moo han hās fææ innæmme En tock thet stāder a hās eghen agher so som thz wore kommz ellers i wangh En rÿther nogher eller hans swen m3 sÿn hæst oth til sith høsth folck och stander hos hannū oc ladher hanū ædhe aff sith eghet Tha scal man ey ther fore taghe hanū eller man agher fine hyon madh wth oc hans hors standhe a hans eghen agher the stwnde the ædhe En ær noget thet folck i by ther ladher sith korn standhe odhe for=thi at han wil andre gøre skade meth eller there fææ innæmme tha sculle granne hanū tÿl tings kalle Och tingh mæn sculle leghe hanū en dagh fore hwat dagh han scal høs=thet haffue oc for han then dagh høstet tha haffue han sellff gaffuen aff En for han ey tha hegne sit om othen innæmme oc gran=ne nyde there affret En for en by før høsteth æn annen tha a han meth ræthe at gømme sith aff affreth til annen by fongher høsteth en driffue the fææ ind och komme the mæn til ther wāg hawe ey høstet tha giælde hy=ne skadhen igeen som fææt a oc tho øre for

hwert skort hoffuz so til the worte tolff tha bøte thē fore iij marck oc mo thz sithñ ey høgre worte tok at all hior kōmer i wang. en skathñ gielde the all igen som faa haffwer giort. en dyl noger fore eth faas hoffuz. tha scal hā dylie mz tre mētz eth at thz kō i engen hās wang eller noger stath ther som the hawe drifft sammē mz hās wilge are the och flere tha gøre so fore hwert faas hoffuz tyl the worde tolff tha dylie mz tre tylter eth eller bøte iij mark. en hawe the som før haffue høstet there faa i wang. oc wille ey lade thet tha mwe hyne ther siger mere are mz hiartnet so māge dage thñ affrat gømme som hyne hade føre hafft før en tesse singe høsthz

xxiiij

Om faa kōmer i wang

Jndsker Long
3 Bog 50: cap:

En kōmer mātz faa i wāg oc kōmer hyne weter thē kornet a før hyn thē egende ar at faath tha a hā thz mz ratte indrage. en kōmer hyn sithē wether ther faat a sithñ hyn hawer wit kōmet oc withē hā hanū for nam før hā kōmer i gade leeth tha a han skatē igen at gelde oc sex øre for nāmeth. en kōmer hā innen gade leeth mz thz oc wither hā hanū sithñ for nam tha bøte iij marck. en

Böde iij[illegible]
for indrām

vpl hã thz innam i wãg war taget tha vplie mz tylter eth. en kõmer hyn til ther hãs fææ ær innæmmet oc wil thz vthløsse tha bøthe skadẽ igen oc swærie pa mz sin eghñ eth och tage sa sith vth.en siger hyn ther indh hawer næmmet at thz giorde mere skade tha lægge hanũ wæth til so meget som hyn siger at thz giorde hanũ skade, en siger hyn ther fææth a at han wil hanũ aff bethe Tha kalle bæg=gis there granne wither oc effther thet thy withe skaden ther effter sætthe han weth oc løsse saa at han moo swærie paa. ær skadẽ mere en twyggge ore skade Tha ladhe han thet vth oc swerie tritie mantz eth ath alt ær vdhe saa tyl thet ær saa goth som sex øre Tha ladhe han vth met siætthe mans eth intil thet ær tolff øre skade Tha ladhe vth met tylther eth oc wÿtne soo høgt som thet worther Tock thet ær so meghen ska=de som fyre marck Tha kommer ther ey høgre log fore en tylter eth oc wÿtne at alth skaden ær vthe han giorde hannum

Om wet for fææ eller pant xxv

EN holdher nogher man hyn anners wæth lenghe en sogne kõmer oc ha=wer hã thẽ grãne witne til at hã bedis thĩ

oc bøth hanū ther fore thet logh wol oc hyn wille ther ey athlade oc hyn kallet hanū tyl tings oc witne ms a tinge at han bøt hanū ra·t at bedis fith weth oth och hyn wille ey oth lade tha ðplie hyn ther wa·thz haffwer ms tylther eth eller bøte iij marck oc for alth twige øre mol eller sex øre bøth eller tolff øre both at bedis han ther ra·th fore eller logh a gadhe sta·ffne eller a kircke sta·ffne oc wyll hyn hanū ey ra·th gøre tha bøte han io halff ue mere fore en hā sculle bøthe En ðpl han thet tha ðplie meth so meghet mere log som tyl kommer hwat som thet a·r heller skow hwg eller annet en om the a·re granne eller sogne ma·n tha scal han thz a tynge ka·re at han kan ey fo ra·th hia·me

xxvi

Om man ridher anners ha·st

En ridher mā anners mās ha·st innen marckes tha bøthe bondhen tho øre fore En ryther han wthen ha·rretz tha bøthe bondhen sex oc koning iij marck En ryther tra·l mans ha·sth innen marckis tha bøthe hans hosbondhe bondhen alth thet sam-me oc aff ha·rrit som for frelssmā sculle bøthe oc for konings ra·t gāge trelz huth i a·mbets mās wold eller bondē løsse hanū for halff

Om fra·lss mā ryter ānerss ha·st

EN kar krelst mā lenger hæst tha bøthe tho øre ind til iij marck kommer til en ær han lenger borthe mz hanum en tre næt- ther oc haffuer hannum lathet ware at. ath han haffuer hās hæst tha søghe sa efter han nū En tock han kommer igeen mz som han hade stollet fran hanū En dyl hā tha dyliæ mz næffnd en haffuer hā witne tijl thū som hæsten reed tha bøthe som før ær mælt och ware sagløst for tyffneth xxvij

Om man hugger i anners skow

EN hugger mā i anners skow oc kō- mer hā hiem mz thz tha a hā at lathe bondē læsset vth oc bøthe tho øre for hwert hā hugger wæne læst i. tha lathe thet vth at hā haffuer hugget oc bøthe tho øre eller dylie mz tre ments eth En kar noger mā til anners skow oc gør witskor oc refer wede- steth tha late vth thz hā hawer tagz oc gelde skadē igeen oc bøte a iij marck En hugger mā tømmer i anners skow enthū bielke eller sparre eller stolpe tha for hwert læst hā ager aff skowē tha late vth tømmerit oc bøte a sex mark eller dylie mz fiæte mās eth en huggē hā thē sa megz at hā kā ep mz en øgh bort kō- me mē mz tho eller flere tha late vth oc bøthe xxviij

a tolff ǿre

¶ Om mā finder ānet i sin skow

xxix En kōmer saa at mā kōmer viner annet i sin skow at hā huger tha mo hā hās pant tage til skals kōmer hā oc wither som læffet ær po eller før han kōmer aff hās egn̄ skow eller til lantz wepæ tha mo han hans pant tage En kōmer hā sithn̄ wit hanū ther hā ær a lātz wep kōmen eller aff hās skow oc tager han noget ther aff hanū tha gør han swlt ran wit hanū

¶ Om mā skiffter iort wit anner

xxx En skiffter mā iort with anner oc mæle hā fore a tinge hwor meget han hanū igeen gaff tok thz ær halffue bætre en hyns ær tha ær thz wert at stāde om thī ær tings witne til En skiffte the hiēme et with annet oc annē there mære fonger innē oc mær hyn igen før iij winter hæffd kōmer a tha ær thū nærmere thī til iæffns wil mæle en hyn ānet en for hā trige winter hæffd a iorden tha ær hā wit witne ther i hæffd hawer at hā haf= ner icke amiet en sit eghz oc torff ep iæffne wit hyn anner

¶ At iort scal iort wort

xxxi En iort a ms rætte iort at worde en tok wore so at noger mā rante iort aff hyn and

eller wil mz wlog aff hanū tage hās iort tha ſcal hyn ey ſin iort ther fore wt lade en mor-ther hon mz ræth low aff hanū gangē ſa at thet hawer ſa børne eghē wærit at thz ſcall igeen gāge mz logen ther noger the lwnde ær kōmet at thz a mz log igen gāge oc tingh ſiger at thz ær ey alt mz ræth log igen kommet tha ſcal hyn iort oth gāge thī wor gen gwllē oc thī ſcal bryſte ther then iort aathe ſom wlogelige wor fongē

¶ Om mā wil ſælie ſin iort xxxij

Wil mā ſiællie ſin iort oc wil noger hēne købe ther næſt ær hās arffwing tha mo hā wel køffue tha ſcal han wītie a tinge ther ræth laffue ting ær oc ther ſom iordhen lygger innē hærretz oc næffne then iorth han wil ſiælie oc hwor megz hū ær oc ſither at hā biwther ſine frænder thī iort ath køpe om the wille bedis the til ther næſt ære frænder tha ære the wærdige at køpe hēne oc them mo hā wel ſiællie hēne. en ære ey the næſthe wēne til tha biwthe annet ting oc tritie the ſamme lwnd kōmer tha noger aff hās næſ-the frændher ther køpe wille tha mo han ey ſætthe them then iort høghre En ſaa ſom thet haffwer før wæreth køpth iordh dyreſt ther lyggher i then by eller i thī byg-

den saa got iort som then ær oc ey mo hã fiel
liæ fine frænder henne dyrre. en hũ haffwer
føre mæreth soldh en ære the ey til. tha moo
hã fiælie a tritie ting hwem hã wil ther køpe
wil so dyrt som hã kã fieliæ hẽne En ær thet
oc so at ther ær lættere iort i thñ by en then
wor tha scal hã hẽne fiællie læthere oc tha ær
then som hãs sylling ær nærmere en andhre

xxxiij ¶ Om then ther iorthñ køffuer

EN wil hyn ther iorten køffuer andwor-
de hannũ selff werd thet ther hã giff-
wer hanũ fore a tyinge tha saa meget som
hã giffuer wth m3 tings witne oc ganghes
hannũ iorthñ i hende oc tha scal han atther
gelde ræth so som hã tock th3 ind m3 tings
witne so scal hã oc oth lade m3 tings witne
oc ladhe ther ey annẽ logh gen gange tager
hã oc fææ othen tings withne for sÿn iorth
oc ganger hyn a tingh then ther oth gaff oc
figer at hã haffuer saa meghet fonghet. tha
ær thet fwlt æn ræther hã hanũ ellers fææ
othen ting oc war ther ey liwsth. oc kõmer
so at iorthẽ scal igeen kõme. tha gelder han
thet fææ igeen ther hã figher at hã tock och
ther a tylther eth oc witne at hã fick ey mere

xxxiiij ¶ Om iort køff mæles til stæffns

EN mæler en mã til stæffns wit ãner om
iorth kæp at sælie hannũ iort a tinghe

oc wil hã ey holde hanũ tha bøte tho øre. en
faster han wit hanũ oc wÿl ey holde wÿth
hanũ tha bøte sex øre En skøther hã hanum
tha scal han hanũ thet holde. en kũmer so at
hã gyther ey holde Tha bøte hanũ iij mark
oc ther til tylter eth at hã gÿder thet ey holdz
oc sa wolt ær thz om en mã mæler til staffs
with annen vthen tÿngh om iorde køp eller
faster eller skødher saa meghet Ath han mo
tha dylie mæle wærste meth tritie mans eth
oc fastning mz fiæthe mans eth och skøth-
nÿngh mz tylther eth En holder han iorden
tre winter en tock at hwn worter vthñ tinge
tha ær hã tok wit fwl wærn a iorthñ sa wel
som hũ wore a tinge skøt bode mot hanum
ther solde oc saa mod hwer mã

¶ Om iort skiffte xxxvi

Skiffter noger man iorth wÿth annen
och kommer thet saa ath then ther ior
then skiffther at hanum aff gangher som af
iorthen at han gÿther ey holdet Tha stan-
dhe thet i hans woldh ther wolth haffwer
gen giffuet hwat heller han wil alt igeen la-
the eller saa meghet som hannum brysther
Och bøthe tock hwer iij marck a forthÿ thz

ſcal heller a thes loth gange ther whemælth
haffuer ſolt en hyn anner En gangſt hanum
tha noghet aff Tha ſcal han ſwærie tylther
eth oppa om hyn wÿl haffue at han gÿther
ey hemælt hanũ mz loghñ En haffuer han
køpt iort oc haffue twigge wÿnther hæffdh
a tha mo hyn ey a kalle at hon wor hanum
ey logh bwthen

xxxvi Om at logh byude iort

Alle the ſamme lwnd man logh biw-
ther iorth oc ſkow the man wil ſelghe
ſa ſcal man oc loghbyude mølle ſÿne frænder
for han ſæl En kommer ſaa at nogher man
wil gøre mølle a ny tha ſcal han henne ſætte
a ſith eghet oc ſa dammæn oc ſcal hā hawe
alles there wilge ther watnet ſtor oppa och
ſcal han ſigh wey fonge wth til ſÿn mølle oc
tha ſcal han och graffue a ſith eghet eller a
the mæns han fonger there wilge oc loff til
En fongher han theris willie oc loff til oc ær
thet ey a hans eghet ther watnet ſtor a och
ſcal thet winter mølle wære tha ſcal han op
taghe ſtÿbord i cruſes mæſſe ther men gan-
ge met kors och ſætthe ey atther nether før
alt korn och høø ær inne aff then ſtædh eller
ther hos mo ſkade gøre oc ſcal han ther ath

see ath thet flyther po landet weӯ eller paa skow ey ther theris granne ær eller kircke weӯ thet mo han ey gøre gen there wilge

Om lage hæffd paa mølle xxxvij

En kommer so at then ther mølle hawer giorth at han haffuer henne willæth i træ wÿnter a tÿnghe tha holder han hænne i modh hwer man. For uthen thet ær the børn ey ære fwl alderne eller the mø børn som ey ære manne. giffte Tha mo ey hæffd a mølle kōme i modh thē̄ før the ære til alders kommē oc ære there eghne lage wærie eller mø haffuer man fonget En tol man at then man thn̄ mølle eller fiø eller giort watn hwilket there hā for tre winter lage hæffdh tha mo mā hanū ey thz opdele tha ær hā wit tog oc hold thn̄ dāmestæt som hā wore hās egen thn̄ stæt hā hawer taghz willskæt iort oc torff oc weӯ sa alt thet hā hawer før loge hæffd haffd a thet holder fore hwer innæn En sithen han haffuer laghe hæffd a dam eller fiø kommet figher tha nogher man ath haffuer sith watn høffd offuer thet han hawer lage hæffd i enthn̄ i en lenge eller i tho oc dyl hyn tha scal konigs embestmā næffne pn̄ mē til the thr̄ icke owe deel i ths oc tha alt

ther han haffuer høffd offuer thz hã hawer
lage haffd oppa. thz scal hã vtlade gelde oc
skadẽ igen om hã hawer nogen giort

xxxviij ¶ Om øde damme oc siøø

EN kãmer thet so at noger dam ligger
ødhe enthñ mølle dam eller annz fiske
watn enthñ forti at ther fonge mãge mẽ lot
oti oc arfue mãge mẽ ellr̃ thz kãmer so at thz
lægs øde oc wil hyn ather byghe siyn mølle
dam En tok at hã hawer øde wæret i thy
winter tha mo hã wel bygge oc thz mo mã
hanũ ey mena En wille hyne sige at thẽ wor
aldri mølle stæth oc ær thz hans bo tha scall
han næffne til xij. mæn aff thz hæret oc torf
we the thz swærie at thz ær lage mølle stæth
oc hã wor ey mz loghñ op delt thñ tijd thet
war damstæt tha nythe hyn fith ther æiede
ær at Vorde oc men delactige om mølle stæt
at hyne i by boo sighe at thet wor wijnther
mølle oc ey sommer mølle Tha sculle oc tolf
mæn til næffnes oc hwat the torffue swærie
enthen wijnter mølle eller sommer mølle tha
scal thz stande hawer mã hæffd haft a thz
watn ther fiskær i odi iij winter at ãner mã
førde fiske i tha a hã the hæffd at nydhe och
with log at wære som om annẽ iort fang

Om øde torp

EN kommer thz so at noger torp ligger xxxix
øde ther mange man owe lot i eller no
gen then møllestat ther lenger haffuer lepth
øde.tha hwilkz there til tings kõmer om the
dele sammẽ oc skyl thm̃ om haffden tha scal
mã naffne a tinge xij man oc the sculle swa-
rie oc atlede thz the gyte sannest spurt oc tha
swarie so at the haffue leet oc spurt oc kun-
ne ey sannere fonge at withe en thñ ther tha
lessuer eller hans for aldherne wore ther so
agende at oc the spurde aldri at hã haffuer
thz rattelige aff hand oc so sculle the swarie
om annẽ oc om tritie alle mz eth munthoff
om so mãge som lot i owe oc hwad som the
swarie hwar man til hande tha ware han
water mz logñ om noger kaller ayder mere

Har begynnes thet femte bog

Man mo ey fællie ſin kones iorth

Thet ær før mælt at mā mo I
ey ſælie ſyn kones iort othā
hā haffuer barn met henne
oc han iort haffuer with ath
ſætthe ſo meghet ſom han
ſæl oc tha ſcal hā ey ſithen
ſin iort aff hende forti hun ſtor konē fore the
iort ſom hēnes wor oc wil hā iorthē ſælie oc
haffuer hū noger frænder ther lywſſer at hā
mo hēne iort ey ſælie a tinge tha mo thī engē
lade hæfd po hēne fāge i metē hyn liwer thz
hwert anns ær ellī hwert tritie en gor ſo tre

winter ower at eghen kær tha haffuer hyn ther iorthen haffuer hæffthz sithñ lage hæfd a henne oc tha ær hyn witer logh

¶ Om then kallis a mã a kones arffuinge eller kone a mantz

ij En kõmer so at bonden dør eller konen oc enthñ hennes arffwinge kaller a bõden eller hun kaller a bondẽs arffuinge ath hennes iort wort aff hend ær thz køpe iorth om thet ære wærre fællet Tha ganghe ther først a køpe iort til ær ey køpe iort til tha gãge thz a hãs fæterne en tock hẽne egne børn arffue bonden tock scal hũ haffue sin iorth fwl oth aff them othen thes enæ at hun wil then mz got willie lathe

iij ¶ Om kone dør før en mã oc haffwe børn sammen

En kommer thz so at konen dør før en man oc han haffuer børn with henne oc han haffuer iort aff hænd oc for han sithñ anner kone oc børn wit hẽne Tha haffwe the børn ther there møderne war aff handh icke ath mæle wỹth hannum, før en ath hannum kommer noghet Wthen thes enæ ath han wỹl meth sỹn gode willie wth lade

forthi han ær mz al log gen syne børn hwad
som the wille i mod hanū male En effther
hās døt tha owe there samfrænð ther wor-
the til mælthe som bæst kwnne oc bæst wele
mæle thm̄ ræth oc so megz mynne log som
hā mynde effther there moder ther aff owe
the ey fulneth en hynt annz ther hā mynder
ey tha owe the thz forløthes oth ath haffue
først ær ther oc flere collæ til ther bonden ha-
wer so aff hend aff tha tage so fulneth som
mælt ær Oc fighen hyne andre taghe En
haffue the ey the frænder ther kwnne gøre
oppa ræth eller the ære so othen lantz at the
kwnne ey wyt komme tha tage the bæsthe
mæn aff bygden eller aff hæret oc the gøre
thm̄ sotthe oc swærie thm̄ ræth

¶ Om at holde børne fææ

Thz ær ræth som før ær mælt ath then iiij
man syne frenbørnes fææ haffuer ath
gømme Thet scal han enthen taghe tyl fe-
lags eller tyl wyrtningh ~~En ær thet saa ly-~~
thet ath ~~man wyl them ey taghe oc ey føthe~~
~~oc klæde ther fore~~ Tha ær thz bætre at the
tyge them til mast then stwnd the ære smo
børn oc gømme them hynt tyl theris langh-
fromme en the øthe theris oc ganghe fithen

stackarle En om so worther hwgger oppo at the gythe them ey fød eller the ære sa smo at the kwnne ey ath almøsse gange tha scall man them tÿl tings føre oc mz tings mæn ræth them aff theris eghet hiælpe En ho som theris foor oc them fødher ellers wthn̄ mz ting mæns ræth tha scal han gælde them alt igen oc mz logen at thz war ey mere

Hwor børn mwe there iort sælge

EN haffue børn iort the som smo børn ære oc haffue icke til fææs oc kommer so hwngher at the gythe thm̄ ey holdet wthē the sællie iorthn̄ tha sculle there frænder fare til tings mz them bote aff fæterne oc møterne och liwsse thz a tinghe ath the haffue ey anner hielp tha scal man heller mz tÿng mēs ræth There frændher fiællie iorthen en the swælthe hwat dwer them iort om the døø sælfwe fra oc tha ære there frænder næst at køpe En tock hwor som ting mæn wille tÿl stæde En wille ey frændher køpe tha køpe ho som wil oc tha ær thet them so fwlt hemelt som the køpten aff gamle mæn En onde ære the frændher there iorth fonghe och ey wille them hielpe i slightorfft

Om man skyl om weÿe

Skyl mā om aelweÿ tha scal thī til tings fare ther om mal oc hā kalle them tÿl tings som lot i haffue tha scal mā naffne tÿl xÿ man oc the sculle swarie weÿ ther som hā a mz rætthe at lighe en haffuer noger mā lucht hanū mz graff eller dighe eller mz gerde tha scal hā optage ther giort haffuer. och bøte koningen iÿ marck. en om andre skow weÿe eller oc mellom toffte thet wil fristhe tÿl flere kommer wither vi

Om mā lær āner wapn at dræpes thē mz vij

Thet scal mā oc withe at lær noger mā sith spÿwth bort eller swert eller brepde eller anneth wapn oc dræper hyn thē mā mz Tha bøthe then ther wapneth lade vth iÿ marck then døðis frænder en tagher nogher hans wapn vthen hans willie oc dræper han mz tha bøthe hā iÿ marck forthi thet ær halff annen mark bøte faa forti mā a sit wapn at wochte och gømme so ath thet ær hwer mā wode løst

Tredie Bog
3 Bog 35. cap:

Om mā lær āner wapn at saris thē mz viij

En lær man annē sith swerd eller annz wapn som før ær melt oc hyn sarer mā

Tredie Bog
3 Bog 35 cap:

mz thet tha bøthe han xij. øre ther fore En tagher han thet geen hans wÿllie tha bøthe sex øre En sa·tther man fith wapn warlighe a·nthen spiwd eller annet wapn oc faller thz nedher at gammel man eller barn oc fonger thet døth aff tha bøthe han iij marck fore. En fonger hã sor aff so at tingma·n see ath ther a·r spa·t eller spÿre with Tha bøthe han sex øre som wapnet otthe Sette oc flere ma·n wabn oc skilies the at tha bøthe hwer there so megz En wille the sammen wa·re Tha bøthe the icke mere a·n een sculle gøre hwat heller thet a·r for døt eller for sar

Om wode sor oc hwg

ix Hwad som man gør mz sin egne hender hwat heller hã kaster eller skiwter eller hugger eller slar tha bøther han tock fore at thet a·r met wothe so fwlt som han hadhe thet giorth met wÿllie hwat heller thet a·r døth eller annet wthen thes ena· Ath han bøther ther ex konings ra·th fore oc ex bÿss·cops Oc tha scal han och hans na·sthe wæ·ne ther dødher a·r wa·re na·ste man mz ther logh scal giffwe och scal swa·rie for døth men meth tre tylther eth Oc for sor mz een

tylt oc tha scal then som særet fick wære sig i logē at thet war mz wothe oc ey mz wilge

Om hÿon liwsses frelsse x

Lywsser bonden sith hyon frelsse tha a han thz mz ræthe i kircke at lywsse oc a thet fræltt at wære och tÿl a fwl ræth ath standhe so som thet wore frælst boret Giffuer han oc a sin yderste tÿd hosbonden eller hustrw tha mwe ey the ther loth owe i sighe at hā mo ey giffue Haffuer hā so meget tÿl at thz mo gāge for sin hoffuet loth tha sculle the alt haffue fwlt fore forti hā mo ey mere giffue bort i soot en halff syn hoffuet lot En kōmer ther dele om hwat heller giffuet wor eller ey tha ær then nærmere at withe hanū til at hanū war loglige frelsse giffuet mz tho mænts witne oc tylter eth en hyn at holdhe hanum til annøtug hion at wære

Om træl wyghes with kone

En kommer noger mā i landet oc wæn ther mā hanū wære fræls oc tager hā sigh kone och wigis with eller han dra- ger fææ sammen mz henne och wordher hā sitthe n kændher tha hyn ther hanū a ær skyl xi

digh at haffue hanū igen oc tha taghe han ſin træl oc konen ſither igen mz fææth en tok han wiſte at han war ey frels en haffue the noget fææ ſammen draghet othen bondens gords leyht tha hafuer ey bondē ræth at tage fran henne ær oc kone annøtugh oc far ſaa oc worter hwn græpen ther ær och ſaa thet ſamme om hun tager man En tock the ære wigt ſammen fræls man oc annøtugh kone eller fræls kone oc annøtug mā oc wiſte ey hynt ther frelſt war ath hyn annē ær annø- tug ther the kōme ſammē oc komme icke ſi- then ſammē i hionelag ſithen the wiſte thet tha mwe the wel ſkilies at oc giffteſ anner ſtæth

Om man hitther ſin træl

cij Thet ær oc ræth hwor ſom man hitther ſÿn træl wdi konings gord eller bÿſſ- cops eller a tinge eller i letningh om han ær fra hanum løpen tha mo han wel tage ha- num oc binden En bondē ſcal ther tho war wære at taghen forthÿ om hanum wil no- gher withe tÿl frelz mz tylther eth oc twÿge manne wÿtne tha ær han nærmere ath wÿ the til frælz man en hyn til annøtugh dom Och tha a han ath bøthe fore om han bin- dher fræls man xl marck then ther bwnden

wort oc xl marck koninghen Och kommer
ſo at noger ledingh worther bothen tha mo
enghen man ſijn træl fore ſigh uth ſendhe
wthen han for hoffwitzmans loff tijl at hã
moo for man uth fare tha mwe the ey En
tok pa hwert lawe ſkib wære thz ſã xl. wæ=
rinde ſcal oppa wære uthẽ fyre a hwert ſkib
tho i fore øſt oc tho uti efftre øſt oc the ſculle
ſkipperẽ mad gøre oc vatn hente oc øſte alle
time uthẽ i ſæglyng En ho ſã ellers ſændher
uth ſin træl uthen ſwlle haffue tha haffuer
han forgiort trælen om han ganger tijl ko=
nings gord oc bothe iij marck fore han fick
hanũ ey ſulle haffue En kõmer trælen paa
leye i læding eller noger man tager ſin træll
ſigh til tiæniſte oc ſættet ey haffue paa hanũ
tha haffuer hã ey ther mz forgiort

Om mã tapper ſit oc far levendis at — xiij

EN haffuer man taffwet ſith och foor
levendhe ath Och wijl nogher ſtæth
ranſaghe tha ſcal han taghe tho granne ath
mijnſte mz ſigh eller flere oc bedis ranſagen
aff them han wijl Er och bonden ſiælff hiæ=
me eller britien then felag haffuer lagt meth
bẽden ~~tha ſcal hã lade~~ thm̃ rãſage en ſyn hã Ranſage
thm̃ rãſagẽ oc ær witne til at bedis hyn ſyu=

de hanum tha a han ath bøte iij marck fore
eller dylie mz týlther eth En hitther han hu=
ſtrwen hiæme eller depæ then i felag ær och
mz granne wýtne oc ſøns hannū ranſaghn̄
Tha ſcal bondhen bøthe xij øre ſore eller oc
ſwærie mz tylther eth om hyn haffuer witne
týl ath han bedis loghlýge ranſaghen En
ær oc hwercken bonden eller hwſtrw hiæm=
me och ſýønie hýonen them ranſaghen och
ath ledhe ath there tyffnet Tha ſcal bonden
bøthe for ſýn hyon ſex øre En bedhe hyonen
them ranſaghen the ther i gordhen ær Tha
hør them icke mere ath biwthe týl ranſagen
en ſaa meghet ſoo ſom i there gømme ær
En hwercken thet hærbere eller the kyſthe
ther loſſ ſtandher fore oc ey thet ſkrýn ther
enthen bonden eller brytie haffuer loſſ at el=
ler huſtrw eller depæ ſom lucht ær och looſſ
fore ſtor tha moo thet ey op brydis Wil och
huſtrwen ladhe týl ranſaghen och ær no=
get hwſſ til eller kýſte ther bonden haffuer
ſelff løcke at Tha ſcal hwn thz ey opp bry=
dhe. ære the bothe hiæme brytie och deýæn
oc haffuer hwſtruen eller bonden ſærdelis
hwſſ eller kiſthe ther loſſ ſtander ſore Tha
gør hyn ſwlt ther alt biuther til ranſagē thet
ſom haffuer i ſine gømme, en ær bondē eller

byrtie eller depæ at kircke eller i kircke saghñ
eller at øll i by ~~tha scal mã ey ransage før the~~
hawe ~~buth at the mwe wit~~ komme

¶ Om mã lether effter hors eller nøt xiiij

EAr nogher man effter sith hors eller nøth at lethe oc hitther thz anner stæth en a sin eghen sælet tha scal han thz tÿl bys driffue oc spørie granne at om ther haffwer nogher hæffd a haffuer enghen hæffd a i thñ by oc haffuer annen by ther sælet mz eller aff ræth tha scal han til annen by rithe och kalle granne sammẽ som hã giorde før och spørie om ther haffuer noger mã hæffd a. haffuer ey ther oc hawer ey tritie by oc sælet mz thm̃ tha scal hã ther thet samme gøre En ær thẽ engẽ ther hawer hæffd a tha scal hã thz liwse i alle tre by hwat hærret han ær aff. Och hwat som han heder och hwat by han bor i oc met thet mo han borth taghe sith at hã haffuer thette lÿwsth En kommer nogher man aff annen by en aff the tre ther thñ aff reth meth them haffuer sælleth effther thet hors eller nød tha a hyn mz ræthe thz paa hans sællet eller aff ræth ær taghet en icke meræ a hyn ther togh at bøthe fore Forthÿ han haffwer meth thet ath thre by wæreth

oc liwſt oc loglige mz fæ ret en kōmer nogre
aff andre by ther ey haffuer affret eller fælet
mz thm̄ tha ær han with log at thz ær hans
hiæme føde fææ en tager mā eller māz hæſt
aff hās hæffd eller hors eller nød oc kōmer
mā effter oc kēner ſith eghz tha ſcal enthen
dylie mz tylter eth at han tok hanū ey meth
wlog aff hās hæffd eller bøte iij marck

xv ❡ Om mā hitther a enthn̄ ſit hors eller nød

EN hitther mā ſin hæſt eller oc nøt hiæ-
me at ander mantz oc kaller ſith wære
tha ſcal han granne tijl kalle oc ſcal ſith wth
bedis oc go ſo i hās tack fore ther i hendher
haffuer Sigher hā at thz ær hās hiæme føde
fææ tha mo hā hanū log fæſte at thz ær hans
hiæme fødde ær thz oc ſo got ſō halff marck
eller bætre tha a hā ath wærie mz tylter eth
oc twige māne winne at thz ær hās hiæme
føde fææ En ſiger hā ſig ey ſælff haffue hiæ
me fød oc ſiger ſig enthn̄ fonget eller ſiær at
annē a thz tha ſcal hā legge hanū ſymt fore
a ſymte dag effter tha ſcal han til kōme ath
hyn ſcal møthe hanū ſom hā ſiger ſig at haf
we fonget aff En møther hā ey tha ſcal hās
forfal møthe at hā mo ey møte eller komme

oc tha scal han ander synnt bythe kommer
han ey tha Tha scal han bithe til tritie synnt
En a tritie synnt tha scal enthen hanum fore
kõme sõ hã haffuer sig til hẽmels nærffnd el-
ler hã scal til gange oc legge sin hand offuer
faænss hals oc en ãnen mã scal gange i mod
hanũ oc legge sin høgre hand i hans høgre
hand lyghe offuer halſſen Och tha scal han
swarie som eyænde ær ath bithie sig so gut
hiælpe och hilghen ath han ær ther ræth ægẽ
dhe ath och ær hans meth rætthe Och soo
scal then swarie ther i hans hand holder i
handelagh bythie sigh so gut hiælpe ath
han swor ræth eth ther ær ey meen i oc ther
meth scal han sith tyl sigh tage

¶ Hwor man a at taksætthe sith

EN kommer hyn tha wither a annen xvi
tyngh stæffne eller a trytiæ then ther
han tacksætthe tyl Tha a han wyther hal-
then ath taghe. och ær han loghfasth man.
tha gange han sælff innen borghen for hæstẽ
En ær han ey sælff bofasth man Tha scall
annen bofasther man i borghen fore han-
num ganghe Skyuws han ey borth eller
hans fææs hoffuet som hyne haffue borgh-

fore til anner reth tha ſcal han ſith hiæm hus fore hanū næffne hwor ſom han wil innæn landhet ſigher han och at han haffuer ſiælff hiæme fød tha mo han wel feſte log fore oc ther effther ſwærie hanum tylter eth oc witne oppa then brofiel ſom han fæſter oc wiſſer hanum fore eller ſeth thet i hans woldh hwor ſom han wÿl loghen haffue och hyn haffue the witne ſom før ær mælt En ſiger han ey ath thet ær hans hiæme fødhe Tha ſcal han then fiorthen dagh ther effther enthen komme ſijn hiiæmmel fore eller hans forfal ath han mo ey komme En kommer han ey tha eller hans forfal tha ſcal han annet ſynt møthe En mødher han ey a annet tha ſcal han io tritie ſynt møthe en møther han ey a tritie tha ſcal han atther gange tÿl mz hãtlant hyn thẽ takſæt haffde mz witne ſom før ær melt en møter hyn tritie mã enthẽ førſte ſynt eller ãnet eller tritie tha mo hã ey kalle ãnẽ til hiæmels mẽ hã ſcal tha feſte log at thz ær hãs hæme føde oc tha ſcal hã enthẽ a førſte ſynt logwïne ſit mz tylter eth oc witne ellr̃ late møte ſit forfal oc tha giwe hã log a ãner ſynt en for hã forfal tha møte forfal. en a tritie ſynt tha ſcal hã enthẽ møte oc ſwerie log fore at thz war hãs hiæme føde ſom

hiemell

før ar malt eller hyn møthe mʒ lawẽ witne ther takset haffuer

Om then ther hasten ganger a hende

EN then ther hasten ganger i hendher xvii
hwat heller thet ar hyn ander eller hyn tritie oc haffuer hã witne til at han køpthe thet oc witne ther wither wore tha a hã thẽ ath lot faas hoffuet thʒ at gange til menne oc tage igen so meghet som han køffte faas hoffuet mʒ. oc mʒ thet wÿtne wither wor hwor meget han gaff ther fore oc wÿtneth bøthe konigs ambesman tre marck fore at the wore wÿtne at thʒ faas hoffueth ther the gyte ey hemmelt holdet. En kan hyn ey witne wether kõme ther faas hoffuet wth lather tha mÿster hã thʒ werd hã hawer for faas hoffuʒ giffuet oc bøte koning iij mark fortij hã køffte witnes løst

Om thã ar othã lãdʒ thẽ boret for faat xviij

EN kommer saa at then ther først ar gã gen i borgen anthen for hors eller nøt at then ar othen lantʒ ther han hawer thet aff køpth eller fonget oc with hyn ther tha taksatther ath han ar wthen lantʒ Tha a hwer fẏmt at leggis til fiortẽ natter thʒ ar

ſex wighr En ſigher hyn ther tock ſath haff-
uer thz maler thz oc ep for annet en for myt
warſte tha feſte hyn hanū log fore til ſatthe
mans eth oc ſwarie at hā maler thz ep fore
thz warſte om hyn ær vthen landz tha ſcall
thz ſtande ſom mælt ær thre fymter oc hwer
tÿl fiorthen natther En kommer thz ſo ath
hyn wore vthn̄ riges ther han kaller ſig tÿl
himmels oc with then ſom takſet haffuer at
han ær vthen righet tha lade ſtande dag oc
iæmlinge En ſigher hyn atther ther takſeth
haffuer at han gør thet hannum tÿl warre.
Tha withe han thet mz tylter eth at thz ære
ep oc ther mz ſtande thet dagh oc iæmlinge
Oc kommer hyn tha igeen Tha gor then
ther takſet haffuer til oc logwinner ſit eghz
oc the ſammelwnd mo hyn nar han kom=
mer igen aff ſkiwthe hanum och logwinne
ſith. om han wor vthen landet eller vthen
rÿghet En hyn tritie ther wither tager han
mo thet icke ſkiwthe Han ſcal io a tritie fÿmt
enthen warie ellr̄ lade vt en kōme the oc ære
got willicht tock thet wore mellom tÿmme
ganget tha a motthe the mæl komme. en
kommer han wither ſom thet hade hiæme
fød oc thz ſcal tog hwor gøre enthn̄ a then
ſørſte broſiel eller a thn̄ anners broſiel. en a

hyns tritie brofiel mo han ey thʒ gøre at han mo annen with komme en ſig ſelff

Om hwor goth fææs hoffuet war

EN worther ſa at fææs hoffuet wor ey ſo got ſam halff marck oc ær thet bæ-tre en tho øre tha wærie han fææs hofuethʒ mʒ ſiæthe manne eth tok ſcall tho has grã-ne wære i loghen mʒ hanum the ther bonde-man ære oc the andre the ther han kan tyl fo Oc ſwærie thet ath thʒ ær hans hymme føde oc hyn a thʒ ey. en ær thet ey bæthre en tho øre eller minne tha witne ſig thʒ at haue hiæme fød Meth tritie mantʒ eth oc thʒ ſcal wære bode hans nabo oc een annẽ mã then ſom bondens fææ kænner bæſt oc torpet ær ey mere en ther bor i en man eller tho eller tre mæn Tha kaller man thet hans nabo wære the ther bo i næſte by eller næſthe torp. en ær thet ey bætre en ørtugh ſylffs eller minne tha ſwærie mʒ ſin eghen eth at thʒ ær hans ræt-the himme føde oc han a thet mʒ rætthe. en worter thet ey mere en hyn ſcal meth ſætthe mãs eth wærie oc ſcal han logwinne thʒ han takſæth hawer tha ſwær han meth en eth til oc mo thʒ ey mÿnne worte hwor meget ſom thet ær tha ſwærie han io mʒ een eth

Om man both worther a første sall

xx SOm mælt ær for ho som mā haffwer drapē. tawen hā haffuer bøt første sall tha scal hā mz rætte sammē lethe sine fæter-nes frænder oc tale thm̄ til po theris frenstef ne effter so sō the ære māge til tha awe the at bøte mz hanū ære the māge tha bøte huer sa meget mÿnne En ære the faa tha bøte sa meget mere oc scal han tha næffne dagh for thm̄ oc mercke hwor meget hwer there scall bøthe then næste bøte halffue mere oc so thn̄ ther næst ær bøte halffue mÿnne en anner i mæn hans frænsome recker so lenghe then mÿnste bot. scal ey mynne wære en ørtugh sylffs Engē mā mo han næmme til aff sÿne frænder før en thn̄ dag kōmer han scal wth giffue boten oc hwilkē ey tha haffuer boreth fram sine bøter tha scal hā dom fo tÿl hanū aff sine frænder at næmme hanū oc liwse thz sithē a hærretz ting at hā haffuer hanū dom fonget a hender aff sÿne frænder tha legghe tingmæn hanū dag fore ther bøte scal at hā wære anæste hærretz tings oc føre hanū hās bøter tÿt En kōmer hā ey a thet næste ting oc bøter som po ær mælt eller fester log ath hā ær ey hās frændhe oc gør hā ey ræth fore

eller han kōmer ey til tings tha mo hā nam-me hannū oc fore hā giorde hanū icke rath tha a han at bøte halffue mere en han a før-ſte tingh ſculle haffue bøth

Sō faternes frand bøte ſo ſculle oc møďnes xxi

Alle the ſāme lwnd ſom faternes fran-der bøte ſo ſculle oc møthernes frander bøte mz hanū i then affthersſte ſal thet ſcall man oc widhe at hwerkē thā førſte ſal oc ey then annen mo namme tÿl før en ſalen ær bøth En tock ſcal han før haffue lathet thm kalle tÿl ath the bære i bøther mz hanū och then ſom ey bær mz hanū a lawe dag Tha mo han ſithen tage ſaa dom oc namme ſom malt ær icke moo han mere en iamlinghe effter thz hā ſculle bøte ſøge at namme hanū frā thā dagh hā bøter thā førſte ſall oc ſo til iamlige dag effter tha mo hā icke thē om gø-re vthē hā wil vreth gøre ſo oc effter thā dag hā bøter thā efterſte ſal tha mo hā oc icke len-ger male effter en til iamlinge dag wit mø-ternes frēder oc ſidē ſculle the ware ſagløſſe aff hanū

Om frēkone bøter mz hanū xxij

En haffuer nogē frenkone thā bøte ſcal o for hū ſøn før thē dag hā bøter then

sal oc ær hās frenkone a fæderne oc leffwer barnet tha a thz at bøte mz hanū En worther thz sithn̄ fødh nar thn̄ sal ær bøth tha a thz ey at bøthe mz hannum

¶ Ho bøther scal taghe

xxiij EN scal man bøther taghe tha ær søn næst at tage effter fader om han ær til en ær ey søn til oc ær dotter søn til eller søne søn tha ær hā næst so ræth som hā sculle arff taghe so tager hā oc then første sal othn̄ thet enæ at ther tagher hwerken kone eller mø barn en thn̄ broder ther elst ær han scal tage with bøter och nar han haffuer taghet bøter tha skilftes thm̄ alle i mellā som brødre ære alle lighe meghz oc scal thm̄ ther næsth ær at tage Tage trij ting aff thn̄ første saal oc trij ting tager fædernes col oc trij ting møthernes frænde oc so tage the oc aff then annen sal oc so aff thn̄ tritie sal . oc wil tha hyn thē bøter sige at i thz arede ther hyn wort dræpen at hā fick ther enthn̄ hwgh eller sor eller hordræght tha mo hā wijte i graff mz hanū mz tylter eth iij mark om hā wil oc om han siger at thz wor sex marck tha scal hā thz withe mz tho tylter eth En siger hā at thz war til niij mark tha scal hā thz wijte mz iij tylter

eth En ey mo hã høgre til withe en worder thz ey i thz arede hyn døt feck tha mo hã ey i graff withe mz hanũ

Om hyn thẽ drap sægter hyn dødis frænd xxiij

EN sægther oc hyn ther bøter thñ dødis frænder at hã fick mere i thz arede aff then ther droppẽ wor større sar eller aff hug eller lyte En til nÿ marck tha sculle hyne thet bøte om the worde sæghtede eller wærie thz mz logen En kõmer so ath hyn ær døt ther drap oc bøter fore hanũ enthen hãs søn eller hãs frende tha mo hã thz sãme wÿte at hãs fader eller hãs frẽde fik sa megz i thz arede som melt ær En nar ther alt ær bøt tha sculle the hanũ trygth swærie ther bøter haffue taget oc so mãge som hã nøffuer til trygt om hã wil trygt haffue aff sa mãge oc sculle the førsk iæfnet swærie oc tha mo hã ey flere næfne til at swærie en xÿ for uthẽ thñ som boten Tock sex a fæterne oc sex a møterne. oc tha sculle hyne thẽ bøter haffue taget næfne theris frend til oc thm̃ som bøter scal førsth sa swærie bete sig so gut til hiælpe oc helgen at meth frændhers och wænners rodh at wære hans moll saa falleth som theris tha wÿlle han slÿghe bøther taghe aff them som

han haffuer them giort oc hyne andre swæ-
rie alt thz samme mz hanū som hans fra·n-
der a·re. oc sa sculle igen swa·rie først hā som
bøter, tok at thz hā haffuer ther taget bøter
fore at hā wil thz aldri ha·ffne hwerken mz
rad eller død hwerken a føde eller wføde
ma·n oc ther sculle the wa·re sotthe mz och
legge theris ha·nder sammen oc køssis

¶ Om hā haffuer ingen aff kōnæ som dra-
pen worth

xxv En kōmer so at ther a·r enghen til som
aff hanū a·r fødder ther dra·pen wort
then ther mo tage bøther effter hanū tha a·r
hans fader na·sth at taghe bøther effter ha-
num oc broder ther taghe wil bode fa·stning
oc bøther then som ellsth a·r i. oc sithen som
the sculle arff skiffte so sculle the bøther tage
oc skiffte En a·re the ey tijl som na·st a·re bor
ne oc alle the soo na·r a·re tha tage tok thā
ther ellst a·r i och a fa·thernes wegne a·r om
the a·re ba·ggis wegne lijge na·r fa·ternes oc
møternes tha tager thā bote festning oc bø-
ther ther ellsth a·r a fa·terne wegne oc skiffte
tog hwer mz thē som ia·ffne a·re at arffue en
alle the bøter tage the sculle icke tage aff the
tho sale som fra·nder høer othā thes ena· at

then wegē ther hā wor borē hwat heller fa-
ternes eller møternes at ther wore inge flere
til ther tage sculle tha tage hyn annē sa swll
sal som then første En wore sa at ther wor
icke flere a-n en fa-dernes fra-nde ena oc wo
re enthen broder son til ellet then so na-r wo
re boren tha tage hā førsst en sal oc fa-ternes
fra-nder oc møternes frender tage sithē hyn
annē tock hā wore ey wtē en sammē tha ta-
ge hā en ful sal wit thm̄ alle oc so om møter
nes frender wore flere oc tho aff thm̄ wore
na-rmere byrdige tha tage the en sal oc hyne
ādre en sal en wore ey mere a-n en aff fa-ter
ne tha tage hā en sal wit hyn andre

¶ Om møternes frensomme

EN kāmer thz so a-t thz wore engē frēde xxvi
til a møternes wegne oc then aff hanū
wore kōmen wore so ofra-lse kōmen aff folk
at hā matte ey arff tage eller sa othē rȳghes
at hā wiste ey hwor hās fra-nder wore En
tok at fa-ðnes frēder haffue taget thn̄ førsthe
sal tha mo tok theris fra-nde ey bliffue vbø-
ter om hā wor fra-lssmā tha scal hā til swlo
bøthes oc tha tage fa-dernes frender alle sale
oc a møthernes wegne En kōme tock sithē
noghen aff hans fra-ndher effter ther othen

riges wore eller other lantz oc kalle the op=
po bøther ther with hanū otthe a fadernes
wegne eller a møthernes wegne och haffue
hyn alt bøth ther bøte sculle tha scal hā taghe
aff thm̄ som thz taghet haffue oc hyn ware
sagløff ther bøte thz scal mā oc withe at wor
noger føder sithē bøter worthe tagne Tha
mo mā ey hanū bøter kraffue

xxvij ¶ Om hanū drags fore som bøter scal tage

Worthē so at theris frende worter dra=
pen ther boter scal tage oc hyn wil bø=
ther haffue tha scal mā hanū først søghe som
mannē drap oc aff hanū a man først at tage
alle bøther och han scal taghe sijne frendher
til sig i bøthen En drager han fore oc wil ey
bøthe tha taghs hās friŋt aff hanum oc sithē
haffuer mā rath til at male wijt hans fren=
der oc tha scal hā kalle thm̄ som po hās feder
ne are til lantzting. eth oc annet oc tritie En
kōmer han tha til lantz ting mz hanū ther at
søger oc siar at hā ar ey hās naste frēde oc
biuhē skal til thz harret the wore i føde oc
with mā ther rade a at hā wor ey hās naste
frande tha scal man naffne hanū nafndh i
thet harrit oc swerie the at han ar hans nas

te frænde ther fritløst tha bøthe han so swist som han hade sælff dræpet mannē i mod thī døðis frændher oc bøthe hā thz a sin brofiell eller hyn gange tÿl oc taghe hans frith En swærie the hanū fra tha wære han saghløst oc hyn haffuer tapet sith arbeyde ther hanū sægthe til at wære hans næsthe frændhe. och sithen søge han the frender ther næst ære

Om hyn rætskyllige finnes ther mannen drap xxviij

EN kommer ther saa ath man fÿnner oppa then rætskyldige ther hās næste frendhe ær oc wil han bøte tha a han hans frith at tage En effther thz hans frÿth ær taghen oc wil han hādher mere dele effter thī lagh Tha a han en tho mæn at søge til man helge oc sithen mo han ey længer ther effter søge Alle the samme lwnd som mælt ær om fæternes wegen so mo han oc a møthernes wegen søghe Thet scal man oc wide at om bøther worthe at tritie sal Tha mo ther icke wite i then døðis graff om thz worther wit hyn giorth ther hans frith ær taghen sithen tha motthe han enghe bøther bædis fore thz wor alt for giorth ther han wort fritløst

Om hyn dør ther mã haffuer drapet

xxix En thet scal mã oc withe at dør hyn thẽ man haffuer draps før en hans frũth worter tagẽ tha alle the lwnd ther før wor til fwnnẽ at tage bøter effter hanũ ther drapẽ wor tha wor næst søn oc hãs brødre om hã haffde so scal hyn bøte ther elst ær oc hyn bære til mz hanũ so ongre ær ære ey the første til. tha sculle børne børn withtage at bøthe en ære ey the til tha tager hyn dødis broder oc a fæderne Er ey fader eller broder til tha tager the som næsth ære frænder oc the som alle ære om nær tha bære the alle mz hanũ i boten so som the sculle arffue hanũ othẽ thz enæ at thñ ther ælst ær a fæternes wegẽ tha scal io fader fader worthe nærmere en mod fader. oc moder fader nærmere en fader broder En alle the ther bøte i then første sal the bøte oc i thñ annẽ sal othẽ at ther ær engẽ frẽde mere til a thñ wegẽ mere en then ene ther bar i mz tha bøter hã aldri thes syter swl sal vth. so wel hyn som thenne

Om fæternes col

xxx En worter sa at a fæðnes col ene ære øfne

frander oc a annen wegen ey mare an een Tha scal then ane bøthe en sal om han wijl ey at hans frith scal tagis an nar hās frijth ar taghen tha mo han icke sithen male wijt hannum Thet samme ar oc om møddernes frandher are flere. oc ey wthen en a faderne wegen tha ar al thet samme som før ar melt Han scal io enthen bøthe eller thet gor a hans frith En ar engen frande til paa anner the wegn som nu ar malt oc are nogre paa then annen wegn tha bøte the alt fwlt forthi at so som the sculle arff tage fwlt om ey wore andre frandher til so sculle the alth fwlt bøte En kommer siden faternes frander eller møternes effter tha the ther haffue førre bøt fore thā̄ tol tha mwe the well aff thm̄ kraffue bøter ther the bøte for thm̄ En word sithē noger fød a thē wegn nar bøth ar tha moo man hanum icke both kreffue forti so som hā toge enge bøter om han wore wfødder so scal hā oc enge bøther fylge thē bøth wor før en hans wort fødder

¶ Om arff

OM arff som paa ar malt om nogher man tagher arff mz sijne frenbørn tha moo ey lawe arff wære mijnne an i marck

sylffs En dyl han at ey war lawe arff Tha dylie han mz iij tylter eth. om han wor ey a tinghe liwsfder ær thz oc halff marck han tager ind mz børnẽ tha ær thet oc then samme log En ær thz a tinge lywsd tha mo hã thz ey dylie tha scal hã so meget oth ladhe som tings witne ær til at ind wort taget oc hwor meghet hals fææ som thet worter eller arff oc wil mã thz dylie tha mo thet ey høgre dylies en mz iij tylter ath høgeste gor hã oc witnoghet at hã haffuer arff inne eller hols fææ Tha lade hã oth thz oc ther po tylter eth oc witne at hã haffuer ey mere En ær thẽ minne en marck sylffs enthen arff eller hols fææ tha dyl han thet som annet fææ oc icke som arff hwat heller han scal logh fore giffue eller oth ladhe

xxxij ¶ Om noger kaller a anner for geld

OM nogher man kaller a anner fore gield Tock thet more. C. marck eller mere Tha a han icke ath dylie meth mære æn iij tylther och so standher then logh tyl thet worthe iij marck sylffs tha swær hã och mz iij tylter en worter thet minne en iij mark sylffs tha dylie hã mz ij tylter eth soo til thet

worter mynne en ij mark sylffs tha a hã sidẽ mz en tylt eth so til thz worder mÿnne en xij øre penninge tha vplie hã mz fiætthe mans eth so til thet ær mÿnne en sex øre och sithen vplie hã mz tritie mãtz eth so til thet ær mÿnne en tho øre tha vplie met en eth En scall han wth lade och worther han sæghtet om stort kææs mol tha lathe wth mz tylther eth oc withne oc saa tÿl thet worther ij marck sylffs En sæghter hã hanũ for ij mark sylffs oc wil hã noget wth lade tha swerie tylther eth oc ey witne so til thet ær xij øre pẽninge En sægter hã hanũ om tolff øre penninghe och wil hã vth lade noget tha swærie fiæthe mans eth so til thet ær sex øre En sægter hã hanũ oc sex øre oc wÿl han noget vth ladhe tha swærie iij mãs eth til thet ær tho øre En sægter hã hanũ om tho øre oc wil han noget vth lade tha late vth mz sin eghen eth

Om hwor meghet hustrw mo forgøre xxxiij

EN nor bondhe och hustrw sithie sammen tha mo hustrw meth ræth logh ey mere aff hẽde en fæm pẽnings mwn haffue the oc børn sammẽ the til alders ære kõne søn eller dotter eth eller flere the ther fæmten winter ære gamle oc køper nogĩ mã mz thĩ

enthen mz kone eller barn som fwl woreth
ar oc skeer thet en sa ath thz køff gor igheen
tha mo ey hyn tyff hathe ther fore ther meth
thm̄ køffte for uthen bonden liwsser thet a
tinghe ath hās kone søn eller dotther withe
theris with saa at the mwe ey forheye nogz
aff hās bo tha mwe the sithen enthe aff hen
de hwerkē lidet eller megz aff hans boo ho
som sithn̄ for noget aff thm̄ tha swaret som
han swaret for ander hans hion en haffuer
hās søn før fast noget køff en thz wor liwst
a tinge en tok at køffuz gor atther igen tha
scal hā tok hwer bøte for sin søn en haffwer
enthen kone eller dotter fest køp ther a han
icke at bøte fore

Om galē mā eller orwide

xxxiiij En kōmer so mz wlycke at noger mā ha
wer enthē broder eller nær frande ther
missther sith wÿth oc haffuer hā iort eller en
ghen the ther hā wille nøtug at hyn sculle aff
hende tha scal hā tage the beste mē aff byg=
dē til tings mz sigh the som iorden withe mz
hanū oc lywsse thz ther at hyn haffuer ey sit
vith oc hā wil tage with hans gerning och
sware hwat hā gør tha mo hā icke sithen aff
hende sith oc hā scal sithē icke bøte hwerken
fore hās fastning oc ey fore skøtning en ssar

noger mā eller hwgger eller drap er tha scal
hyn ther sig liwssde til hās marie so fulle bø
ther bøte som han haffde thz salff gioꝛth En
worter hā so galē at han gyther hanū ey hol
det vthū han scal hanū i hagt haffue tha scal
han thet a tynge lywsse. oc mz tings mans
rodh holle hannū worter han oc so galen at
mā kan hanū ey til tings kōme foꝛ hā legher
lage hagte pa hanū tha scal hā tok til tings
fare oc lathe man naffne aff tinge mz figh
at see hans nød oc sige the thz at hā gioꝛdhe
thet aff nød oc aff trang at han hagtede ha
nū tha bøter han hwerkē hanū ther hā haff-
uer hagtet oc ey konings rath fore

¶ Om bȳ flyge boꝛt oc hyn fylger thm̄ som a them xxxv

EN flyger mās bȳ fran hanū oc han føl-
ger thm̄ ther a thm̄ tha scal hā sige ha
nū til som skowē ower oc kā hā thm̄ sa wth
fōge at hā spiller icke hyns tra tha tage sȳne
by oc fare wel mz en figer hyn thē traat a at
bȳen are hās egne oc frā hanū flugne oc hyn
hawer wrāgt kant tha swerie hā mz trȳtia
mās et at the are hās egne oc frā hanū flyg
ne en figer hyn thet traat ower thu haffuer
ey rath kant oc ieg wil ey lade thm̄ vth vthū

thu swaat tha fare hã til mz en eth oc swarie
at hã fulde sine by oc the aare hãs egne oc tha
haffue the bote til halffs ther the wele en om
bondẽ som traat a fiar ieg wil ey felle meth
traa for thine by tha stãde traat oc hyn wa
re agẽde at byen ther thm a oc nar traat fal
ler tha hawe hyn sõ byen a botehonig oc bÿẽ

xxxvi ¶ Om bÿ flyge bort oc ãner finder før thñ
aende ar

EN flyge ellers bÿ bort oc falle ãner staat
oc finder thm noger for then ther agen
de aar at oc wil hã sige at the wore hãs egne
oc aff hãs bÿ kõne tha withie thet mz tree
mantz eth oc fester hã hanũ log fore at the
wore hãs hieme føde oc aare the holdẽ oc torf
ey swerie tha tage hyn thm Ere the oc taff=
wede sithẽ hyn fester log fore oc torff han ey
swerie tha bøte hyn sa at hã haffuer fult En
wil hã ey feste log fore tha swerie mz sin egẽ
eth oc tage sine by oc fare wel mz en kõmer
hyn thm før i stok thẽ thẽ hitte oc kõmer hyn
sidẽ effter oc hã wil swerie thz the wore hãs
hã sõ effter kõ tha hawe hã halff oc halff han
thẽ thm stockede oc thz ther sithẽ kõmer aff
thz waare al beggis there en kõmer engñ mã
effter ther sig kaller agẽde waare før en han
haffuer flere stocke aff fød wil tha noger mã

ſwerie ſig til oc torff hyn ſwærie for ſig ther
i hæffd haffuer oc ſwer hã tha Tha for han
icke mere en thñ enæ ſtock ſom hyn hÿtthe
føꝛſt oc thz ther aff thñ ſtock fødis at føꝛſthe
lepæ effther thz wære bægghis there om the
wille en the ſom før wore fødde thm̃ haffue
hyn ther føꝛſt hitte for the wore pſſne til om
the wore thy eller flere ther ſwore til mz een
eth oc toge thm̃ halffue

Om kone tager løpe mã

OM kone lader lige i løn mz ſig tha hyn xxxvij
other hẽne næſte frende ær ther hẽne a
mz rætthe at giffte hã a bøter at tage aff thñ
thz hawer giort ſex mark oc thm̃ torff hã ey
andworde hẽne en hwat ſom ellers worter
gioꝛr wit hẽne borddag eller nogz tylkẽs en
tok at hã tager thz ind ther hẽne næſte frẽde
ær tha ſcal hã hẽne thz igen fa forti at alt thz
mã gøꝛ wit hẽne ther a hũ alt bøter fore for
utẽ thz enæ ſom hũ gøꝛ mz ſin gode willie en
kõmer thz oc ſo at ſlegefrit dotter tager mã
i løn oc wore hũ ey ting liwſt tha hyn thẽ hẽ
ne næſte frẽde ær a møtnes wegẽ han a hẽne
bøter en tok at hyn liwſde hẽne ſithẽ ſig tÿl
dotter forti at hõ wor ey ting liwſd føꝛre en
thñ ſa legs mz ãners ſrẽkone oc awler ſøn uit
hẽne før hã hauẽ bøt for konẽ tha ſor thñ ſẽn

icke aff thn̄ botē en haffuer hū annē søn wiȳt annē mā tha tagī hā bøter en ær ey annē søn til tha tage næste frande

xxxviiij ¶ Om mā sæl anner hors eller nød

EN worter so at noger mā sel anner enthn̄ hors ellē nøt oc hauer hyn witne oc wil han fidē sægte hanū ther fore ther hā fik aff tha gāge the sammē ther wiȳter wore oc witne thz at hā køfftet aff hanū oc hyn ther hās witne wor gange næst hanū til oc swerie mz xij mē at thet ær hās køff the samme lwnd som hā sculle swerie om hymme fød so scal hā oc wærie fore hanū om hā kaller oppa hanū oc tok sculle the witne bære ther uit wore er hyn leffuede som win wor ath tha wære han i logē mz hanū ær ey hā tha wære hans næste wēne i thn̄ steth forti om køffuet ginge igen tha sculle hyn fulle ther win wor at eller hās næste wēne om han wore døt

xxxix ¶ Om skaffte klæder

EN om skaffte klæder oc giorde anbuth ther scal alt mz ræthe løtkøff wære tȳl oc witne til køff oc with skefft øxe oc fæleth swerd alle the samme lwnd som melt ær om hors oc om nød bode om fymt oc sa i anner mans hæffd at gange alle the samme lwnd

a at ſtande bote om hyn ther vthn̄ riges ær eller oc vthn̄ lantz ſo oc om thz ther ær ſo got ſom halff mark eller bære tha gāge effter thn̄ log oc the witning tha ſkreffne ære om fææ ſom gāge her om tyſkēs ſa meget mȳnne a man log at giffue ſom ther ær mynne wirtning a ſcal hyn oc thz loglige vth witne ther a kaller tha logwinne ſom før ær malt

xl

Om mans fææ drapes i wang

EN worter ſa at noger mā draper anners fææ i wang ſo ſom hā wil thz wtelthe tha bøte hyn thet korn igen ſom fææt ſkadde thn̄ ſom fææt a oc ſwerie mz ſætthemātz eth oppa ſa til thet ær tolff øre Worter thz bære en xij øre tha lathe vth mz tȳlter eth ſo til thet worter ij mark ſplffs tha lathe vth thet han wil oc tylter et at thet wor ey bætre en worter thz mynne en twigge mwn fæthz han later vth tha bøter hā ther ey fore en worter thn̄ enthē twigge øres mwn eller mere tha bøte han tho øre fore worter thet enthē ſex øre eller bætre tha gelde ſkadē oc bøte ſex øre en ær thz ſo got ſom xij øre eller ſā iij mark eller betre tha gielde ſkadē at bøthe iij mark en draper mā fææ mz wothe enthē ſtinger gømmē mz iern tyffue eller met ſpiwt

eller hwggher mꝫ swerdh eller øxe tha lathe uth skadhñ och bøthe bonden iij marck En tok at thꝫ ær ey bætre en een ørtug hwor me ghet thꝫ worther sithen høgre tha bøte iij marck eller oplie mꝫ tylther eth En ær thet so goth som halff mark eller bætre ther han haffuer so dræpet mꝫ wabn tha gelde skadē som mælt ær oc bøthe bonden iij marck for-thi at ther wor giort ny tings werk och ny tings werk a with koning at bothes

Siætthe bogh

ℭ Om man flor tra

GOr nogher man wth i eghe skow oc flor tra som thz stor oc finder noger mā hanum witer tha fare mz hannum som mz tyff scal fares effther saa meget som hā haffuer skade giort en kan man ey fynne hanū wither tha søge hā sa effter hanū som effter sin tyff sa ær oc om bōdis tømmer liger enthē i skowē eller a markē oc tager thz nogē mā oc kōmer hyn witer tha fare sa mz hanū som mz sin tyff haffwer han och noghet bort taghet tha søghe saa effther hanum I

som effter annen sin tyff m\u0304z th\u0304n same rath

¶ Om man laar anner hast

ij En laer noger m\u0304a anner hast eller oxe el
ler klade eller wabn som m\u0304a lar ann\u0304e
a io laan hiem at k\u0304ome so gode som h\u0304a tok
th\u0304m en worter th\u0304z borte tha scal h\u0304a th\u0304z swe=
rie først at han gaff thet ey bort oc gelde ha
n\u0304u sid\u0304e scad\u0304e igen effter th\u0304n wrtnig hyn fiar
som han\u0304u lonte oc gelle han\u0304u effter th\u0304n wrt=
ning annet sa got faa igen en torff han ey
swarie at h\u0304a ey gaff eller lathe th\u0304z bort tha
bøte tho øre fore om th\u0304z war so got som fire
ørtug oc til tho øre.en ar th\u0304z bare en tho øre
tha bøte sex øre til th\u0304z ar sa got som sex øre
en ar thet bare en sex øre tha bøte xij øre tyl
thet ar sa got som xij øre tha bøte iij marck
en hwor got th\u0304z ar sithe\u0304 tha late io wt lonet
m\u0304z log oc geld sa s\u0304o malt ar en dyl h\u0304a at h\u0304a
solde th\u0304z ey oc ey gaf bort tha dylie h\u0304a th\u0304z m\u0304z
sa meg\u0304z log som sculle dylie so meg\u0304z bøt\u0304r m\u0304z

iij ¶ Om m\u0304a satter sin kyste at anner mans

En satter m\u0304a syn kysthe tyl \u0304aner m\u0304as
eller anneth sith fangh Thet han ha=
uer salff lost fore oc worther thet borth sto=
leth Tha scal ey bonden som gorden a thet
igen gelde uthen thet ena at han saghter

hanū fore at han haffuer thꝫ ſælff ſtollet eller
hās hion tha ſcal hā enthē gen gelle eller giff
ue log fore En for han hanū ſølff eller pēnin
ge eller thꝫ i ſiægordel ær. oc loſt ær fore och
legger thꝫ i ſin kyſte i hȳns aſyn oc for hanū
loſt oc nøgel ther fore tha a han thet oc icke i
geen gelle En tager han ellers i ſine gømme
ſom nu ær mælt oc worter thꝫ tapet tha ſcal
han thet igen gelde ſom thet til gømme tock

Om bōdis eget worter met ſtollet iiij

En worter hās eget ſtollet mꝫ ther ſa got
war ſā hynt tha bøter thet icke bondē
tok ſcal hā ſwerie met logē at hanū war ſaa
megꝫ ſtollet fran en wor hā minne ſtollet thē
i gømme hafuer tha gelle ſa meget igen ſom
ower wor met logē om hyn kaller mere pa
en lær noger mā annē øgh hæſt eller oxe och
for hanū thet oc kōmer thet ſithē noget at oc
bliffuer døt tha ſcal hā føre hanū hwtē hiæm
oc ſige tha hȳn at thet forgiks for wārickt.
tha ſwerie hā log fore at han forgick ey met
wārikt oc gelle ther ey mere fore en worther
ey hās eghē hut met ſtolē tha ær hā mꝫ wā=
rikt tapē tha gelde hā igen mꝫ logē ath thet
war ey bære en wor hā ſelff mꝫ ther øget ot=
the eller han haffde til ſæth tha torff hyn ey

ther taget haffuer gømme hwerkē hud eller hwld oc ey igen gelle om stolet worter en si gher hyn ther øget othe at hā giorde thz mz laff tha scall han dylie thz mz logē at hā gior de thet ey mz laff eller gelle skadē igen

Om mandrap

Thet scal mā oc wite at hwerkē som mā draper tha a hā at bøte ix mark til ko= nings rath sex mark til frith køff thz ar fyre mark sylffs oc iij mark fore blod withe oc iij mark om so megz kōmer til hās hoffuet lot tha scal hā thī alle bøte en ar hās hoffuz lot mȳnne tha for embesmā icke mere en the iij mark ther hās howet lot ar tok hā ar ey me re an en øre en frit køp the sex marck eller iiij mark sølffs thī scal hā for sin frit giffue eller haffue embesmās willie til at hā mo mȳnne giffue en gyther hā ey thette giort tha scal hā ware fritløff saa lenghe til han haffuer sȳn frijdh løffd oc icke scal engen man bøthe fore som ar i samfwnd meth hanū før en embess= man haffuer thet atȳnge lywst at hās frijd wor ey liwffder och ho som sithen ar i sam= fwnd mz hanū tha bøther han ther fore tre marck tijl thes at hans frith worther lywsd en hwer then man ther war i fard oc i følge meth och ther fester oc stander so then kirke

tha a han at bøthe koning iij marck

¶ Om flere are mz i fard oc i følge vi

EN kõmer sa at flere mẽ are mz at dræpe en mã sam eller flere oc ther gor engen boether oc wor ther engen both brothen a the triij lantz ting ther nast effter tha a alle the i fard oc i følge wore met bøte konings rath oc bøte for frit køff oc for følge so som hwer haffde selff drapet hanũ forti tok landet ther wither at hyn sculle saa meget radere ware at brwthe bøter then som gerningen giorde oc wele the ey wether gange oc liggher mannẽ pa morde tha ar thet ey illa at the bøte meget ther illa haffue til giort

¶ Om xl mark mol oc herwerke viij

EN om herwerkis mol alle the stadhe ther man a bonden at bøthe xl marck for herwercke eller for tyskens mol eller for tyngh eller for bondh och meth fard oc fylghe so som the bøthe bondhen fore fard oc fylge so bøthe the och koninghen. iij marck En so gordh gangh ath nogher fylger i anners gardh Och gør ther herwercke innen och annen fylgher hanum tyl och gør noget

for gaardgang ford og følge

i gordē at hyn a at bøte for gorgāg oc sa for følge tha bøter han ey tock hwer mere en iij marck for konings ræth

viij ℂ Om konings ræth for mādrap

EN om konings ræth fore mandrap eller for xl marck mol eller for sor eller fylge ther a ey konings embesmā hyn om at sæg the ther giort haffuer wthā thz at hā ær saa rūgh at wil ey sægte hanū mē heller hæfne el ler oc sa at han ær sa wsæl at hā orker ey och haffuer thes ey kost eller æffne ther søge scal eller hā ær sa uthē riget at hā kan ey wit kō me at bære oc haffuer hā tok tings withne oc bygd oc hærrit wijt thz at thz ær giort tha mo han aldri konings ræth thes fiær kræfue en ey ær thz ræth at æmbesmā mo sægte mā om mā drap eller om xl mark mol eller om færd eller fylge uthē hyne kære selffue meth thī wyther ær giort

ℂ Om sor oc thā ey wil liwse uthā hæffne

EN worter man sor tha a hā mz rætte at lade liwsse sit til konings gord innē hærrithz oc ther næst til tings fare oc ladhe se sit sar ær thz saa meghz at ting man fiæ at ther hør spæt eller spire til at kōme tha a bon dē at tage næffnd igen om han dyl En gor

han wit tha a bonden at haffue iij marck oc ſa koning en ey a iij mark fore thz ſor ey kō=mer ſpæt ellr̄ ſpiȷre vpthī en lyuſſer hā thz ey a førſte ting thn̄ ther ſor haffuer ſonget och ey a annet oc ey a tritite oc ey kōmer po hans wegne tha a koning iij mark aff thn̄ thz ſo reth fick oc hā ſcal ey thes fiær iij mark aff ha nū haffue ther haffuer ſoret hanū En wor=ther ſa at hā ſøger ſith ſor ther ſōget haffuer oc haffue ther næffnd fore aff hanū thz gior=de eller hyn gord witer tha effter thz hā ha=wer hanū bøt for ſoreth tha ſcal hā bøte bon=dē iij mark en wær hā ſig mz næffnd modh bōdē for ſoret tha ær hā wort for konigs ræt en kōmer ſa at hyn ther ſøger om ſor at han later flere ting offuer ſkrpte æn hā hawer log=mol wit hanū at mæle tha ſcal hā bøte koni=gē iij mark ther ſoret fik oc hā a ey thes fiær iij mark aff hanū ther hanū ſor giordhe En kōmer ſa at thn̄ ſor haffuer ſonget wil ey bo ther haffue oc ey wil lywſſe tha mo ey ko=nings embeſſmā twinge hanū til mz konings ræth eller han ær ſa wſſæl at han haffuer ey effne tyl at fwlſølge hans ſag eller han kan ey oc haffuer tha konigs embeſſman herretz witne at hā wethe ſar tha a hyn thz giorde ey thes fiær ath bøthe koninghen iij marck

eller dylie mʒ tylther 'eth En lÿwſſer hyn ey
ſor offuer hannum hyn ther ſoreth haffwer
fonghet oc haffuer ey embeſſmã hærret wit=
ne tÿl Tha mo ey kæſta tÿl hwicken man hã
wil for ſor vthen ſo ſom før ær melt En kom
mer ſa at brÿtien ſægter hyn at han liwſſdhe
ey fith ſor oc for mʒ ſom low war tha ær hã
nærmere at wærie figh mʒ tylter eth. en em=
beſſmã ær ath fo hans iÿ marck en raan haff
uer ey embeſſman om ath mæle eller ſægthe
noghen man wthen kæer thet ranneth ſom
with hannum ær giort oc nar han haffwer
kært ranneth tha a han rannet at følge So
ſã før er mælt mʒ loghñ enthen tÿl næffnd el=
ler anner logh ſom før ær ſcreffwen Hwor
man ſcal ran ſøghe at ſaa manghe tÿng ſom
mælt ær En faller han at loghen for hanum
tha a han at bøthe bondhen for ran och ko=
ningñ iÿ mark En gyther hã ey worth fig for
ran enthen meth næſndh eller annen logh
Tha ær han worth for koninghs æmbeſſ=
man En kommer thet ſaa ath hyn ther ran=
neth haffwer lywſth fore mannen ath han
fylger thet ey lengher Tha moo koninghs
embeſſman taghe iÿ marck aff hanum ther
ranneth lywſthe Och ey fwldhe loghlÿghe
och han haffwer tock ræth ath ſæghthe hyn

ther ranneth wor offwer kard tyl iij mark
eller warie sig for saghen

Om man kaer ower oc lather trij tingh x

EN kommer so ath nogher man kaer offuer anner och ladher hanum kalle til tings eth oc anneth och trijtie och tyngh man legge hannū sithn̄ fiarde tyng fore oc swarehā bonden inghn̄ rath fore tha mwe bøndher wel dømme bondhen syn rath och koninghen iij marck En kommer saa at konings ambeßman bedis hans iij marck och kommer han saa til tings ther saghtet wor och vpl thet ath han war ey logliighe stæffnd oc ey loglijghe saghter tha a han ath swerie bondhen tylther eth oc fa koninghen brijthie fore hans søgningh tylter eth eller iij marck

Hwor embeßman mo søge iij mark xi

OCk mo thet so komme a første tyngh at konings embeßmā mo søge bōden iij mark oc thz scal sa worde at om bōdē kaller ānz til tings oc hā møter thē kallz wor oc wit gor ting stefnig oc hā wor ting stæffnd oc wil hyn bōde ey rath gøre ther hanū haffwer til tings kalleth tha mo ting man well

hanū hās ræth oth dømme sa at han mo ey annē synne mz logh dplie oc mwe the døm-me koningen iij mark for the ret løsū hā gør tol han dommē tha a tingh mæn at næfne men mz æmbessman oc mz bonden tÿl fymt effter oc withe om æmbessmā oc bonde fon-ghe ræth oc fonge the ræth som nw ær mælt tha ær thet got En fonge the ey tha a tÿng mæn ath dømme embessmā til at tage først bōden sin ræth oc ther næst til sin eghen ræth

xij

Om tyffnet

EN saa ær thet om tyffnet at koninghs æmbessman moo enghen man i hærret tyff kalle uthen han worther før aff andhre mæn sæghtet Och ey mo konings æmbess-man sæghthe hanum ther tyff ær kallet før æn han haffuer fith mol mælth som logh ær En far han mz som logh ær oc wær han sig for bonden tha ær han mz ræthe worth for æmbessman En faller han met ræthe och wær sigh ey for bonden tock thet ær mÿnne en halff marck som han haffwer stollet tha a konÿngs æmbessmā icke mere en iij mark aff hans hoffuet loth En worter han bondē oc til tingsført tha gør thet a tyffsens hoff-uet lot so megz bondē som iordeligt ær oc ko

Embitz mand man ingen tyff kalde, uden hand vorder først sigtidt aff andre ell hand stiell fran hanum saff

ningh so meghet som offuer thærskæl moo
ganghe oc tock saa at bonden for første ræth
aff tyffwen En worther thet til halff marck
eller mere tha gor thet a tyffsens hoffuet lot
En kone oc børn haffue ey there hoffuet lot
for giort this enæ at hwn a at bøte iij mark
om thet worther fwnneth wndher hænne
indhre losæ tha gor thet a henne hoffuet loth
oc ey a henne børn

Om stollet worther fran embessman xiij

En worther stollet fran embessman selff
tha mo han sijn tyff wel. griffwe en ey
mo embessman anner mans saghe taghe oc
søghe a anner man enthen for tyffneth eller
for sor eller for ran eller for tyskens wthen
thet enæ ath thet ær wijdue ther ey haffuer
wærie eller the børn ther wærie løsse ære el-
ler then man wthen rijghet ær saa ath han
kan ath søghe sith mol tha mo embessman
them tijl ræthe hiælpe Och ey koninghs
ræth wijth them gøre for han haffwer there
moll fwl En for hyn och worth sigh fore bõ
dens sagh tha wære han worth fore konin-
ghen som mælt ær En gør han bonden ræth
Tha scal oc embessmã ræth haffue Thz scall
man oc withe at hwer stædh bonden sagter

ænner om xl marck moll eller for ſor eller for
ran eller tyffnet tha haffuer konings æmbeſſ
man icke at mele with hannū ther ſægtet ær
fore the ſag om han dyl the ſtwndh han ſø=
gher offuer hannum wthen thet enæ at han
ladger flere tingh offuer ganghe en han ha
wer ræth tyl eller hyn far aff landhe ther ſæg
ther eller han ſkitet bort tha mo konings em
beſſmā ſithen lywſſe ſag offuer hanum och
hyn fylger en ſom logh ær oc melt ær tha ma
han wel ſee aff hannum enthen logh eller bø
ter enthen for xl marck mol eller for iij mark
eller tylther eth eller ſor eller ran eller tyffnet
tylther eth eller iij marck

¶ Om afare fææ

xliij Thet ſcal man och withe alſkyns afare
fææ thet man with eghen æpendhe tyl
tha ær thet konings mz ræthe om thet ær. v
penninge wwn eller mære oc tock ſa at then
ther hith haffuer han ſcal lyywſſe a tinghe oc
a kircke ſtæffne førſth eth tingh oc ſaa annet
oc ſo tritie oc mo han ey thet wthen hærretz
ſøre Er han ſelff wthen hærretz ther hitther
tha ſcal han then man i handh fonghe ther i
thet hærreth bor och lathe han thet lyywſſe
och worther thet lyywſſdh a try tyngh hwat
thet ær Och eth lantz tingh ther ſcal han fø=

reth tÿl sÿne oc wÿl han sithen ther hith haf=
wer Och i hæffdh haffuer haffwe thet i fi=
ne gømme dagh oc iæmlinghe Tha haffuer
han wel woldh til oc tock saa at han wÿth
hwor goth thet ær oc taghe thet indh til wæt
ningh oc kommer hyn effther ther æpendhe
ær at innen dagh oc iæmlinge tha a han mz
ræthe sith igeen taghe En kommer han ey
tha a ko. æmbesßmã mz thñ samme wætning
hyn tock thet indh en wil han ey saa længhe
effther fare ther hith haffuer en wil thet ko=
nings embesßman i hender fonghe. tha scall
han tock lathe thet lÿwsse a tinghe thet som
han haffwer hanum fonghet oc om embesß=
man scal thet lathe wæthe och lÿwsse a tre
tingh som mælt ær Och sithen scal han holle
thet dagh oc iæmlinghe som bondhen sculle
wforderffwet och wspylt kommer hyn eff=
ther ther æpendhe at tha a sith igeen haffue
En kommer han ey effther tha mo konings
æmbesßman wel nythe sigh tÿl hielpe Er thz
och saa ath hyn ther førsth hÿtthe haffwer
thet dagh och iæmlinghe Tha mo han thet
samme gøre nythe sith so som før ær mælth
Och saa ær thet enthen om skapthe klæ=
dher eller fæleth swerdh och skææffth øre
och hors eller nøth eller noghet thet mwn

ther man scal løtkøp til haffue oc kõmer thñ
effter ther apende ar at. oc enthen finner thz
i embesmans hakfd eller i thens som han ha
wer thet i hender fonghet tha mo hyn logh
wijnne sith igen ther apende ar at oc hwem
embesman haffuer thet solt. tha a han ha=
num atther gielde then ther aff hanũ køpthe
En finner hã ey sith eghz ther apende ar at
tha haffuer han icke at male with embesmã
om thet stor dagh oc iamlinge En aff hen=
ner han noget aff thet innen dagh oc iam=
linghe om thet ar then kost man mo gømme
om thet ar ey madh eller tyskens tha a han
ath bøthe iij marck forthi han hafuer thet ey
gømt som logh wor oc gelle kosten igen En
hitther nogher man mynne kosth en fam pẽ
ningis wærn tha a han sith eghet ther tapet
haffuer en tock at han a ther ey konings rat
at gielde fore

xv ¶ Om man hitter a fin marck enthen hors eller nøth

EN om hors eller nøt tha ar nar the samme log mẽ so meget at thñ ther hitther hors ellẽ nøt tha mo hã thet ey op tage før en han haffuer thet lywst a tinge at thz gor thẽ

oc ſithẽ mo ther ey annẽ mã aff hans hæffdh
tage uthen thũ kommer ther æpende ær ath
oc ſithẽ han haffuer thz lyuuſt a tinge tha mo
hã op tage oc hwerkẽ lade faæl eller ſele før
en liuuſt ær a tinghe annẽ finne om thet ær
hors eller hæſt oc tritie finne tha a hã mz ræt
te til tings føre ær ther nogẽ æpende til tha a
hã ſith mz rætte En ær ther ey tha ſculle ting
mẽ urthe thet i æmbeſſmãs aſyn oc ſithẽ mo
hyn wel hors rithe oc age mz ther lyuuſt haff
uer ſo ſom thet wore hãs eghet oc tha ſcall
hã eth lantzting oc annet oc tritie liuuſſe ath
thet ær fonge hors oc ſa hüt oc ſithẽ haffuer
hã wold at holde thet til dag oc iæmlinghe
effter at thet wort liuuſt a førſte ting En ær
thet enthẽ oxe eller ko tha a hã oc ey op ath
tage før ær liuuſt ær a førſte ting ſom melt ær
oc ſithẽ hã tager thet op tha mo han engen
nøtte aff taghe før han haffuer thet a tÿnge
lyuuſth och æmbeſſmã och tingh mæn næff=
ne mæn hiæm met hanum at wethe thet och
ſithen mo han well nytthe thet Och a the
trÿ lantz tÿngh ther effther ſcal han lyuuſſe
thet hoo i hæffdh haffwer och i hwat hær=
rÿth han ær oc i hwadh by hã bor oc hwor
lÿthe thet ær oc hwor gammelt han holder
thet fore och hwadh mærke thet haffwer oc

thet fore oc hwat marcke thz hafuer oc fithē mo han nythe som malt ar fran thet førsthe tingh han lywsthe thet so til iamlinghe dagh Om han kommer ey effther thet a hwath som sa lywsses oc fars mz som malt ar En tack han draper thet faa tha a han icke ath bøthe ther fore forthi at han hafuer thet mz wrningh taghet oc tha scal han thet mz wrningh oth ladhe som malt ar en far han ey mz som nw ar malth Tha for hwer tydh han faller eller faler annet mans haffh tha a han at bøte tho øre til thet ar iij marck En far han och wthen harrets meth oc worther thet ey lywsth och met wrningh taghet som før ar malth tha a koningh iij marck En om oxe eller koo tha for hwer tyma han agher oxen ellē melker koen tha bøthe tho øre fore tyl thz worder iij mark en før hā thet wthen thet harrith ther wor lyth i och thet wor liwst i och ey mz wrningh taghet Tha a han ther fore ath bøthe konings brydhe iij marck . en kommer han effther ther agendhe ar ath. Tha alle the famme bøther bondhen hørde ther thz otthe the høre oc embesmā

Faler Bykkern yther markker anden mandz Aurgg Bode iij ℞

¶ Om embesman tager faa op oc figher ey aff

EN tagher embessman thet fææ op och xvi
lÿwsser ep a tinghe som nw ær mælth
och tagher thet ep meth wrtningh tha a han
at bøthe bondhen som anner bonne och saa
meghet mære at haffuer han thet meth wrt=
ningh taghet och haffwer thet ep a tÿnghe
lywst ther hans iæmlinge dag gor wth som
han haffwer thet holleth En tock thet wor=
ther fæm winther eller sex Och dør fææth i
hans hæffd eller han sæl thet borth tÿl annet
landh elier tÿl anneth righe oc kommer hyn
thet otthæ Tha o han sith fææ wth ath haff
we aff æmbessman och ther til iij marck for
thÿ ath han for ther ep loghlighe meth wÿll
han hanum och wærre gøre Tha haffwer
han thes wel macht Forthi then scal hælsth
ræth gømme ther annen scal twÿnghe til ath
gøre ræth

Om oth lænningh dør

EN worther sa at nogher wth lænnÿng xvij
dør och haffuer han ræth arffwe meth
sigh oc dør han ath nogher bondis tha then
bonne han dør at han a ath lændhe konings
embessmã buth at hã a til at kõme mz grãne
oc see hwat thet wor ther hã wor æpende
at oc ther næst a embessmã til tings at kõme
och lÿwsse thet ther och tha a tÿngh man

at næffne man mz embesmã oc hosbonden
at se oc syne oc læge wrtningh a hwor goth
som thz ær hyn otte ther døther ær oc sithen
ãnet ting ther effter sculle the lywsse hwath
thz ær oc hwor thet wor wrt oc tha mo hos
bondẽ holle thz inne dag oc iæmlinge oc scal
hã thet sammẽ holle ther wrt worder forotẽ
thz ær the koste ther spillis mwe som ær kost
eller ãdre slüge thet hã mo nytte oc gelle saa
meget ãnet igen mz the sãme wrning en kã
mer noger effter inne iæmlinge dag thẽ hyns
rætte arwing ær oc haffuer wor konĩgs bref
eller andre gode mẽtz at hwerkẽ embesmã
ellẽ hærris mẽ torff straffe tha a hã mz rætte
sin arff at haue æn haffuer hã ey slüg witne
til tha scal han haffue twige mãne withne
til oc swerie paa met xü mæn at han ær næst
frændhe til then dødhe Er thet sa at han ha
wer ræt til at tage arff effter hanũ tha scul-
le the wthlade En kommer engen effter in-
nen dagh oc iæmlinge tha a konings embes
man thet ind tül sigh taghe En sægther han
bondhen at han loth ey alth oth hwat heller
then arffwen scal taghe eller embesmã och
syghe at hyn loth ey alt oth til süne først ther
thet wort bort tha scal hã swerie tylter eth
och witne at thet ær alt othe ther hans wor

En kommer so ath nar hyn ær døth at bon dhens ~~Ath bondhen wil ey holdhe hans eff= ther hans døth~~ Och tagher embessman thz indh tha scal han thet lathe wæthe och lÿwse som bondhen sculle Oc lÿwsse thz a iæmlÿn ghe dagh ath han haffuer thz holdet En aff hendher han noghet for wthen wÿtne Tha bøthe iij marck som bondhen sculle. haffuer han thet oc saa at hā lather ey lÿwsse innen iæmlinge dag tock han haffuer thet sex win= ther eller flere tha sculle the som arffwen scul le tage thz wth kræffue som low ær En ha wer han thet mz wætningh taghet och lÿwst a iæmlinghe dagh och iæmlinge dag ær vthe tha haffue the hannum ey tÿl ath mæle ther effther komme wthen han wÿl fo them thet for gutz skyld, eller koning wil thm̄ thet igen gÿffue

Om wrak kommer til lāts — xcviij

EN thet wrag som indh wragis i haff= ne och enghen følgher tha ær thet ko= ninghs embessman gømmere at thz En kō= mer bodh ind then ther ey ær mære en sex øre tÿl oc lather embessman hanum op drage oc kommer hyn effter som hanum a innē dagh och iæmlinge tha ε han at gÿffue embessmā

tho øre for indreght oc iæffuer æmbeßman
om thet ær hans Tha swarie tÿl mz siætte
mans eth oc taghe sÿn both En kommer stø
re skib ind en byrdingh tha gyffwe halffwe
halff mark oc taghe sith skÿb En kommer
saa stort skÿb ind som læst bær eller mere oc
sætther han thet op at gømme tha gelle iÿ.
mark at taghe sith eghet iæffuer hannum oc
om skibet ær hans tha gange til mz tylter eth
oc wÿthne oc taghe sith eghet En kommer
han saa effther ath han fÿnner sit skib a flo=
the moll oc ey op draghet oc ey embeßmans
hæffd a kommet oc ey ackere fore ther han
lodh læge fore tha haffue han sith eghet ther
effther kom och ey giffnz penninge hwad
som thz ær mere eller mynne

Om wrag i fiorde

xix En kommer wragh i fiordh som i ros=
skillis fiorth eller annen fiorth ath ther
wrags noghet fra en by och til en anen eller
fran eth hærrit och tÿl eth anneth eller och i
thet swndh ey ær mere en wghe siøs mel=
lom tha mo thet icke wrog worte en ær thz
mære en wghe siøs tha ær thz bætre hanum
skibeth a at han giffue mynge log fore at ta=
ge sit skib heelt oc holdz oc embeßmã hawer

ther gømme a om ther ær engē sā thz gøm-
mer oc anner mā scal thz op hwgge en kom
mer sa at noger mā sægler i hart wether och
scal hā kaste aff sit tømmer eller aff ādre kos
the oc wrags thz ind til lātz tha mo konings
embesmā haffue ther gømme a och kōmer
hyn effter ther æpende ær ath tha scal hā mz
kymter gelle embesmā sith arbeyde som han
haffuer ther a lagt oc tage sithē sine koste

Om skib wrags ind mz folk xx

En kōmer noghz skib ind wragendis thē folk ær a tha mwe the selffue red-
dhe hwat sā the kūne oc hwickē man them
wil hiælpe for gutz skyld eller oc for løn tha
wære sagløst ær oc then hos ther æpende ær
at oc wil han enthen giffue eller fiællie anner
man thz som hā kān ey selff rædde tha haff-
uer hā thz wel makt En skilies the wit skiff
wet som thz fylge oc bærie thz ey selffue oc
ey giffue eller sælie thz bworth tha a thet en-
gē ad redde othē konings embesmā hwilkē
man noget tagher aff thz wrag som konigs
embesmā til hør tok thz ær ey mere en v. pen
ninge mwn tha scal hā thz wth lade oc bøte
iij marck en dyl han tha giffue tylter eth oc
wære sagh løst

Om fisk wrags ind

xxi En wrages fisk til landhet. hwatskins fisk thz ær enthñ wal eller størie at mã gyther hanũ ey halnet hwad fisk som thz ær tha a then førsth hitther wthen thet ær støria hun hør til konings gord forti man kaller thz gørsommens fisk ware tock scal han haffue geld for sith arwede som hanũ hÿtther En kommer hwal ind eller lÿst tha a hyn ther førsth hÿtter sig byrdhe at hwgge och gøre embesman sawn aff En kõmer førsth then tÿl ther rÿthende ær tha a han at taghe sÿn hæst byrde aff En kommer han met wogn tha mo han oc læst tage oc tock hwer meth thet skæl at han scal so embesman bwt thẽ førsth hitther

Om bod wrags ind

xxii En kommer both ind tock han ær mere en tÿl sex ore Tha mwe the ey mære aff taghe æn aræn motthe bære oc scal em-besman bwth hwilken tÿme man hÿtther en dagh Tha scal han io anner dagh bwth songhe fore then tyme. en kommer sithen nogher til ther hyn første haffuer aff taghet enthẽ byrde eller læst eller skibs fram tha mo

enghen ſithen aff taghe fortȳ ther ſtandher
tha konings marck a ho ſom ſithen tagher
noget aff tha lade thet wth oc bøte iij mark

¶ Om ambeſſmā bedis konings rath

EN kommer ſa ath embeſſman wil ath xxiij
noghen ſcal bøthe konings rath Tha
ſcall han ſandhe man tȳl hans Och tȳl
kalle tho granne at thet ſcal ath mynſte wa-
re en dagh fore tingh. oc thet ſcal ware ffre
ſolſbergh och moo han ey fore en ſagh kalle
mere en iij man aff en by for wthā hā bedis
all byen ſāmen en bedis hā al byen ſāmē tha
owe the oc ey alle ſāmen ware at gÿffue en
een log ellr̄ bøte iij mark alle ſāmen En feſte
the log fore oc ar thr̄ noger mā i ther ey wil
ſwarie tha mo hā icke mere fella en ſig ena
om tylten worter tock ſwl at hā ſwar ey

¶ Om embeſſman kaller anner tȳl tinghs
och ſiar ath han ar falder

EN kāmer hyn til førſte ting eller ānet el
ler tritie oc ſiar embeſſmā at hanū ſial
a hender eller at ther kom ey rath at ſagen
~~eller hanū braſt forfal~~ oc en tock ath harris Braſt forfald
mē ſige at hā lod ſith forfal male tha ar thz

ælle giort tha a hā tok at swerie tylter eth sær fore lawe forfal oc sær for hoffuet sagen oc thz scal wære næste ymt effter ting kōmer embesmā a første ymt oc ær ey wether kō-
ii mend mele mē at swerie log tha scal hā late tho mē mæ-
Sidh forfald le fith forfal oc thz forfal ther mæles thet scal atther møte a tinge oc siger embesmā at ha nū field a hender tha scal hynt witne mele at hanū møtte alswolth oc tha legge the atther ymt fore annē finne en kōmer oc sa at anner ymt oc skyl thm om tha scal sāme lwnd fare som malt ær oc a tritie tha mo hā oc late for-
forfald m.. fal møte som nw ær melth en skyl thm tritie ting om tha sculle ting mē atter legge ymt fo re oc næffne tinghøring til oc the sculle a fiær- de ting til kōme oc møter tha bondē oc em- besmā at gyter ey bondē wort sig mz logen bote forfall oc for howz sagen tha wære han worter en kōmer ey konings embesmē tha a tyltē at tage sig hātlan oc wærie sig en møter oc konigs embesmā oc gyter ey bōdē wort sig teær hā fallē at thū sag oc tha sculle ting høringe thz witne næste ting effter ær han oc
Thingmend worther tha sculle tingmē hanū sagløs mæle oc embesmā haffuer tha icke at mæle wit ha
sagesløs mele nū for then sagh En wordher han oc falder tha sculle bønner konings ræth i hans gordh

søghe oc offwe the mz rætthe tinghøring tyl at næfine oc ryjthe paa hans brofiel ther fæt ær aff dømt mz konings æmbelsman Ræt-ther hanum ther wth iij marck fore laffwe forfal oc iij mark for hoffwet saghen oc ther scal hyn nøghes mz En rætther han ey wth the sex marck oc haffuer hyn tinghs withne ath hanum braff oc giore ey ræth fore Tha mo konigs embelsmā hanū sithn̄ næmme til nij mark iij mark for howz sage oc iij mark for laffwe fal oc iij mark for hā tolde dōmē oc han giorde ey ræt næste fymt effter dōmē

¶ Om bondhen stor fore mz logen xxiiij

EN kōmer so at bondē sither første ting ther han sculle sigh wærie oc koninghs embelsman kommer ey til oc ey hans forfall Tha mo bondhen wærie sigh mz hanthloff om han wil En siger konings embelsmā mz sanne at hannū møthe forfal tha scal hā wor ther wære hwilket fymt som bonden møter oc embelsman møther ey oc ey man pa hans wegn ther forfal siger en logwinner han sig mz hādlog tha a hā at wære worter. en fiær-de fymt ther tingmē kōme til tha scal thē wit ne om gāge hwat heller bōdē ær worter eller

¶ Om bonnē kōmer ey a (felder første ting at swære for sigh

xxv En kõmer bonden til thꝭ føꝛste ting ath swære konings embesmã oc ey til ãnet oc ey til tritie oc ey til fiærde oc faller hanũ a hender tha a tok ey embesmã at næmme ha nũ føꝛ en thꝭ fæmte ting ær gangꝭ En kom mer bondẽ til fæmte tingh oc biwther logdõ men tha scal hã with log wære mꝫ tylter eth foꝛ dõmen oc ãner foꝛ lawe fall och tritie foꝛ hoffuꝭ sagen oc tha skulle ting mæn oc næfne mẽ til at wære ther ower a føꝛste fymt githẽ hã tha woꝛt sig mꝫ tre tylter eth tha ær han sagløst foꝛ embesmã en gyter hã sig ey woꝛt tha haffuer embesmã withne a tingh mæn at hanũ fiæld a hændher och sithen mo han næmme hanũ til iij marck

Om mã lwstes a hender xl marck sagh

xxvi En kõmer sa at bondẽ woꝛter lwst a hẽ der xl marck sag oc hyn later falle och fulfølger thꝭ ey tha a konig foꝛ hwert xl mark sag eller xl mark bot iij tylter en alle the sam melwnd a mã xl mark mol oc søge som trige mark mol oc hwerkẽ foꝛ lage fal eller foꝛ dõ mẽ foꝛ hã mere en iij mark om hanũ brysther tylter eth en foꝛ hã dom a hẽder foꝛ xl mark sag ræther hã ey thꝭ och a the næsthe fymt tingmẽ a høꝛendhe oc iij mark foꝛ lowe fall

~~tha mo embedsman namme hanũ iij marck~~ iij ß for hoffs
~~for hoffuoz saghñ oc iij mark for dommen~~ sagn
iij ß domen

Om mã dør inne at anners

Dør noger man inne at anners oc bondẽ xxvij
haffuer arffuen inne oc ipwiffer thet ey
a trij tingh ther næsth effter oc ey lather thz
vorthe som mælth ær tha scal han bøthe iij.
marck eller giffue tylther eth at han for alth
mz som log wor. en kõmer saa ath bonnẽ
ther arffwen haffuer inne ath han dyl all
arffwen oc figher han haffuer inghen innæ
oc figer embedsmã at hã haffuer sa got som
en marck sylfs eller mere sa at thz ær laffwe
arff tha scall hã dylie mz tre tylter so ær och
om gwld som hijt worder oc op graffweth dane fæ
a iorthẽ ~~thz som mẽ kalle dãne fææ~~ wære tha
a mã alt at dylie mz tre tylter eth. Gør han
with all arffwẽ ellẽ dãne fææ tha lothe wth
oc tylter eth oc witne a at thz war ey mære
en danne fææ thz hør koningen enæ som ær
gwld oc sylff och ingen Annen

Thz er gued
oc sølff eller
penninge som
ligger wndh
jorden

Hær effter følger Kircke loghen

¶ Thette aar then raath ther ſaath war om ſtaffne mol i ringhſtaade lwndh aff abſolon aarkebiſſcop effther alle kiaalātzfare bøn forti at retthen war ſøzre for meghet hord mellō biſſcop oc bønder aff kircke loghen

KJrcke om hwn bygd worder tha mo hū ey annē ſynne wÿghes vthen løſſ worter alteraaſteen eller hyrnnaa bryſter aff altere eller at hū worther ſa ſpylt at ther mo ey gutz tiianiſte i hollis En ſcal hū wÿghes tha ſculle ſogne maan holle biſſcop en nat pa theris koſth oc hans cappellane ſculle the giffwe en halffwe mark oc hās butſwnne en øre oc biſcoppē ſcal late hellidō til aff ſin egē koſt worter kircke preſt løſſ tha ſculle giffue maan til tage thm̄ preſt mz biſſcops wilge Byther oc preſt with ſogne maan tha bøte han effter ſÿne gerninger oc baare with ſÿn ſogn oc bøn ner ſculle ey preſt bort drÿffue oc ey mo han with them ſkilies vthen there wilge worter frith bruth i kircke eller a kircke gord tha bøthe then ther frÿth brøt iÿ mark oc biſſcop op wÿgher kircken eller kirke gord En om thz ſa fattig en mā ther i kircke brøt ath han haffuer ey iÿ mark tha ſcal hā faſte thes me

re Tager man aff kircke eller aff kirke gord thet ther gud ær til tiæniſte wÿgd eller oc thz annen man haffwer tÿl hande laght for otē hyns loff ther thet lagde ther Tha lathe wt thet han tock och bøthe iÿ mark En om mā pløgher aff kircke iorth agher eller engh oc han hafwer thet Tha ſcal han bywthe thet tÿl reep och ræth mol En ræpes thet hannū aff tha haffwe for giorth ſith arbeydhe En ey mo thet hÿthe kircke ran vthen han wÿll ey repe Och føør thet indh a forbutth En tagher man reep dragen iorth aff kircke alth eller ſær eth ſtøcke eller oc æng oc kaller thet ſith eghet wære Tha wærie ſigh thet til mz næffnd i kircke ſaghen En bryſther hanum næffnd Tha lathe wth thet han tock oc bø=the iÿ mark En hwgger man i kircke ſkow eth læſt och dyl han thet tha dylie mz iÿ men eller bøthe tre øre. en gør man witſkor i kirc=ke ſkow tha wærie ſig mz tylter eth eller bø=the iÿ marck. en om mā bryder helig pa kirc ke gord tha wærie ſig mz tolff low faſte mē en bryter hā i kirckē tha wærie ſig mz næffnd i kircke ſogen

Item wÿl nogher man gÿffwe i ſoot. tha moo han ey wære gÿffwe en halff ſÿn hoff=weth loth. En om arwÿnghenne wÿllæ

dylie thet effther hans døth och presth sÿær enæ ath thz war gÿffuet Tha mwe tha dy-lie meth xÿ loghfasthe mæn . en ær ther twi-ghe manne wÿtne tÿl ath thz wort gÿffwet Tha mwe arwinghene dylie thet mz næffnd i kircke soghen oc then næffnd scall ey wære willigh Wÿl man heel i kloster fare tha mo han ey mz all sÿn hoffuet loth fare Om mā festher sÿn frenkone och fregner thet bisscop oc gør ther førbuth paa oc tagher han henne sithen i forbuth før thz worther loglÿge delt Tha mo bisscop hanum bant føre . en kom-mer thet til logh Tha scal man ther til næff ne sex mæn a hans wegn oc tog a thn̄ wegn ther theris byrdh kommer sammen Och sex mæn a henne wegn oc the sculle swerie thm̄ enthen sammen eller skylies ath So ær om man fæsther sÿn frænkone . en worther thet giorth i løn eller the haffue børn byrd sammē och dyl han tha swærie sigh mz xÿ tolff men Thette ær ræth om konings bordag næsth søskone børn och al thet ther forinnē ær thet a at dylie met næffnd so ær oc om kÿns ran En thesse lwndh a næffnd ath ganghe ath the ther tÿl næffnde wordhe The sculle en-then swærie meth then ther sægther ær eller meth then ther sæghter En om nogher there

wil ey swerie tha bøte sex øre for hwer staff
ne han ey swer othē han lather mødhe lage
forfal at tock ær han en skyldigh at swærie
at then mā ther sægthet ær han wære wfield
tÿl thes ther annen synne scal swæries Thy=
te ær ræth om skroo worther man dræpen oc
gor enghen man wæther tha a then ther sø=
ghe wil nÿ mæn til næfne at komme och fi=
then lathe han bansætthe En wil han then
tiændhe a hendher søghe tha scal han hanū
a handh swærie mz xÿ logfaste mæn oc moo
ey hyn werie figh mz næffnd then samme
logh ær oc om troldom oc om forræælske

Troldom sage
og forrædere

Thette ær the tÿmme man scal helig hol=
de høst helig fran sancte oluffs dagh och tÿl
annen dagh effter sancte mickels dagh J|m
le helligh fran adwenth oc saa tÿl otthenne
dagh effther tolthe dagh. kircke wghe ær
alle buthelghe fran mitdagh then halffhelge
ær oc saa annen dagh til qwels hoo som tha
brydher helg i the tÿme tha bøthe iÿ marck
bisscop eller wærie fig mz en tylth eth Hwor
som man brytther mz wothe oc ey mz wilge
ther bøhtes ey bÿsscops ræth fore En heligh
bruth mo ey skøthes meth inghræ mæn En
meth fæmthen winther gammel Hor sagh
moo enghen man gÿffwe mans kone othen

Hor sag maa
ingen giffue
mands kone

bondē selff en wil oc hā sægthe hēne tha wæ
rie hwn sigh mz næffnd i modh hanum och
saa modh bisscop Tcræl mo ey mære forgøre
hellig dags brødhe en fyn huth Enghen sag
scal man aff dømme othen for hione skilnet
en alle andre saghe stande so lenghe til biss=
cop kommer i the bygd oc embesman lyw=
se for then ther sæghthet ær oc for hans grā
ne oc sithen a thet at standhe tyl annen byss=
cops komme æn haffuer ey en tha sæght tha
sendhe fore sigh then som swlth swar for ha
num En worther man sæghtet och wyl ey
byscop i bygdhen bythe Tha mo han han=
num ey handher mære kalle En sæghther
byscop embesman nogher man tha a han
sigh at wærie meth syne granne En witnes
hannum ey granne tha moo han taghe wdi
kircke soghen en sæghther han saa manghe
atthe ey witnes til log tha swerie the indbyr
dis saa manghe som the ære Man a at stæff
ne annen a sin brofiel oc granne a hørendhe
sither han tho stæffnigher tha bøte hwert
mz sex øre eller dylie thet mz sex mæn sither
han trythie stæfningh . tha bøthe iij. marck
eller dylie mz xij mæn oc tha a prest fierde syn
ne at stæfne hanū i skro kōmer hā ey tha. tha
ær hā fallen bote for fæstning oc for hoffuet

ſagen oc tha a preſt a ſatthe hanum i forbut
oc ey i bandh at lathe før dag oc iamlinghe
othen han ſpiller hanū tianiſte fore ſogne mē
an gøꝛ hā thꝫ ſa a han i band at gāge oc ho
ſom ſithē haffuer ſamfwnd mꝫ hannū tha la
the ſig aff bāne ſla oc bøte iij mark. en ho ſō
i band worter ſat mꝫ rath ſkal oc wil hā aff
band i førſte ar tha bøte ſtaffne oc ſag oc bø=
te iij mark for bandh en gor thꝫ a annert ar
tha bøte ſtaffne oc ſagh oc ſex mark for band
en gor thet a tritie ar tha bøte ſtaffne oc ſag
oc ix marck for band.en gor thet a fierde aar
tha bøthe ſtaffne oc ſag oc xl marck for band
icke mere Thꝫ ſcal mā oc withe at for hwer kønlig synd
kønlig ſynd ſom mā gøꝛ oc ſkrypther ſigh fore
oc haffuer han preſt til witne før hā worther
ſagtet thē fore tha a hā ſagløſſ ware for thē
ſag for thēne ræt hawe bønner i at biſcop tryſ thiendie part
tings tỹnde aff al theris ſod oc en ſtad til ſā aff ald theris
mē føre i kirke ſogē.en om mā worter fūnen saad
mꝫ at hā hawer ey tỹndꝫ ræt tha warie ſig
mꝫ en tylt eth. en ſiger mā at hā hawer ſomt
tyndꝫ oc ey alt tha late wt oc bøte half mark
eller werie ſig mꝫ ſin egē eth Skyl biſſcop oc
bønner at om log tha ſcal thēne ſkrifft ware
thē i mellō Thēne ræt war ſat om ſtaffne
mol oc liwſt a lātꝫting thē onſdag næſt fore

sante iacobs dagh och a fiorthenne winther
sithen woldemar wort en weldugh koning
oc a trethenne winther sithen absolon worth
ærkebisscop oc en iæmlinge oc iiij wger oc iiij
daghe sithē Sācte knut i ringstæde worth
lagt i skriin oc knut koning woldemar søn
war kronet til koning oc iiij winther oc fæm
wgher sithen rod wor wunneth til kristhen
dom aff wolmar koning oc lagt til siælantz
biscops dømme aff woldemar koning oc aff
alexander pawe oc fran then dagh wærden
skap wort oc til thā dag then ræth war sæth
Tha wære gangne sex twsende winter och
trij hwndrijthe winther oc xl fæm monedhe
mynne oc sexthen daghe oc sithen wor herre
wort føder tha war gangne twsende win-
ther oc hundrede winter oc siuw tiuw winter
siuw manede oc xij dage

¶ Har ændis kircke loghen oc effther
børies konigs Ericks hāt fæstnig

Thet haffwer oc konings ræth i rij
get at ingen mā scal fanges uthen
hā worter loglige forwūnē for rij
get eller hā worter tagē mz tyfnz
eller han tager qwinne mz wold eller han
hwgger eller dræper noger mā i thz hærrith

eller by ther konig ær i oc worter saa grepen ther wether

Thette haffuer oc konings ræth at hās breff scal paa ingen giffues før han ær loglige kærd paa herris ting oc pa lantzting oc wil ther ey til rætte stande hwerkē mz log eller mz bøter Tha scal koning gifue et bref offuer hanum oc biwthe hannū ræth innen femten dage enthē mz log eller mz bøter En kōmer han ey før a thū sextende dag tha scal hā retthe with thū ther kæer offuer hanū oc bøte bonnē i. marck oc koningē iij.marck En ræther han ey tha tha scal koning giffue annet breff oc bywthe hannū at rætthe innē. x. daghe. en kōmer han ey før a then xi. dagh. tha gøre bonnē ræth oc bøte hannū ij marck for breff oc koningē iij marck en om hā ræther ey en tha. tha giffue koning tritie bref oc bywthe hanū ræth innen fæm dage En om han kōmer ey før en a then fiætthe dagh tha rætthe bonnē oth oc bøthe hanū iij mark for breff oc koninghen iij marck oc sithen giffue koning fierde breff oc kalle hanū fore oc biwthe hanū at rætte som nw ær melt oc tha bøte hā koningē xl.mark rede pēninge thette ær ræth fiælātz low oc wil hā ey tha for konigē kōme efster tæsse breff tha wille koningē tijl

Koning Breff skall icke giffs paa nog. för hand er konglig kierdt paa herr. ting och Landzting

hanũ aff sin gord skællige at gøre bonnẽ ræt
oc the sculle wæthe bonnẽ. vi marck aff hans
bo for the breff som hã haffuer taget och ko-
ningẽ xl mark oc sa nij mark for the iij breff
oc mere sculle the ey aff bonnẽ tage for then
sag. en worter sa at noger tager tyllighe breff
pa wsæghthz mã sa at hã ær ey loglige tingh
kærd tha bøte bondẽ iij mark oc koningh iij
marck forthi at han sagdhe wsanne

Thesse log wort giffuẽ pa thñ torsdagh
næst fore palme søndag paa thz hoff i
worinborg wor oc ther wor witer biscop pe
der aff wiborg. biscop tyge aff aars. bisscop
mwor aff hælãt. greffue otte aff ramsberge.
her woldemar aff rostock. greffue albryjt aff
glickẽ. greffue hẽrick aff glickẽ. greffue albryjt
aff æffuersteen. iuncker bærner aff gustrulia.
oc ther til the beste mẽ aff rigz bode lærde mẽ
oc lege. thz ær. m. winter oc cc. winter och een
winter oc xij oger sithẽ wor herre wort fød-
der oc sa til themne log wor giffuen

Hvo som rither mz giort rod hiem til an
nes mãs oc dræper hanũ i sin gord ellẽ
hãler eller særer tha ær hã fritløs och alle the
sõ i færd oc i fyllie wore mz hanũ oc so oc ær
thz orbode mol oc fo the aldri frit før en then
dødis frẽder bede for hanũ eller for thm̃ tijl
konigẽ. oc koningẽ tage al theris hoffuet lot

for otē there iort oc sa halff hās thē gorden a
som thū gerning wor giort i oc worter nogē
mā drapē aff thīm ther i thū gernig wore tha
wære hā wgild oc scal ey fæstis fore hanū oc
ey bytes hwerkē konings ræth oc ey biscops
om hā dræpes i the stund som gerningē gior
dis En om noger mā dyl at hā war ey i then
gerning tha dylie thz mz hærrit næfnd oc fal
ler hanū næffnd tha haffue hā natte rwm oc
dags at rymme hwor han worter sithē gre=
pen tha gange aff hans hals

D~~ræper noger~~ mā annē mā mz radz rod
eller hāler eller særer i kircke eller noger
stæd som hā haffuer sig hærberge tagz hwat
hellē thz ær i køpstet eller pa lādet tha ære the
~~oc alle fritløss~~ som ther ær mz i færd oc i føllie
oc ær thz orbode mol oc fōge the aldri frit før
hÿn dødis næste frēder bede for thīm til ko=
ning oc konig tage halff there hoffuz lot otē
there iort oc halff hyns som gordē a thū ther
gerningē wor giort i . en om noger mā finner
hanū mz i færd oc i føllie oc dyl hā tha dyliæ
mz hærris næffnd som før ær mælt Worther
oc noger mā ieÿder aff sine fiænde til nogher
mās gord tha nor hā kōmer i huss eller i gord
tha haffue hā ther sa fwl frit som hā hadhe
hiæme at sin eghē worter hanū ther oc nogz

giort tha ær thet oc orbode mal
HVo ſom herberger fritløs mā tha bøthe
koningē iij mark oc iij mark hanū ſom
ſcadē fick eller hās arwinge om hā ær døt. en
vyl hā at hā ey herbergz hanū tha vylie thet
HVo ſom dræ= (mz hærris neffnd
per mā eller hāler eller ſærer oc haffuer
hā icke at bøte mz tha fōge hā borgē for ſigh
en kā hā ey borgē fōge oc haffuer hā ey at bø
te mz tha legge mā hanū fore eth ſymt oc an
net oc tritie kōmer han ey tha mz bøter oc gør
ſkel oc ræt for ſig tha fare mā til tings oc ſwæ
ſe hanū fritløs oc ſithē hā ær fritløs lywſtder
huor hā worter ſitē grepē tha go af hās halſ
THz ſcal ey forbytes aff konigs embeſſ=
mā bort aff landz at føre korn oc fleſk
oc hæſte oc ſmør for vtē alt lādet tager we=
der oc bede om at thz ſcal forbiwtes oc for=
biwtes thz tha ſcal ey konig oc ey hās embeſ
mā giffue nogē loff til at føre nogz bort i thz
THz ſcal mā oc wite at hoff ſcal (aar
wære hwert ar i nyborg oc tȳt ſcal hwer
bōne rȳte pa ſancte andree afftē wil ey æm=
beſſman wȳther taghe tha rȳthe bondhen
tȳl tȳnghs eth och anneth och tritie oc bym
the henne wth och wȳl ey æmbeſſman en
tha taghen tha næffne tȳl aff tȳngeth tree

man eller iiij at fylge hanū tyl konings gord om han ær i thet hærreth eller til embetsmās gord en ære the herwekenæ i thet hærrit tha føre hannū til hærris kircke oc the gode men wære ther hos ther aff tinghe wore næffnde at hyn lægs ther ind i kircken hwath skadhe ther aff strax kommer sithen thz gange a embetzmās skade oc ey aff bondens oc swlt redhe wth

Ey scal oc konigs embetsmā hawe wold at nøde bonnē til at føre sine swin ānerstæd til allē En bonnē selff wil en koninghs embetsmā britie eller hās lābo eller gorsæde the sculle føre effter embetsmā willie oc buth ey scal oc konigs embetsmā nøge nager til at sitie pa hws for utē sa ær trang oppa at her ær fore land oc almenth biwthes wth

Ey sculle oc bønner twingis til at bygge borg for utē thz ær mz alt rigēs rad at the nødis til at byge borg til bære en bigd er

Ho som hafuer mark skyld iort en øre ellē x øre eller xi øre tha redhe ther aff en fwl haffue. haffuer hā xij øre skyld tha redhe ther aff halff annē hawe

Hwilkē fati mā som lithē iort hawē en øre skild eller mynne ther hā ey sær oc ey slar tha scal mynne hēne om hā ey slar eller skær hēne so

som føre sagdes

OCk scal ey konig tage eller køpe kircke tÿnde for uthē hanū liger høgt rÿgens nød pa oc tok so at the geldes hā føre hawt taget oc worter sa nød pa at tynde tages eff ter rigēs rod tha sculle the tage hanū for saa megz werd som hā mo mest gielle oc kircke warie fialie hanū sa at kircken fonger swlt fore sin tÿndhe

LAlā falster oc møen sculle hafue thn̄ sa=me log som fialātz fare haffue for uthē thz at hu som draper mā i lalād hā bøte mā bøter oc xl mark thē til forti at the bedis thet selffue aff konig woldemar och hā thm̄ gaff oc the wether toghe

Thn̄ mynt ther i fielant ar scal ware so got som then ther i iwtland ar och scal lywsses før en a sancte mickels affthen

Alt klade som køffmen haffue at fiallie scal moles at ryggen oc ey at eggen utē skarlagen oc watmel

DRaper noger mā eller hāler i thz har=rit som koningē ar i tha ar thz oc orbo de mol om thz ar mz radhet rod giort oc ko ning tage hās hoffuz lot for uthē iort en sat ther mā sor a annē i the time tha bøte for sor som log ar oc xl mark thn̄ som skadē fick for

krit brod oc koningē xl mark ¶ Skyl mans
hion indbyrdis eller nogræ mē ſom ſotte kā=
me ſammē at noger mās eller hwor ſom thz
ær oc gørs thz ey mz rodet rod tha bøte ther
fore ſom thet wore giort pa almynge weye
En ſiger noger at thz wor giort mz radz rod
oc haffwer twige māne witne til oc dyl hyn
ther ſag giffs tha dylie thz mz hærris næffnd
oc hā neffne ther ſag ſøger oc faller hyn ath
neffnd tha ær thz orbode mol ¶ Itē ho ſom
borger for thn̄ mā ther liff eller legome hawē
forbrut oc ontkōmer hā tha a hā oc bøte hās
gerniger oc ther til twēne xl mark Thet ſcal
mā oc wite at hwor ſom helſt bōne eller bry̋
tie worter loglige felder for iy̋ mark ſag eller
vi. eller ix mark tha a hās iort drotē op at bæ
re hās fals mol for vtē i thn̄ ſag konig ær ſelf
bōne ¶ Itē mo engen mā op bære xl marck
ſag aff ſine tiænere vthē the ſom konig haff=
uer forlæt i ſith rige Thz ſcal mā oc withe at
ſwær noger mā tylter eth a bog for then ſag
ther ly̋ff eller ære geldher Och wordher han
loghly̋ghe feldher aff by̋ſkoppen och aff
by̋ſkaps næffuy̋nghe. Och ſaa openbare
giorth ath alle man wy̋the thet at han ſwor
ſigh om meen Tha a han ath bøthe ther
fore mod bonnen och mod koningen ſo ſom

hā worе fælder i nækfnd oc bøte biſcop hās
ræth oc ther til wære mÿnne mā ¶ Itē thet
ſcal mā oc withe at kōme mē ſotthe i kircken
oc worter thm̄ ſkylnz mellō othē for rad ſa at
mā worter dræpē eller hāleth eller hwggen
tha bøte for ſor oc for drap ſom log ær oc thē
til koningē xl mark oc xl mark thn̄ ſom ſka=
dē fick eller hās arwinge om hā ær døt En
worter thz giord mz radz rad tha ær thz or=
bode mol ¶ Itē worter noger mā feldher i
tings witne tha bøte iÿ marck bonnē och iÿ.
marck koningē for hā lywer a tinge ¶ Item
worther oc noger mā felder oc igen dreffwē
at hā haffuer beſegelt wrangt a tinge tha bø
the xl mark bonnē oc ſaa koningen ¶ Item
Kirckēs iort mo hwer kriſten mā køpe thÿ
at alle criſtne mē ſculle wære thn̄ heli kirckes
wærie ¶ Item thz ſcal mā oc withe ath all
kircke tÿnde ſcal wære betalz innē pinghes
dag ondher kirckēs dom ¶ Itē thz ſcal mā
oc withe at grÿper nōger ſin tyff oc later ha
nū ſlippe mz wilge eller mz owillie tha a hā
at bøte tyffwē xl mark eller oc hās næſte wē
ne oc ſo megz koningē Thet ær oc ræth ath
ho ſom høffuer fortal eller forwaring gør no
ger mā for dom oc reth a tinge eller āner ſtæt
tha ſcal hā førſt haffue tapz ræthē oc wære

wunnē i thn̄ ſag the dele om oc bøte ther pa
ſom woldemars low inne holdher forthi ath
hwer mā a mꝫ ſkellighed for dom oc ræt at
ſtāde ¶ Thꝫ ſcal mā oc withe at enghē ſcal
mā witne pa bære eller dā offuer giffue othē
hā ær ſelff til wether mols mꝫ ræthe othen
om ſa worder at noger mā worther ſa wſel
at hā worter flyctigh oc ey wil kōme och ſto
til rætte oc tha a mā at legge hanū lowlig tyd
fore at kōme oc ſto til rætte kōmer han ey tha
a mā hanū ſithē fordele effter logē ¶ Item
hwſom legger mā wſanne ſag til a tinge tha
a hā at bøte iij mark bonnē oc ſa koningē ſo
offthe ſom thꝫ gørs oc bliffue ther til mȳnne
mā fore hā førde logē til tinge for gode mæn
eller anner ſtæd ſom mā ſither dom oc ræth
¶ Itē thꝫ ær oc rȳgē rad i dāmarck thꝫ engē
mā kā noger tȳd fōge eller haffue lage hæfd
eller felag beſithēde pa nogꝫ iorde gotꝫ eller
bygnings grwnd utē hā haffuer thꝫ fonget
aff rætte eyære effter thi ſom logē othwiſer
¶ Itē ær oc rȳgēs ræth at hwilkē man ther
kæer a thn̄ annē ee hwor om thꝫ helſt ær och
ſiæ ſig thꝫ wille bewiſe ſom hanū aff ræthe
bør oc fulfølger hā thꝫ oc gør thn̄ bewiſſning
tha haffuer thn̄ fore ſagē ſtor engē wern lē=
ger i mod hanū mē hā ſcal wære hanū fallen

fore thн̄ ſag ¶ Jtē ær rigēs ræt i dāmark at
hwor noger mā holđ ãner mātz gotz fore ſā
hus iort lāt oc ſlot oc worter thz hanū aff wū
net mz rætte tha bør hanū ther hanū anwor
dede gotzeth thz wijnđ mz rætte al koſtē oc
tæring ſā hā ther om giort oc tæret hawī oc
fore al op byrd ſā hā thī aff hafuer op boret
frā thн̄ tid hā delte pa hanū oc kūne the ey ſy
thн̄ bode til enſt worte om thн̄ opbyrelſſe oc
tæring. tha mo thн̄ for ſagē ſtor minſke thz mz
gder effter thi ſā rigēs ræt vtwiſer ¶ Jtē thz
ær oc rigēs ræt om noger wortī kærd for ſka
de eller for geld tha bør thн̄ ther a kæris ſwa
re ther enthē ia til eller ney oc kā ſig icke vnt=
ſkiwte mz thz at hā ſiær at thz ær hanū vwi
derligt mē hā ſcal orſage ſig effter thi ſā logē

Thēne log gaff konig erick (vtwiſſer
konig kriſtoffers søn i nÿborg effter al
le dāne rod oc the weter toge oc lywſtdes a
thн̄ fredag næſt fore pingis afftē i nyborg oc
ther wor weter hertug woldemar for ſønen
oc ærkebiſcop iens aff ſkone. biſſcop ingwor
aff ſielād. biſſcop iens aff ottēs. biſcop cāceler
aff hetteby. biſcop tyge aff ars. biſſcop peder
aff wiborg. elect⁹ nicola⁹ aff burlūde. biſſcop
iens aff ræffle. grefue albret aff æſſuerſtē. gre
we hērick aff glickē. greffue iacop aff hallant

Huo (?) vinder noger sag, han vinder Cost og [illegible] Recess: 8 cap

Om noger vorder kiendt for skade ... for gives

oc ſithē the bæſte mē aff riget bode lærde och lege. M. winter oc. cc. winter oc xl winter paa thn̄ fierde ſithē wor herre ihūs xp̄s wor fødd̄

¶ Her ændis konig Ericks hātfæſtning oc effter høries konig Olufs hantfeſtning

I The hilge trefoldighes næffn amē vnd̄ wor herris ar. m. oc. ccc. oc. lx. oc xvi. helli kors dag inuēcionis ſā ær thn̄ dag thz heli kors fātz først Tha til ſāmē kome i ſlawelſe alle rigēs beſte mē mz almwen at keyſe konig a ny. tha war ther ſa endregteligt ſkicket oc pa ſagt førſth at biſcop capellane cloſtr̄ oc alle kirkēs ꝑſone re i dām̄ark rige ſculle nyte al theris frihet ſā the haffue beſt oc frieſt nogē tȳt nøt oc thē til altings frȳ oc frihet tagne aff alle kōgelig tin ger i hwat naffn ſā the helſt haffwe eller neff nes kwnne ¶ ~~Itē hwer preſt ſcal haffue en haffuz gord~~ frȳ aff alle kōgelige tinger oc the frȳ mz ſom bo i forneffde gord ſom ſkicketh ær til preſte bolig i hans ſogn ¶ Item ſcal ey koning eller hans embeſman opbære kircke tȳnde ¶ Item ſcal enghen ſkickes til nogen kircke at haffue i dāmark ſom ær aff oc frem mede eller wbekēt twnge mol oc ey ær fwl- alderne ¶ Itē ſcal ingen i hwat ſkickelſe hā ær aff beware ſig mz kloſter gotz ellr̄ æpedā

Preſte gaare

oc ey heller mz abbede prior eller mz nogher
theris embeſſmã i nogr̄ mode en forneffnde
abbete prior oc theris embeſſmã ſculle i alle
mode ſware theris biſſcop ſom theris ſanne
herre ær bode wærdelige oc owerdelige ſwl
lelige offuer alle ſager ¶ Itē ſcal engē patro
ne til ſkicke noger clerck til noger kircke vthē
hã ær ræth patrone Icke ſcal oc thn̄ megtu=
gere gøre thn̄ mynne mektug forfang i pa=
trone ræth i thet hã før til ſkicker eller preſen
teer ¶ Itē ſcal ey noger biſſcop . eller nogher
kirckēs perſone gripes eller røffues vthē the
wore rættelige offuer wn̄ne effter lowen aff
theris dõmere ¶ Itē ſculle ey kloſter ellr̄ the
helli kirckes perſoner twingis eller bewaris
mz hæſte eller mz hwnne at føde ¶ Itē ſcal
engē beware ſig mz thz gotz ſom preſter eller
kirker ower for otē mz theris arwingis min
ne oc biſſcops ¶ Itē alle riddere riddſcap oc
wæpnere ſculle frit op bære iij mark ſag och
nij mark ſag aff alle theris tiænere oc worth=
nede e po hwat wærdelig ting the ower wne
worthe oc ydermere om the haffue ther frij=
het til ¶ Itē ſculle the ey nøtes til at fare i krij
eller orloff aff koningē mz mynne en koning
ſcal løſſe thm̄ theris fengzel at mynſte innē et
ar om the gripes oc wethr̄lege thm̄ thet the

myſte før the annē tyd bedis at fare vdÿ or-loff oc ſculle alligewel nythe theris frÿhedh alt ſom til forn tok a the ey wtfare i krÿen ¶ Itē ho ſom ſin iort haffuer myſt mz wret-the eller annet gotz aff kronē ſcal hã haffwe thm̄ igen oc ho ſom ſithē pa konings wegne thet wil delæ igen tha ſcal til næffns aff biſcop rÿ beſkenæ mē gylde ſom then ſag ende ſculle with theris eth ¶ Itē ſcal engē klerck ſom noget haffuer aff the førſte wielſe anã-me noget forthi pa wærdēs wegne aff ko-ningen oc ſcal ey til ſtædis men hã ſcal til ſkic-ke i ſodane æmbede gote beſkene logmē och bythe the mærkelige ther vdi tha lade them alder ſtædis til ſodãne æmbede igen ¶ Item Scal koning oc hãs embeſſmã effter theris ydersthe makt aff leghe al wſampæ ſom ær mellã rÿgēs indbygere ¶ Itē ſcal engē grÿ-pes oc thē hã kennes ſine gerninger i rætre el-ler openbare ower wūnen eller oc grepē mit ſerſke gerninger for hwilket han ſcal myſthe lÿff eller lether worther oc nogher openbare ower wūnen tha ſcal hã haffue tÿd at fly rÿ-ghet effter thÿ ſom thet fÿnnes i logē ¶ Itē ſcal enghn̄ pynes eller beſcattes with pēnig eller i andre mothe ydermeræ en ſom i logen fÿnnes om han worther owerwunnen

Itē koning woldemars low scal obrødelige hollis i alle mote oc gømmes som thz finnes i koning woldemars bøger uthen noget ær formÿnsket eller forbæreth mz frÿhedh eller hātfæstninger i thz som i lowē finnes ¶ Itē ær nogen owane op taghen mod logē Tha scal thet gøris til inthe besønderlighe thæsse effther scræffne artikle som ær førsth ath inghen scal føre konings eller drøtnings fadebur længer en hans hærrit ræcker Worther oc brøst woþÿ forning Tha scal konings embestmā lepæ wogne oc then som thet for søm medhe scal betale wogn lepæn oc a iÿ marck ¶ Item Scal ey bøndher nødis tÿl at byghe konings gordh sloth eller møller wthen mz bæste rÿgis mæns willie oc rodh ¶ Item Scal ey tÿnde skat kræffues hær effter som nw nylige war pa laght ¶ Item mo bønder som selffue iorth haffue Halfwe æmbedhe tock saa at the gielle koningh sÿn ræth aff theris iorth ¶ Item Scal ey koningh bygghe paa noger mantz iorth wthen met æperins mynne ær och noghet bygdh tha scal thz aff brydis ¶ Item alle bønner e hwem the tÿl høre wille the aff fare aff theris boligh Tha sighe thes tÿl loglÿghe Och gøre ræth fore sig oc fare aff som loghen wtwÿsser

¶ Itē konings embedsmē sculle ingē skaffhe
fore thm̃ sælffue oc enghen annē stæd wtē til
rættere ting som log ær ¶ Item scal ombære
sin iorth wthen for koningh høgsthe mackt
this skænzel eller brodhe Tha scal ordeldhe
næffnd om scriffues oc met theris eth ower=
winnes ondher taghen saght om koninghs
breff som nw ær aff sagt ¶ Item engen scal
wbeskedelighe gæsthe klosther clercke eller
legmæn hwer scal lathe sigh nøffue met thet
som hosbondhen for hanum En weldis ther
noger ower at taghe Tha sculle klærcke ha=
we makt meth bandh eller hærwercke och
legmen meth hærwercke och roff fulfølghe
then samme saghen ¶ ~~Itē scal alle kræmere~~ *Kremmeris*
och køpmæn i danmarck haffwe fulmackth *frihedt*
at føre theris gotz hær i ryghet som nw ær
nplighe pa laght och othen noghen deel aff
theris køpmāskaff ther fore at giffue othen
sa skær at koning effther bæste rygens mētz
rodh for nogher søndherlig saght skyld sæt=
ther forbuth noghet oth ath føre aff ryghet
¶ ~~Itē hwert ar scal holdis~~ danne hoff i ny= *Dane hoff*
borg som thz ær gāmel sith vane oc hwer mā *at holde*
som hoff søger scal nyte fwl fryt i xv dage eff
ter hwilken felighed ey scal brythes wndher
ærbodhe mols saght Hoo som fryth bryther

oc faller fore forneffnde orbote mols sag och worter opēbarlig offuer wūnen aff konig eller hās embesmā tha scal hā pynes thē fore efter logē so som ræt ær ❡ Jtē scal engē i hvat stad eller skickelsse hā ær ey wnā trøcke thā som ingā makt haffuer hwat heller han ær klerck eller legmā oc scal ey twinge hanū sin ræt oc ey scal twinge hanū til at hā ey scal eller mo sin ræt fulfølge a tinge eller āner stæd Sker thz so at nogē worter opēbarlige fwnnē ther mz eller thz worter bewist imod noger sā so gør tha scal hā først ombære oc myste thz som hā deel om oc thē til bøte mod koningē om hā ær legmā oc i mod bisscop om hā ær klerk ligerwÿs som hā hade wærit neder fellig i thā sagt eller for wūnen oc bøther a sā lātz logā wt wiser ❡ Jtē ho som taler obeqwemelige eller for iij delige ord eller mz manig eller forwaring for ānē i hās gord eller for bisscop i hās gord eller for prost nar the sitÿæ ræt po dā hoff eller rætter ting ellē almindelige vmage i so mode hā scal ombere eller mÿste thz som hā taler om oc ther til bøte effter logē oc wære fullelige ower wūnen i thā sag ❡ Jtē scal hver foid i hvor hā ær fø der sætte en bonde vndher sig i sith embede i hwert hærrit som gyl mā ær oc sager kan tÿl ræthe høre

Her endis

Om mand vil formene andre sin ræt will thinge eller andenstedz

Hvo som taler vbeqvemmelig hvor dem sætte

Hvor foget skall sette en mand vnder seg, som kan göre sager till rette

¶ Har endis koningh Olufs hand-
festningh her effther børies skelneth
mellom danmark och swerie

Ommmūde stēme hā wor koning i
swarie Oc swantyffweskagh i
dāmark the giorde skal mellō dan
mark oc swerie the nafnde aff swe
rie torn aff wester gøtlād torsthē aff østhre
gøtlād gasa aff wenstemāne lāde grimol aff
sycher māne lāde tolla oc totte. aff oplandhe
tokke oc tosta aff iwtlāt wbbe aff fyn Gw=
nold aff sialand. Dan aff skone Grimer aff
hallād the tolff satte sex stene mellō rÿghen
Første sten a struttesiø Annē i dānebeck Tri
tie kinstenē Fiardhe i wars nasta Famthe
hwide sten Siatte mellō bleginge oc mørra
Daneholm ær skifft i tra lother En lot a dā
ne koning Annē a obsale konig Tritie a nør=
re konig thā tÿd the hade staffne a danne=
holm tha hølt nørrekoning dane konings be
tzel oc opsale konig hās pstede tha naffndes
aff dāneholm oc i staffne swnvh aff steffne
swnd oc i blÿmer. aff blÿmer oc i slattesiø aff
slethe siø oc i fleckebeck. oc i sandsiø. aff sand
siø oc i alle manne brecke. oc i dywregrūt. aff
dÿwregrūt oc i gnyby. aff gniby oc i āner rose
aff āner rose oc i amter mosa. aff amter mose

oc i ordmūde skog Aff ormūde skog oc i træne mose. aff tranemose oc i slettesiø. aff slettesiø oc i robeck ther skil dāmark oc swerie ath

¶ Hær begynnes Gors ræth

Thyzte ær thn̄ ræt sō skicket oc stæder ær som kalles gors ræth i konings gord oc pa hws oc feste. oc samme ræt ær onth oc giffuē al rȳgēs rod som ære bispere riddere oc swēne sō i hās rod ære. oc færdelis alle konigs embessmē oc howitzmē oc samme ræth e hwor the

Slaar anden i hiell: helst ære Hwilkē mā annē slar i hiel oc worter grepē a ferske gerniger giffue liff for lȳff Kymmer hā oc kēnes weter gerninger tha e hwat hā worter fangē eller grepen eller ey. eller annē tȳt miste e liffuet. wil hā dylie tha dylie mz tolff mē aff gordē dildyg radhe halff næffnd hwer there som a kær oc sware scal

Miste hans hand ¶ Hugger mā annē for slar eller stinger blodwide tha scal hā mȳste samme hās hand ha som annen slar i hiel mȳste lȳff for lȳff othn̄

Liff for Liff saa worther at noger nød wærie giorde Ho som nødwærie gør oc thn̄ i hiel slar eller gør skade som a rader hā scal ey lyde ther skade fore oc thn̄ som arad giorde hā haue hiē geld Item twȳler ther noger pa at ey nødwærie

giordis tha sculle xij aff gordē œth. wæles oc grādske oc othlede om nødwærie ær giorth ¶ Slar mā annē pust eller knæps hugh saa at ey kōmer blodwide innen tha scal hā styngis i gømen sin hand om han worter grepē mit ferske gerningher ¶ Ho som draffwer swerd eller knyff at annē mā mz wred willie hā scal stingis i gømmē sin hād eller wærie sig mz tolff mæn som før ær sagt om han worter ey grepē mz ferske gerningher kaller mā annē tyff eller herisøn eller annet uquēs ord ær hā knaffue eller skøtte lige i tornet en manet oc ædhe want oc brød Er hā hødreg eller mynne mā ligge i stocken eller i kystyn sammeledis ær hā smosmē worthe hustrugen. faller knabe eller skøtte for mordh eller wekt tha scal han haffuer bydis faller mynne man for sagh tha springe i graffuē eller lyggher xij nætter i tornet eller i stock mit watn och brøth Noghen thā man som nogē uger ninger gør hwat ond gerning thet ær helst oc ær tagen wich ferske gerningher och dyl han sithen tha næffne hwer there som dyl oc kæer sex mæn aff gordhen om thet a liffueth gord hwat som the felle tha wære fældh oc hwat the wærie wære worth Gor thet ey a lyffweth tha næffne hwer there iij mē

Henge

mÿstr hud

Eius ofs Ded
at forware

Ligge viij nett
ÿ tornit

Hudstruger

¶ Jtē skial mā til tho øre penninge eller the
ris werd hēge ther. Skiel hā til en øre pēninge
mÿste hwt or øre. Skiel hā mÿnne en øre pen=
ning mÿste hwdē om hā worter grepē with
ferske gerninger eller warie sigh som før ær
sagt Er thz oc mÿnne en halff øre oc tock til
iiij pēninge mÿste hwdhen ¶ Hwer mā scal
lywes at āner māts ild vel forware hwer i sin
stat aff hwilkēs mās wāgømmelse skade tÿ
mer tha scal hā tagis oc i thē sāme ild kastis
om hā worter grepē with ferske gerningher
om thz ær i gordē eller i købstah thz ær saa
with som mÿn herre ligger oc hās folk wor=
ter hā ep fongē oc withes thz hannū sithē oc
dyl hā tha dylie mz tolff mē som før ær malt
Gørs thz i lāts by bøte xl mark oc skadē igen
formo hā sa ep at bøte tha bliffue i konings
nade ¶ Jtē engē mā mo lēger dople en min
herre haffuet sagt gode nat eller gors meste
re. gør thz noghē sithē. ær thz knape eller skøt
te ligge viij natther i tornet wit watn oc brød
ær thz smoswē worte hwstrugē Er thz mÿn
ne mā for sig lighe i stockē eller i kisthen fim
natter wit watn oc brød. vithes thette nogē
oc worther hā ep grepē wit ferske gerninger
tha dylie mz sex mē. Enghen moo sine hæst
eller wapen bort dople oc enghē paa høgre

geld en som hã bær rede mз sig tyl lyer eller til bordз ho annet gør ware wgyld oc stade samme ræt som før ær sagt Sãme ræt ware oc om tawel som sagt ær om dobel Engen mã mo annẽ om gield whøwellige mane ho thз gør stande samme ræth som om wquẽs ord ær sagt føre thũ som gield kẽnes hanum scal myn herris æmbelsmã so lang dag legghe til at berede som hanũ ær mygeligt ath betale om hyn ær qwẽmelig sine pẽninge ath so at hã ey forlẽge effter sine pẽninge byther wil hã ey berede innẽ thũ dagh tha scal myn herris embelsmã mз gøde men i gordẽ lathe hãs haffuer wrte til at berede mз om the ey til recke tha scal hãs gotз aff landз mз gode mẽ ther wrthes oc mз gieldis Recker ey sitũ at tha scal myn herris embelsmã andwordhe thũ som gelde egher thũ i hãd som gieldhen scal op bære oc hawe sithẽ wold hanũ i hæck the at haffue oc tha hãs lymme wforderwede so lenge hã hanũ bereder eller i hãs myn ne haffuer om hã for ey borgen othẽ ther ær min herre konings gield Nw dyl man gield oc ær ey witne til eller obne breff ær thet iij. marck eller minne tha dylie mз sin eghen eth En ær thз mere en iij marck oc minne en xl. mark dylie mз sex mẽ Er thз xl marck eller

mere dylie mz xij mẽ ¶ Ho som tager qwine
mz wold oc høres rop oc akal oc synes blaa
eller blodig eller reffuẽ kleder en tha at hã sin
willie fulkõmer ey myste liffuet om hã wor=
ter grepẽ mit ferske gerninger Worter han ey
grepẽ oc wÿthes thz hanũ oc dyl hã tha dylie
mz xij mẽ aff gordẽ Radhe hwer there halff
næffnd ¶ Ho som røffuer til halff marck oc
worter hã wnnen mÿster hã liffuet hoo som
mÿnne røffuer en halff marck bøte atter ska
den oc a xl mark ther tage koningẽ halfft aff
oc halff sagsøgerẽ forma hã ey at bøte Tha
miste hudẽ Ho sã annẽ wntsiger mÿn herris
gord oc kõme aldri for hãs øgen mere oc ha=
we hãs owenskaff ¶ Stiger noger konigs
huff enthẽ innẽ eller othẽ thñ thz gør haffwe
forbrodz liffuet fallẽ knape eller skøtte wecht
eller hold tha sculle hãs haffuer bytes. faller
mÿnne mã tha springe i graffuẽ oc lyge fem
nætter i stockẽ eller i kistẽ Hwilke sig forbyn
de mz rodescap til samme iiij eller vi flere eller
ferre som ind byrdis hwer mz annẽ at hielpe
at wor ræt krengkes oc minskẽs ther om oc
noger mã mz thñ forbÿnnĩg at troste til oger
ning oc dorscap wære so mẽ som wort mær=
sthe wille wite oc ey wort beste och rymme
worgord oc kõme aldri for wor asyn om tel=

ſe gerninger nw ſkreffne ære hd thm̄ gøꝛ tha
bÿwthe wi koning erick alle thm̄ ſom woꝛe
ingeſÿnde ær oc hwer wit ſig at the eller thn̄
woꝛ embeſſmā molſøgende til ſiger hielpe ha
nū at fo oc tage thn̄ brodelige oc føꝛe hanū
tith ſom woꝛ embeſſmā wil late hanū kōme
Hwilken eller hwilke aff woꝛe boꝛgere eller
ingeſÿnne ſom nw ær ſagt dÿerffues til thn̄
brodelige at wærie i hwat ſtøcke th; helſt ær
eller wntuelde moth rætte oc woꝛte telig mā
eller tillige men fongnæ ſtāne then ræth ſom
thn̄ brodelige ſculle ſtande. wndkōmer oc te=
lig man ſom thn̄ brodelige wntwelder haff=
ue han enghē frith i woꝛe rige oc kōme aldꝛi
foꝛ woꝛ øgen eller a ſyn vthē han nyther ſer=
delis woꝛ nadhe ther til

¶ Thenne ſamme ræth haffuer mÿn herre
koning vnth ſith rod at the mwe hanū ſam=
meledis i there gærde haffue

¶ Thenne ſamme ræth ſcal ſo langt och ſaa
wÿth ſto i kępſtæder oc roder ſom myn her=
re koning oc hans inghesynne och rodeſkap
oc hans ſwenne lÿgghe A M E N

¶ Hær endis Siælantz low oc loland falſter oc møøn ſom koning woldemar gaff pa wo=rinborg oc ſaa effter børies kircke logen met mãge flere hantfæſtninge wel offuer ſæth oc rettelige corrigert Tryckt i køpẽhaffn Anno dñi M. ccccc. oc. v in pfeſto anũciatiõis beate marie virginis Hoos gotfrid aff gemẽ

Oc nu igien Prentet vdi Kiøben=haffn Anno 1576. lige effter den Gamle Lowbog / med ſamme gammel Danſke / Line fra Line / Ord fra Ord / Capittel fra Capittel / aff Matz Wingaardt.

foto 913t

579.